

AANTEKENINGEN
OVER HET
D O R P S T R A M P R O Y .

.....

**Eene bijdrage tot de geschiedenis van het voormalig
Rijksvorstendom Thorn.**

Door Ch. Creemers

**Anastatische overdruk uit : Publications de la Société
Historique et Archéologique dans le Duché de
Limbourg, deel 9 (1872)**

AANTEKENINGEN

OVER HET

D O R P S T R A M P R O Y .

Eene bijdrage tot de geschiedenis van het voormalig Rijksvorstendom Thorn.

Als een sterre van vijf stralen,
Blijft het adellijk Stamproy
Met zijn vijf gehuchten pralen
Altijd even frisch en mooi;
Meer dan duizend bunder akker
Houdt zijn landbebouwers wakker
En hun hart is als hun grond
Even deugzaam even rond.

Een vorstinne was de moeder
Die het voedde trouw en mild;
Willebrordus zijn behoeder
En blijft ook zijn wapenschild.
Waar Stamproijer koeijen grazen,
Ziet men tweetal Rijken azen
— België en Nederland —
Als op eenen diamant.

MICHAËL SMIETS.

§ I.

Naamsomschrijving, grafurnen, grensbepaling, broek- en heideverdeeling, volkstelling, lakenweverij, vroegere en tegenwoordige toestand des dorps.

Stramproy, vroeger zeldzamer thans dikwijler *Stamproy* genaamd, ligt aan de tegenwoordige grenzen, die Nederlandsch Limburg van de Belgische Kempen scheiden.

Welke de oorsprong van dien dorpsnaam is en wat hij eigenlijk beteekent, ligt voor als nog in het duister. Blijkbaar is die naam uit twee woorden samengesteld. Het is bekend dat het eindwoord *roy* hetzelfde is als *rote*, *rode*, *rot*, *ray*, *rade*, *roede* enz. waarop onderscheidene namen van dorpen en plaatsen in Limburg uitgaan en, in

het oude duitsch, zooveel beduidt als *ontginnen, vruchtbaar maken ook wel uitdelgen, rooien, uitroeien* (1).

De beteekenis van den naam *Stramp* of *Stamp* is minder duidelijk en de verklaring ervan steunt alleen op gissingen. Staat misschien de naam *Stamp* niet in verwantschap met het woord *stam* (boomstam)? Althans onwillekeurig denkt men daaraan, als men let op hetgeen Strabo (2) zegt, namelijk: dat de eerste bewoners dezer streken dichte bosschen bewoonden en hun verblijf hielden op eene soort van eilanden, die zich tuschen de moerasen verhieven. In die beteekenis genomen, zou *Stamproy* kunnen vertolkt worden in; *uitroeting van boomstammen*.

Anderen, onder welke de Eerw. Heer J. Habets, zijn meer der meening toegedaan, dat het voorwoord *stam* of *stamp* in den zin van *oorsprong, beginsel* dient genomen te worden, en geven den voorkeur aan de vertaling van *Stamproy* in *stamrotting* dat is: *eerste, oorspronkelijke ontginning*, ter onderscheiding der aangrenzende buurten, *Tungelroy, Kinroy, Leveroy, Gruytrode*, die ook den naam van *roy* dragen en misschien ontginningen zijn van lateren tijd.

Beide gissingen worden gesteund door de schrijfwijze: *Stamprode, Stamrode* of *Stamproy*, die men op de *Pouillé du diocèse de Liège van 1558*, in verschillende archieven van buitendorpschen oorsprong uit de 17 en 18 eeuw, en, sedert het begin dezer eeuw, schier in alle regeeringsstukken vindt, waarin gewag gemaakt wordt van ons dorp.

(1) Zie Jaarboekje voor Limburg 1867 en 1868, Maastricht.

(2) Morinos, Atrobates, Eburones et Menapios sylvâ omnes Arduennæ contineri, profunda inhabitare nemora, ac per paludes parvas quasdam tenere insulas,

Anderen eindelijk zijn meer geneigd om het woord *Stramp* of *Stram* te beschouwen als een middeleeuwschen eigenaam; zij staven hun gevoelen hierdoor: dat de oudste documenten uitsluitend *Stramproy* houden opgeteekend. Zóó, bij voorbeeld, leest men in de akten (1) van vergelijk tusschen de Abdis en den pastoor van Thorn, uit de jaren 1287, 1299 en 1370 herhaaldelijk *Stramprode*; in een charter over het muntwezen van 1402 vindt men *Stramprai*; in een armregister (2) van 1592 staat *Stramroede*; in eenige menigte handschriften uit de 17de en 18de eeuw, blijkbaar door ingezetenen van ons dorp opgesteld staat, op enkele uitzonderingen na, altijd *Stramproy* te lezen.

Terwijl wij het aan anderen overlaten te beslissen, welk van beider schrijfwijzen de voorkeur verdient, meenen wij ons voorloopig aan de oudste spelling te moeten houden.

Inmiddels kan men, onzes inziens, veilig aannemen dat de eerste bewoners van ons dorp lieden waren van Duitschen of Germaanschen oorsprong. Dit gevoelen wordt niet alleen bevestigd, door den naam des dorps, maar ook nog door een aantal grafurnen, die in den omtrek der gemeente werden opgedolven en bepaald tot de overblijfselen der Germaansche voortbrengselen behooren. Zóó werden in den jare 1864, eenige aschkruiken gevonden in de Tungalroysche heide, nabij de hooge zandheuvelen, die het gehucht langs den westkant begrenzen, alsmede, in 1862, kleine terpen ontdekt in de heide tusschen Hunsel en Ell, waarin Germaansche urnen geborgen waren.

Ook de Romeinen hebben eenige sporen van hunne aanwezigheid in onze streken achtergelaten. Tusschen

(1) Provinciaal archief te Maastricht.

(2) Archief der Kerk van Stramproy.

Kessenich en Neeritter, daar waar de weg van Kinroy naar Kessenich de oude Romeinsche baan doorsnijdt, vond men, bij het bouwen van den nieuwen windmolen, verscheidene Romeinsche potten, aschkruiken en andere vazen uit *terra sigillata* vervaardigd. Op ruim eene mijl afstands van denzelfden Romeinschen weg, in het gehucht de *Manenstraat*, niet ver van de Neeritter-Kinroy'sche aarden baan, ontdekte onlangs de WelEerw. Heer Franssen, pastoor te Ittervoort, *drie-en-zeventig* grafheuvels van Romeinschen oorsprong, waaronder echter ook eenige van Germaansche afkomst zijn.

Stramproy behoorde sedert onheugelijke tijden tot het adelijk stift van Thorn. Het werd begrensd ten oosten door de vrijheerlijkheid Kessenich, waaronder de buurten Hunsel en Kinroy; ten zuiden door het vrijdorp Neeritter, waartoe Molenbeersel behoorde; ten zuidwesten door het graafschap Loon met de grensplaatsen Tongerlo, Bree, Beek en Bocholt; ten noord-oosten door de gemeente Hunsel, die zich met een smallen strook gronds (1) tot den Castert uitstreckte, en daardoor ons dorp van de buurt Ell afsneedt; eindelijk ten noord-westen door het naburige Weert.

Tusschen laatstgenoemde gemeente en de westelijke helft van ons dorp, vormde eene keten van zandheuvels de natuurlijke grens. Die zandheuvels, welke in het begin dezer eeuw nog gedeeltelijk zichtbaar waren, zijn thans

(1) Deze strook Hunseler gemeente had de volgende punten tot grenslijn. Van den kant van Stramproy: de Wolfskuilen, de oude Goort, de Gansheuvel, vervolgens door Koppen-huis, regt over het veld, naar de beek, aan welke overkant de gemeente Weert begint. Van den kant van Ell: nabij den Castert, het Reutsengat, de Thoorder wijers, dan oostwaarts tot aan Torenmoesserkamp het Koestraatje nabij Haler, een veldweg naar Nunemer, het Langvin tot aan Oler.

geheel weggeruimd. Een weg, die langs den voet dier heuvelen leidde, in de richting naar Bocholt, duidt thans nog de grenslijn aan tusschen beide gemeenten, en wordt daarom *scheidstraat* genaamd.

Reeds in 1447 waren de grenzen tusschen de gemeente Stramproy en het vrijdorp Neeritter behoorlijk aangewezen. In eene akte uit het kerkarchief van Neeritter, door den Eerw. Heer J. Habets vermeld in zijn werk: *Het vrijdorp Neeritter* enz. bladz. 6; leest men daaromtrent het volgende: »Die reyngenoten des dorps ende heerlyckheyt van Neeritter toebehoorende den Eerw. Heeren van St. Lambrecht tot Luyck.

»Onser Heeren heerligheyt uit onsen dorpe (gaat) al die syder straet langs..... van danne doir die *Asdonck* op die *Wolfscuyle*, van danne over den *Bloeten aen Winckel* (1), voert te *Winckel* neven 't feldt op gen *Quaeckmeer*, die eyne syde Toeren-heerlyckheyt die andere syde Ittere-heerlyckheyt; soo voirt op gen *Doussenbergh*, van danne voirt nae *Eycken* op die *Wolfscuyle*, van danne achter *Houwbrugge* op die dry *Drynken*, de eyne syde Ittere-heerlyckheyt, die andere syde Toere-heerlyckheyt enz." Diezelfde richting van af de *Doussenbergh* tot op de *drij Drynken*, waar thans de gemeenten Stramproy, Hunsel en Molenbeersel elkander op een punt ontmoeten, is in 1844, bij het stellen der Rijk-grenspalen nauwkeurig gevolgd geworden.

Niet zóó nauwkeurig waren de grenzen des dorps naar den zuid- en westkant afgebakend. De uitgestrekte

(1) Het gehucht Winkel, dat thans deel uitmaakt van de gemeente Molenbeersel, behoorde dus oorspronkelijk tot het vorstendom van Thorn. De bewoners van het gehucht kwamen geregeld naar Stramproy ter kerke en begroeven er hunne dooden, in weerwil zij, althans in het laatst der vorige eeuw, parochianen van Ittervoort waren.

heide- en moeras-gronden, welke Stramproy van het graafschap Loon scheidden, werden vroeger door de aangrenzende plaatsen gemeenschappelijk in gebruik genomen; daar evenwel de bewoners van de eene zijde des moeras met leede oogen zagen, wanneer de ingezetenen van den overkant te dicht in hunne nabijheid turf, hout of gras kwamen halen, ontstonden er tusschen de gemeentenaren van Bocholt, Beek, Bree en Tongerlo van den eenen kant en die van Stramproy, Neeritter en Kessenich van den anderen kant, meermalen hevige twisten, welke niet zelden tot allerlei baldadigheden en strooptochten aanleiding gaven.

Jan van Stavelot in zijne kronijk bladz. 481, 491 en 503 (1) verhaalt, hoe den 16 October 1441 de scholaster der domkerk van Luik voor het kapittel verscheen en aankondigde, dat er groote oneenigheden waren gerezen over de Kempische heide, bijzonder tusschen de bewoners van Bree en Tongerlo eenerzijds en de ingezetenen van het land Thorn, de vorstin en het kapittel dier plaats, de inwoners van Neeritter alsmede een edelman uit die omstreken anderzijds; dat in de hevigheid van den twist eenige personen waren dood gebleven, waarom de bisschop de twee partijen, over drie weken, voor zijnen regterstoel had gedagvaard. De scholaster drong er op aan, dat zoo spoedig mogelijk daarover recht zou gesproken worden. Een raad van zes kanoniken werd benoemd om de zaak te onderzoeken, waarna de bisschop beslissen zou.

Doch zonder die uitspraak af te wachten, hadden de burgers van Hasselt den 5 October de wapenen opgevat

(1) Zie het vrijdorp Neeritter door J. Habets bladz. 62, noot.

en onder het luiden der stormklok, de bewoners van het graafschap Loon, onder de bedreiging eener boete van zes realen, gedwongen met hen ten veld te trekken.

Eene bende van niet minder dan 16,000 man viel in het land van Thorn, en in de dorpen der Luiksche domkerk. De huizen werden overweldigd, het vee gedood, de inwoners gevangen genomen en op brandschatting gesteld. Zestien wagens met buit geladen werden weggevoerd; de vorstin van Thorn, zuster des bisschops, zag zich gedwongen hare vrijheid te koopen voor de som van 5000 gulden.

Niet zoodra had de prins-bisschop van Luik deze geweldenarijen vernomen, of hij wendde zich tot de burgemeesters en ingezetenen der stad Luik, met de waarschuwing, dat zij zich wel zouden wachten, gemeene zaak te maken met de bewoners van het graafschap Loon; daar hij zich voorbeheld die belhamels zóó voorbeeldig te straffen, dat zelfs diegenen, welke niet tot zijn gebied behoorden, er na honderd jaren nog over zouden spreken.

Den 26 Februarij 1442, verliet de prins-bisschop met de burgemeesters en eenige edelen de stad Luik, om tegenwoordig te zijn bij het stellen der grenspalen tusschen het land van Thorn en de Loonsche Kempen.

Den 7 April daaropvolgende; werd te Maastricht een vergelijk getroffen en bepaald: dat de gijzelaars van het land van Thorn, die te Hasselt in verzekerde bewaring werden gehouden, 1500 Rhijsche gulden als losgeld zouden betalen, en dat men tot scheidsrechters zou nemen: den Heer van Heinsberg, den graaf van Blankenheim en de Luiksche Staten.

Eindelijk werd, den 5 October van dat zelfde jaar, de vrede plechtig afgekondigd, tusschen den prins-bisschop

en de Staten van zijn land, alsmede tusschen het graafschap Loon en het adelijk stift van Thorn.

Van dien tijd af dagteekenen vermoedelijk de grachten en aarden wallen, die, thans onder den naam van *Bocholtergraven* bekend, de scheiding vormen tusschen onze gemeente en die van Bocholt, alsmede de grenslijn door het broek, welke zich van de *Pepelsbeemden* in de richting naar den *Spilstok* en de *Laakkuil* uitstrekt, en het grondgebied van den *Kwispel*, van dat der *Drie Eigenen* scheidt.

De gemeenten Beek, Bree, Gerdingen en Reppel, dragen den naam van Kwispel. De landen van Thorn, Neeritter en Kessenich komen dikwijls in de akten voor onder den naam van de *Drie Eigenen*. Waarom is niet bekend.

Deze grensbepaling belette evenwel alle oneenigheden in de toekomst niet. Het »heyen en weyen" (grasmaaijen; vlaggensteken en veehoeden, maar niet turf steken of heidemaaijen) zoöals men zulks noemde, bleef over de geheele oppervlakte van het broek, tusschen den Kwispel en de Drie Eigenen, steeds gemeenschappelijk. Zoo mocht de koewachter van Stramproy zijn vee laten loopen tot aan het Steenenstraatje in het Kempisch hout, en tot op de heide genaamd het Hemelrijk. Omgekeerd kwam de koeherder van Beek en Bree met zijne kudde tot aan de broekbeek. Ook dit gemengd gebruik gaf herhaaldelijk aanleiding tot twisten tusschen de aangrenzende bewoners.

In 1646, werd van wege de Drie Eigenen een klacht ingediend tegen den Kwispel, die zich veroorloofd had in het broek hout te hakken en eene gracht op te werpen. Deze klacht luidt als volgt:

Copye tusse dye dry eyge ende dije van Brey, Beek ende van de Luuse syde (1),

(1) Archief des dorps.

Informacye getuygenis ende attestatie versueck van de wolled: Casper van Keverberg (1), uyt specyael bevel hogwerns dom-kercke ende capyttel der cathedrale tot Luyck genoeme over het broeck oler.

Is te wete, dat dye dry eyge ofte vryheydt ofte vryherlyckheyt, te wete: Thoer, Kessenich ende Nederytter is competerende socker broek ende gemeynthe het oler, tusse het dourp Stramproy en de stadt Brey ende Beek gelegen, consyterende in holt gewas, weylant ende heyde, welcke gemeynthe, als wesende ongedeylt, die vry dry eyge voors. saemenderhandt genieten, soo int holt te houden, tuerf te stecken, als heyde en lappen te meye, tot excluyse van alle andere dourpe des grafschaps Lhoon, behautelyck hett gemeyn weyden der beste, dye welcke dye van der stadt Brey ende Beek onder malcandere latte gane ende weyde; synde alsoo van alder tot aldere buyte mynsche gedincke geopserveyert ende geuseert worde.

Ende soo de Heere der voorgenomde dry vry heerlyckheydte met de onderdaene, tot better regelemendt ende profyt, het holdt gewas, int selve brock synde, altoos is bevrydt woerdo enygh tyt ende termyne van jaere, om tselve, als tgoet was ende houbaer soude wese, op seckere gestelde dach, gelyckerhandt te houwen, t'applyceere tot het meste profyt ende welvaert der gemeynthe, gelyck het nu over dye acht jaere bevrydt ende gespaert is.

Hebbe omtryndt drye jaere gelede, dye inwonders der stadt Brey ende Beeck, hun latte geluste eene weergraeff (2) te weers door dye gemeynthe op te werpe, soekende tot

(1) Caspar van Keverberg, geboren in 1591, overleed te Opoeteren den 15 Septembor 1651.

(2) Deze *weergraeff* is vermoedelyk de thans zoogenaamde *eschgraaf*, eene benaming die welligt herkomstig is van de houtsoort, die er vroeger groeide.

daertoe hunne paele te stercke ; ende daermede sluytende de inwonders der dry eyge van hunne gemeynthe ; ende hoewel ende nielt teyns stonde omtryndt ein jaer gelede naer amabile conferentye tot Stramproy gescheyt, gelyck der Wolgeb^r Heere van Kessenich ende de meyer van Nederytter gerelatert hebbe, van weersyts geconsentert ende geordonyert was voors. graeff te slychte, ende geslycht is.

Hebben dye van Brey ende Beck, geassystert met het meste deyll des ampts van Stockem, gewaependerhandt die voors. weergraeff weder opgeworpe ende stercker gemacht ; daermede nyet te vrede synde, hebbe met dye leste gevreertye yndt holdt gewas, dat nu over agt jaere gespaert was, soo geseyt is, gewaepender gevalle ende ettelycke bonders afgekapt ende weg gevaere, tot groete prejudicye ende achterdeyl der dry eyge,

Wy Meyer ende schepene der justycye Neerytter attestere, tuyge ende verklaere. met dese ; dat volgens het expres beevel des Hochw. domdeecke ende capyttel des doms tot Luyck onse geenedigste grondtheere, aen de woledede Heer Casper van Keverberg deeser heerlyckheydt amptman, schryftelyck overgelyevert om over de bove geschreve puncte van ons informacye te nemen.

Wy hebbe versocht ende gerequyreert de alstee ende prynstepaelste persoene des दौरps Stramproy, synde by het voors. broek het nast wonende ende hetselve daege-lyckx hanterende ende van de paele ende lemitte desselfs het best geïnformyert ; ende deselve daerover geëxami-nyert hebbe die schepe Cleyn ende secretarys ende boer-gemester, geassystert met elfte van de alster manne, saemenderhandt ende eendragtelyck verklaert ende tuyge, verklaeren en tuygen, myts ooc dye tymbr ynholdt, der hyer voors. puncte waertig te wese ; belovende hetselve,

soo noodyg, t'alle tyde by eyde te certyficyre ende te renovere.

In teekene der waerheydt hebbe tselve met onse schepene amptsegel bevestyght ende hyerop statim doen drucken, ende doer onse gesuptynerde secretarys doen schryve ende onderschryve.

Actum Neerytter den 17 febr. 1646.

Sonnemans de secretarys geschreve tot Neerytter.

Welk het gevolg was van dit bevel en gerechtelijk onderzoek, ligt in het duister; maar de twisten tusschen de grensbewoners waren ook daarmede niet gekeerd. Immers »anno 1717 en 1718 hebben dye van de Luyssyde Brey, Beek ende Gerdynghe dye van Stramproy all haere tuerf verbrandt indt broek; ende 1719 hebbe dye van Stramproy ock alle de tuerf verbrandt van de Luyssykandt indt broek" (1).

In verband met het voorgaande geven wij nog het volgende feit aan, dat in de overlevering des dorps voortleeft.

De inwoners van Bree en Beek hadden zich veroorloofd in het broek turf te steken. De ingezetenen van Stramproy, beschouwden zulks als eenen inbreuk op het gebruik dat, zooals reeds gezegd is, alleen den weidegang van vee, het maaien van gras en het uitsteken van zoden toeliet. Ten einde hunne bureu den lust tot turf steken voortaan te ontnemen, vergaderden de inwoners van Stramproy onder voorzitterschap van een der burgemeesters, in de school; zij besloten de beek met planken af te dammen, daardoor het Neebroek onder water te zetten en de hooger gelegene turfhoopen met melk en boter te bestrooien. Dit

(1) Archief des dorps.

laatste werd opgedragen aan den koewachter, die te dien einde zekere hoeveelheid melk en boter van elk huisgezin ontving. Niet zoodra had het vee zijn eigen voortbrengsel bespeurd, of het geraakte in woede, en vernielde al brullend, den overgeblevenen turf met zijne hoornen.

Eerst in 1836 nam de servitude van gemeenschappelijk »heyen en weyen" in het broek, of zooals men het ook noemde »le droit de parcours et pacage" een einde. In eene bijeenkomst van afgevaardigden van beider zijde, werd bepaald dat voortaan de Kwispel zoowel als de Drie Eigene, zich bij het in gebruik nemen van hun eigen grondgebied uitsluitend zoude bepalen. Eene strook gronds het *questieuse* broek genaamd, waarover hieronder meer, bleef buiten dit verdrag. De overeenkomst, den 5 April te Bree gesloten, werd van wege Stramproy geteekend door de afgevaardigden Jacob Gysen en Theodorus Klysters, onder voorbehoud echter, dat de overige gemeenten der Drie Eigenen hunne toestemming zouden geven.

Eerst toen kon worden overgegaan tot de verdeeling van het Stramproysche broek tusschen de regthebbende gemeenten van de landen van Thorn, Neeritter en Kessenich; doch daarover later.

Wij noemden hierboven de Pepelsbeemden aan de broekbeek en den Spilstok als grenslijn van den *Kwispel* en de *Drie Eigenen*. Tusschen deze twee punten, die eene richting van het noorden naar het zuiden aanwijzen, ligt nog eene strook moeras, ter grootte van 111 hectaren, die ten westen, door een paar steenen palen der Hollandsch-Belgische rijksgrenzen en de *Drie Heuvelen* op de Hondsheuvelen-heide; ten oosten door het *Rozenstruikje*, den *Essen-graaf* en de *Laakkuil* nader omschreven wordt. Gemelde oppervlakte draagt den naam van *questieus-broek* en niet ten onrechte; want sedert onheugelijke tijden

reeds betwisten de *Drie Eigene* en de *Kwispel* elkander den eigendom daarvan. De eigenlijke oorsprong van dit geschil is niet bekend. Het verloren raken van een paar steenen palen, die diep in het moeras gezonken liggen, de eene op de *Drie heuvelen*, de andere in de *Laakkuil* en langen tijd onbekend waren, schijnt de oorzaak te zijn, dat de grensscheiding tusschen beide pretendentes niet nauwkeurig bekend was.

Eene oude kadastreele kaart van Stramproy, die later gecopieërd werd, wijst de *Pepelsbeemden*, de *Eelsveut*, de *Drie heuvelen*, den *Spilstok* en de *Laakkuil* als grenzen van het Stramproisch grondgebied aan. Toen voor ons dorp in 1811, eene nieuwe kadastreele kaart gemaakt werd, was de oude kaart zoek geraakt. De vroegere meyer Hofman had ze bij zijn vertrek naar Ool medegenomen. Daar nu het eigendomsrecht van het questieuse-broek niet was uitgewezen, werd die strook gronds op de kaart buiten de grensbepaling gelaten. De Kwispel van zijnen kant droeg zorg, om voormelden grond binnen zijne grenzen op te nemen; doch bij de kaart, welke in bezit is der gemeente Beek, is een proces-verbaal gevoegd, onderteekend door de Heeren van Loon en Stockhem eenerzijds en door de Heeren van Gelder en Thorn anderzijds, waarin gemeld wordt, dat de grensbepaling (waardoor het questieuse-broek van de gemeente Stramproy is afgesneden) voortaan zóó zal vastgesteld blijven, totdat er andere grenspalen gevonden worden. Die palen nu gevonden zijnde, meent Stramproy nog met meer recht aanspraak te mogen maken op het bezit van dien grond.

Intusschen maakten de gemeentenaren van Beek en Bree het hunnen burenen van Stramproy dikwijls nog al lastig, wanneer deze het waagden op den questieusen grond,

vlaggen te steken of andere brandstoffen te verzamelen; menigmaal zelfs ontstonden daardoor processen, waarvan echter een veroordeelend vonnis zich steeds liet wachten. In het begin dezer eeuw had de koewachter met andere ingezetenen van Beek, het *questieuse-broek* voor de bewoners van Stramproy ontoegankelijk gemaakt, doordien hij den weg en de doorvaart daarheen, onbruikbaar maakte. Een lid van den gemeente-raad, Thomas Arits, van Stramproy, zorgde dat die belemmering werd opgeruimd.

Een laatste poging tot een vergelijk, werd door de belanghebbende burgemeesters beproefd te Bree, in het jaar 1851 of 1852; doch de burgerhoofden van den Kwispel verklaarden eenvoudig het *questieuse-broek* hun eigendom. Ook de bemoeiingen van twee leden der Gedeputeerde Staten van Limburg leiden tot niets; want de door hen reeds gedane afstand van gemelden grond aan den Kwispel, kon door de gemeente Stramproy niet worden toegegeven. De uitnoodiging van wege den Minister uit 's Hage aan den gemeenteraad van Stramproy gedaan, om het verdrag der twee gedeputeerden te tekenen, bleef dan ook vruchteloos.

Zoo was de questie hangend tot het jaar 1865. Toen den 17 Julij, de gemeenten Bree, Beek enz. hare veen- en heide-gronden ten gelde maakten, werd ook het *questieuse-broek* openbaar verkocht. Natuurlijk diende de gemeente Stramproy dadelijk protest in tegen die verkoop. De zaak is thans nog aanhangig voor het gerechtshof van Tongeren en welke de eindbeslissing zijn zal moet de toekomst leeren.

De Fransche Omwenteling, in het laatst der vorige eeuw, bracht ook hier gelijk elders diep ingrijpende veranderingen te weeg. Het vorstendom Thorn, het graafschap Loon,

het vrijdorp Neeritter, de vrijheerlijkheid Kessenich werden opgeheven en bij Frankrijk ingelijfd.

Krachtens een besluit der Nationale Vergadering te Parijs, genomen den 14 Fructidor jaar III (31 Augustus 1795) werd het grondgebied aan eene nieuwe indeeling onderworpen en Stramproy bij het kanton Weert gevoegd.

Ruim een dertigtal jaren later werden ook de heide- en moerasgronden, die vroeger aan de heerlijkheden Thorn, Neeritter en Kessenich hadden toebehoord en tot hieraan in gemeenschappelijk gebruik waren geweest der aangrenzende dorpsbewoners, tusschen de daarop recht hebbende gemeenten: Baexem, Grathem, Hunsel-Ell, Ittervoort, Kessenich, Neeritter, Stramproy en Thorn, onderling verdeeld.

Als grondslag dier verdeeling was bepaald 1° dat de *binnenhoeken* of de strooken gronds, die tusschen de erven der ingezetenen lagen, aan die gemeente zouden blijven, waartoe zij door hunne ligging behoorden. 2° Dat de te verdeelen gronden zouden geschat worden, en de waarde ervan over het getal huisgezinnen gelijkelijk zou worden verdeeld; zoodat eene gemeente meer grondbezit kreeg, naarmate zij meer huisgezinnen telde, maar ook in hunder-getal verloor, naarmate de haar toegewezen gronden hooger gewaardeerd waren.

Elke dier bovengemelde gemeenten had twee gevolmachtigden benoemd om de verdeeling tot stand te brengen. Als gevolmachtigden onzes dorps noemen wij: wijlen Jan Matthias Donders, en Jan Matthias Leenaerts, die beide de belangen onzer gemeente uitmuntend hebben behartigd.

De aan verdeeling onderworpen gemeentegronden besloegen eene oppervlakte van 2308 hectaren, 62 aren en 62 centiaren, en vertegenwoordigden, na schatting, eene waarde van fl. 29378,64. Deze som moest verdeeld worden

over 1165 huisgezinnen, zoodat elk huisgezin eene grondswaarde van fl. 25,21 vertegenwoordigde. Stramproy telde toen 194 huisgezinnen. De in de nabijheid des dorps gelegene gronden waren gewaardeerd: de heidegrond fl. 5; moeras fl. 12; veeweide fl. 8 per hectare. Alzoo moesten de gronden, welke ons dorp ten deel vielen, eene gezamenlijke waarde hebben van fl. 4892,24.

Deze verdeeling was reeds begonnen in 1818. Herhaaldelijk hadden de gevolmachtigden eene vergadering belegd onder voorzitterschap van den Raadsheer Gelders van Maeseyck, maar geene overeenkomst kunnen treffen. Eindelijk na een driedaagsche bijeenkomst te Roermond, onder voorzitterschap van den Heer Commissaris Michiels van Verduynen, kwam de verdeeling tot stand, den 16 December 1827.

Daarin echter was het Stramproische broek niet begrepen, omdat de aangrenzende gemeenten Bree, Beek, Gerdingen en Reppel nog recht van gebruik daarop hadden.

Toen eindelijk dit gemeenschappelijk gebruik in 1836 ophield, ten gevolge van het reeds gemelde verdrag, kon ook tot de verdeeling van dien eigendom worden overgegaan. Eene uitzondering evenwel moest gemaakt worden voor het questieuse-broek, dat in gemeld verdrag niet was opgenomen en ook thans buiten aanmerking moest blijven.

Het Stramproische broek, thans meerendeels op Belgisch grondgebied gelegen, had eene oppervlakte van 540 hectaren, 45 aren, 34 centiaren en werd geschat op eene waarde van 43319,41 franks. Daarvan kregen Stramproy 271,14,38, hectaren ter waarde van 22479,26 frs.

Neeritter	126,67,53	id.	id.	9600,55 »
Hunsel-Ell	25,26,97	id.	id.	1873,27 »
Ittervoort	23,56,95	id.	id.	1756,19 »
Kessenich	93,99,51	id.	id.	7610,17 »

Daarvan bezit Ittervoort thans nog 42 hectaren; Kes-senich heeft zijn aandeel aan Kinroy afgestaan; Hunsel en Neeritter hebben hunnen eigendom aan de toen pas opgerichte gemeente Molenbeersel overgedragen.

Deze deeling had plaats den 24 November 1846.

De gemeente Stramproy verpachtte, in 1852, een groot gedeelte van hare broekgronden, terwijl het overblijvende deel, waaruit de turf getrokken werd, ter beschikking bleef der ingezetenen. Ten gevolge dier verpachting hield nu het weiden van het vee daarin op. Een twaalfal jaren later werd, van wege het Belgisch gouvernement, verbod gelegd op het turfsteken in het moeras. Den 17 Junij 1868, sloot onze gemeente met eene Belgische maatschappij, die de moerasgronden van Bocholt, Beek, Bree, Tongerlo, Beersel enz. had aangekocht, een verdrag, ten gevolge waarvan ons dorp recht heeft het water uit het broek, in het pas aangelegde afwateringskanaal te ontlasten; daar voor echter werden 50 hectaren gronds aan die maatschappij afgestaan. Eindelijk in September 1870 en April 1871 is het broek, onder zeer aannemelijke voorwaarden, aan particulieren openbaar verkocht geworden.

Reeds in 1835, in 1839 en ten laatste in 1857 had de gemeente de binnenhoeken en de heidegronden ten gelde gemaakt. In deze laatstgenoemde verkoop was uitdrukkelijk bepaald, dat enkel grondeigenaars des dorps mochten koopen en nog maar een enkel perceel, tenzij andere koopers ontbraken.

Ten gevolge van het scheidings-tractaat, te Londen den 19 April 1839 tusschen Holland en België gesloten, werden, in de lente van 1844, de nieuwe Rijksgrenzen door onze gemeenten getrokken. Een paar huizen alsmede 2 hectaren 71 aren heidegrond werden in 1853 aan de gemeente van Molenbeersel afgestaan en ruim 358 hec-

taren zoo gemeente- als particuliere eigendom ligger thans op Belgiesch grondgebied.

Behalve dien eigendom bezit Stramproy nog eene oppervlakte van 1204 hectaren 84 aren 10 centiaren gronds op Nederlandsch gebied, met eene bevolking van 1176 zielen, welke nagenoeg 240 huisgezinnen vormen.

Hoe groot het zielental der gemeente in 1730 was, geeft ons de volgende volkstelling aan.

»Op heeden 1730 comparerde voor ons, Dirck Klingen ende Gerard Keijarts, hyde scheepenen der Hooftjustitie van Thorn, ende my ondergeschrevene substituet secretaris des dorps Stramproy, de eersame rottmeesters des gemelten dorps Stramproy, als nementlich :

»Peter Karis op 't thoor (Torenrot) ende heeft verclaert ter instantie des Heere pastor Parren, van huys tot huys opgenoemen te hebben, so communicanten als minderigen, ende verclaert gevonden te hebben 't getal van twee hondert dartig en twe, behalven noch twe huysen, so niet connen aengeteicken worden om 't vertreck der halfens of pachters, ende moeten gestelt worden op thyn manige. 242.

»Wyders is gecompareert Geert Wijermans, rottmeester int Meulenbroek, ende heeft ter selver instantie opgenoemen van huys tot huys 't meulenbroeksrott, waerin hy is bevonden hebben, so communicanten als minderjarige 't getal ad hondert 44. 144,
behalve noch dry hoven, waervan geen getal kunnen gespeestieert worden by 't vertreck der huylinghen ende behoeren ten wenighste gerekent te werden op vyfthyn communicanten 15.

»Wyders is gecompareert Peeter Windelen, rottmeester van 't Bergerrott, ende verclaert als boven opgenoemen te hebben van huys tot huys, ende daerin bevonden so communicanten als minderjarighen ad hondert 66 166.

»Verder is gecomparert Hendrick Syben, rottmeester int Breyvin, ende heeft bevonden in gemelt Breyvinsrott ad hondert 50 150.

»Noch is comparert Jan Beelen als rottmeester in de Hey, verclaert aldaer communicanten ende minderjarighen gevonden te hebben ad twe hondert 200, behalven noch dry huuser en hoeven so om 't vertreck der pachters niet aengegeven woerden, dies moeten gerekent worden op vyfthyn communicanten 15" (1).

Op de keerzijde van het stuk, dat niet geteekend is, staat H. Parren pastor in Stramproy.

In 1726 telde de parochie 544 communicanten, van welke er 154 in het Torenrot, 114 in het Bergerrot, 90 in het Breivinsrot, 97 in het Heyerrot en 89 in het Molenbroeksrot woonden. Volgens de telling van den 15 Germinal, jaar III, (4 April 1795) had Stramproy 985 inwoners.

Uit deze opgave blijkt, dat het dorp is samengesteld uit vijf gehuchten, daar ter plaatse *rotten* (2) genaamd: het *Torenrot*, het *Molenbroeksrot*, het *Bergerrot*, het *Breivensrot* en het *Heyerrot*. De huizen liggen meerendeels op afstand van elkander verwijderd. De eigenlijke kom der gemeente, in twee groepen huizen verdeeld, bevat nauwelijks 40 woningen. De inwoners leven schier allen van den akkerbouw en de veeteelt.

Vroeger werd er het lakenweven zeer behartigd. Zes-en-veertig lakenweverijen* verschaften aan eene menigte inwoners werk. Een weg in het westelijk gedeelte des dorps, draagt nog den naam van *Raamstraat*, uit hoofde der vele ramen, die er waren opgericht, om het laken te

(1) Archief der kerk van Stramproy.

(2) Zie de verklaring van dat woord op bladz. 5.

spannen en te droogen. De akte van oprichting der jaarmarkten te Stramproy, die wij in Bijlage IV zullen geven, maakt ook gewag van den lakenhandel, die er als zeer belangrijk wordt voorgesteld. In 1609 den 22 Maart vaardigde de vorstin van Thorn, Anna gravin van der Marck, eene verordening uit, waardoor de aangelegenheden der lakenweverijen te Stramproy wettelijk geregeld werden. Daar dit belangrijk stuk in Bijlage III in zijn geheel zal medegedeeld worden, bepalen wij ons hier den korten inhoud ervan aan te stippen.

Zonder vergunning der vorstin mochten in geheel het vorstendom Thorn nergens lakenweverijen opgericht worden, dan alleen te Stramproy. Geen inwoner des dorps mocht elders laken koopen of garen verkoopen. De lakenfabrikant, die slechte wol of slecht garen gebruikte, kocht of verkocht, werd niet alleen met eene geldboete gestraft, maar moest bovendien gedurende zeven jaren zijne weverij staken; slechte waren werden in beslag genomen en den armen uitgedeeld. Wie breeder of smaller laken maakte dan de aangegeven maat; wie het laken op den raam te ver uitrekte, of het onbehoorlijk droogde; wie eene andere maat gebruikte dan de el, die daartoe was aangewezen, werd tot zware boete veroordeeld. Voor ieder stuk laken moest *één reaal* of *één half kopstuk* belasting betaald worden aan het bestuur.

Ten einde allen inbreuk op deze bepalingen te beletten, werden vijftien beëdigde personen gekozen, die over het »lakenambt" nauwlettend moesten waken; daarenboven werden telken jare twee visiteurs aangesteld, die na hunnen eed te hebben afgelegd, tweemaal per week alle weefstoelen kwamen nazien, alle overtredingen aan de vijftien beëdigden moesten aanbrengeu en het recht hadden overal, waar zij zulks noodig achtten, huiszoeking te

doen. Elke drie maanden werd van al het voorgevallene behoorlijk rekenschap afgelegd.

Ten dienste dier weverijen stond in het broek op *den Dam* een volmoleñ, waarvan een stuk molenas in 1869 werd terug gevonden bij het graven van het uitwateringskanaal. Op de plaats, waar nu de broekmolen staat, lag toen eene kluis.

Het gebruik van laken was in ons dorp zóó algemeen, dat men het kousenbreien niet kende, en de persoon thans nog genoemd wordt, en nog geene eeuw dood is, die er het eerst de breikunst invoerde.

In 1864 heeft de laatste lakenweverij in ons dorp opgehouden te werken.

Vóór den aanleg der Zuid-Willemsvaart werd onze gemeente veel bezocht door voerlieden, die van Budel, Hamont, Achel en omstreken, door den *Eltenbosch*, herwaarts kwamen, met hunne vrachtwagens hier logeerden en aan de Maas te Maeseyck steenkolen, kalk en andere benoodigdheden haalden.

In het begin dezer eeuw nog brachten de voerkarren van Venlo naar Antwerpen hun geregeld bezoek aan ons dorp. Hunne tocht was meestal door de heide. Boven Belfeld staken zij de Maas over, kwamen in Baexem langs de Schoor, zóó door Oler en Haler, te Stramproy en vertrokken van daar in de richting van Bocholt, Grooten-Brogel, Beeringen enz.

Omstreeks de veertien dagen, zag men ook eene voerkar van Keulen onze gemeente doortrekken; zij kwam van Maeseyck en zette hare reis voort over Weert, Turnhout naar Antwerpen.

Ook de postwagen van Nijmègen naar Antwerpen en omgekeerd, moest ons dorp aandoen. Van het posthuis te

Horne reed hij door Grathem, Hunsel te Stramproy over Houtbroek en door het Breivensrot naar Bocholt, Achel en verder.

Zoolang dit drukke verkeer door onze gemeente bleef aanhouden en de ingezetenen daardoor in rechtstreeksche verbinding stonden met alle omliggende landen en steden, bloeide ons dorp door zijn handel in rundvee, jonge paarden, olie, vruchten enz.; ook de snippenjagt de vischvangst en het opspeuren van kievitseieren leverden aan onderscheidenen nog al eenige baten op, terwijl in het begin dezer eeuw, de bloedzuigersvangst aan enkelen niet onbelangrijke winsten afwierp. Thans zijn die bronnen van vertier voor de ingezetenen nagenoeg uitgeput; de handel is onbeduidend om de dichte nabijheid der rijksgrenzen, die het dorp ten zuiden en ten westen geheel houden ingesloten.

§ II.

Oorsprong des dorps, zijn bestuur, de vorstin, de meyer, de substituut-meyer, de gerechtsbode, de schiepenen, de scholtis, de burgemeesters, de rotmeesters, de veldbode, de schutterij.

Het dorp Stramproy maakte hoogstwaarschijnlijk in den beginne deel uit van de eigendommen, welke de Duitsche keizer Otto, ten jare 964, aan Ansfried, graaf van Hoei en Teysterbant, om diens getrouwheid te beloonen, ten geschenke had gegeven. Deze vrome graaf bezat op den linker Maasoever den geheelen strook lands, waarover in latere dagen, de heerlijkheid Kessenich en het vorstendom Thorn hun gebied uitstrekten. Ansfried, die toenmaals zijn verblijf hield te Kessenich op een kasteel, waarvan de overblijfsels, dicht bij de kerk, thans nog zichtbaar zijn, stichte omstreeks het jaar 992 eene abdij te Thorn,

die hij begiftigde met de helft der goederen, welke hij van keizer Otto ten geschenke had ontvangen (1).

Zijne deugdzame gemalin, Hilsondis van Stryen trad spoedig daarna, met hare éénige dochter Benedicta van Teysterbant, de nieuwe abdij binnen en werd de eerste abdis van het stift. De graaf had intusschen den priesterstand omhelsd en stierf, als bisschop van Utrecht, in geur van heiligheid, ten jare 1008. Zijn feestdag wordt in het bisdom van Roermond den 15 Mei jaarlijks gévierd.

Het vorstendom Thorn stond onder de voogdij van den graaf van Horne, die deze voogdijschap ter leen hield van de graven van Geldern. Het strekte zijne heerschappij uit over het stadje van dien naam, alsmede over de dorpen *Baexem, Ell, Grathem, Ittervoort* en *Stramproy*. Het werd verdeeld in vier kwartieren namelijk 1° het stadje Thorn, 2° Stramproy, 3° Grathem en Baexem, 4° Ell, Haler en Ittervoort.

De *Abdis* die door het kapittel gekozen werd, was de gebiedende *Vorstinne* des lands. Als zoodanig stond zij op gelijken voet met andere vorsten en onderhandelde met hen als macht tegen macht. Zij liet geld slaan met haar blazoen versierd; zij had hare eigene militie, haar eigen gerechtshof, hare eigene landsstenden en afgevaardigden in den *Westfaalschen Kreits*. Hare verordeningen en besluiten hadden kracht van wet, en hare macht was enkel beperkt door de *Landrechten* (2) welker handhaving zij, bij het aanvaarden des bestuurs plechtig bezwoer.

Tot haar plaatsvervanger in het bestuur des lands benoemde zij, met raad van het kapittel, eenen landvoogd,

(1) Jos. HABETS, De genaderijke Kapel van O. L. V. aan de Linden bij Thorn p. 10.

(2) Uitgegeven door den Heer J. B. SIVRÉ archivaris der stad Roermond, zie »Publications archéologiques dans le duché de Limbourg» tome VIII.

meestal *Meyer* of *Grondmeyer* genoemd. Volgens het Landrecht moest deze »einen erbaren ingeseten man syn, der binnen den eigendomb van Thoren, geërfft, gegeut ende gelaet is." Hij legde bij het aanvaarden zijner betrekking den eed af »houdt ende trow te syn, mynre gnediger vrouwen van Thoren, den eerwerdigen capittell, als grontherren, den vogtt van Horne ende den gantzen gericht, den gantzen lande van Thoren ende alleman, schepen ordell laeten erfaren, ende geinen schepenraet te melden."

De Meyer was alzoo bij onze voorvaderen een man van gewicht. Ofschoon zijne voorname taak bestond in het recht en de wetten te doen handhaven, trad hij toch ook op als burgerlijk beambte. Hij droeg zorg voor de regelmatigheid der procesorde, voor de inschrijving der hypotheken, voor den juisten omslag der belastingen en stelde den kooper in het bezit van zijn gekocht goed. Was het land in nood, dan riep hij de manschappen op en stelde zich zelf aan het hoofd der landweer. Als vertegenwoordiger der vorstin, stond hij eenigermate gelijk met onzen officier van justitie. Hij was ambtshalve verplicht de wetten des lands tegen misbruik, overtreding of verzet te handhaven, en de schuldigen te straffen; in een woord op hem rustte geheel het bestuur des vorstendoms.

Daar hij ambtshalve genoodzaakt was in de nabijheid van het vorstelijk stift zijn verblijf te houden en intusschen zijne tegenwoordigheid, om den aard zijner bediening, dikwijls elders vereischt werd, stelde hij somtijds in de dorpen, die te ver van Thorn verwijderd waren, eenen *zaakgelastigden* aan. Deze ontving dan, luidens eene machtiging van den meyer Adriaen Engels aan Jacob Halermans te Stramproy in 1644 gegeven, »last en magt om als secretaris of substituyt grondmeyer te schryven ende protocol te halden van alle akte als : momberschappen van onmondi-

gen, overdrachten, gerechtinge en geudinge, opneminge van penninge of obligatie daarvan, voor twe schepenen in het district van Stramproy, alles wie sulckx allen tyt voorgaends voor rentmeesters en grondmeyers te geschiede plagt" (1).

Ook stond ten dienste van den Meyer een *Gerichtsbode*. Deze werd door de Abdis, met raad en toestemming des kapittels, gekozen en moest volgens het Landrecht zijn: »eenen erbaren knaep, der schuldigh is te sweren ende eydt te doen, als meyer ende scholtett doen; ende hy is oeck schuldigh in orlogh ende last of noeden des landtz, gereyt te syn tot ryden of to gaen, nae dat gelegen is om te hoeren und te vernemen, ende dat landt to warschowen, ende daerin doen, wes van noeden is, doch buyten synen kost, schaden of hinder. Hij is oeck schuldigh al so waell den ermen als den rycken to syn om synen gesetten loen tott heuren recht to dienen, datt einen boede to behoeret". In betrekking tot ons dorp legde hij den volgenden eed af:

»Dwiell ich op huden tot boede tot Stramproy gekoren ende gesatt ben, geloewe ich ende sweere dese naevolgende puncten op mynder selen verdoemenisse te betracten ende myns bestens vermoegens vast ende stedygh nae te volgen.

»In den eerster geloewe ende sweer ich mynder genaedyghe Frouw, den eerwerdych Capittel, trouwe ende hold te syen, in alles het besten te preuven ende het ersten te woerden en te doen, was eene goede boede te doen toestaet.

»Ten tweden geloewe ende sweer ich trouwe en holt te syn ahn den meyer oft den selligen soe hy mochte depu-teere, ende den meyer oft in syn absentie gecommen-terde, alles aen te bryngen, als van gewalt, moetwyllen,

(1) Archief des dorps.

brucken ende dergelycks saecken daer dye ondersaeten des dorps Stramproy summelyck ahn ner heer mochten vallen, fryndt noch mach aen te syen, mie nyet te ver-swygen, sonderlyck op mynder selen verdoemenysse alles aen den meyer te brengen.

»Ten derden, nerstlich opsycht te hebben, dat dye son-daegen, heylychdaegen so van den oppitslroy (?) in dye kercke geboden mochten syen geber gemerck (?) sullen worde, oft die sellige, dye in overtredinge bevonden woerden, aen den meyer op de voor haeren eydt aenbrengen, hebbende geen aensich van persoenen, wye dieselvyge syen moechten.

»Item geloeve ich op alle gewyde plaetse, gelegen in het broeck nerstyck opsicht te hebben, ende soo eenyge van onderdaene in dye selvyge suymelyck vaelle, dye selvyge persoon aen den meyer sonder verswyche aen te brengen" (1). Dit afschrift is zonder dagteekening.

De *schepenen* waren niet gelijk thans, de medebestuurders der gemeenten, maar werkelijke leden van het gerechts-hof. De rechtbank van Thorn, ook *dingbank* en *schepenbank* genaamd, telde *zeven* schepenen, van welke er twee uit het kwartier Thorn, twee uit het kwartier Stramproy, twee uit het kwartier Grathem-Baexem en één uit het kwartier Ell, Haler en Ittervoort herkomstig waren. — De ding-bank van Grathem, welke een onderdeel van die van Thorn was, had slechts zes schepenen. — Hun ambt was geheel van gerechtelijken aard; zij hadden het toezicht over alle crimineelee, correctioneete en civiele zaken, zooals: moord, mishandeling, diefstal, landlooperij, koop, verkoop, ver-pachtingen, wettige deelingen, gicht, voogdijstelling, meerderjarig verklaring, huwelijksvoorwaarden, leenen, renten, pachten enz. enz. zij oordeelden als rechters over

(1) Archief des dorps.

alle rechtsgedingen; doch hunne uitspraak was dan alleen geldig en wettig, wanneer zij geschiedde onder voorzitterschap van den meyer, onder toezicht van den voogd en in bijwezen van al de schepenen.

De afwezigheid van een lid maakte, zoo als men zulks noemde, eenen *gebroken schepenstoel*, waarmede geen rechtsgeding mocht behandeld worden, tenzij onder toestemming van beide partijen. Zonder voorafgaand arrest van de schepenbank, mogt geen onderdaan van het vorstendom in verzekerde bewaring genomen worden. In *crimineele* zaken was het schepenvonniss onherroepelijk; de veroordeelde kon in dit geval enkel gratie vragen aan de Vorstin. In *burgerlijke* zaken kon men ook in hooger beroep gaan tot den *vorstelijken raad van appel*, en van daar, des verkiezende, tot de *Rijksgerichten*.

De schepenraad koos zelf zijne medeleden. Een schepen moest luidens de voorschriften van het Landrecht zijn: »eine erbarn man, binnen den eigendomb van Thoren woonende ende daer geërfft, geguet en gelaet synde». Hij kon niet worden afgezet, noch door de vorstin, noch door den voogd, dan na vonnis der schepenbank. Bij het aanvaarden van zijn ambt legde hij den volgenden eed af in handen van den meyer.

»Want ick huuden dis dags schepen gecoren bin, so gelove ick houdt ende trowe te syn myner gnediger vrouwen van Thoren, den eherwerdigen capittell van Thoren, mijnen gnedigen, herrn van Horne als einen vogtt, den meyer, den scholtett, den schepen, den bode, ende der gantzer gemeinden des landtz van Thoren, als ick clacht ende antwoordt gehoertt heb, konde ende warheitt van beiden syden; ende ick om recht gemaent werde, so sall ick daer recht over geven, datt ick van rechtz wegen schuldigh ben te geven, nae aller meynre beste weten

ende verstant, des en sall ick nielt laeten om vader, om moeder, om suster, om broeder, om vrindt, om maege, om goldt of om silver, of om anxten will mynes lyffs, geenen schepen raett en sall ick melden, den meisten gefolgh sall ick volgen, so mich Gott help ende alle gotz heiligen" (1).

Buiten den meyer, die steeds verscheen als vertegenwoordiger der abdis en van het kapittel, bestond er te Thorn ook nog een beambte, die den naam droeg van *scholtis* of *scholtet*. Deze persoon was de plaatsvervanger van den graaf van Horne door hem bij de dingbank van Thorn aangesteld »om de schepen to manen», wanneer er zaken verhandeld werden, die onder het rechtsgebied zijner voogdij vielen. Zooals wij zagen, uit den zoo even gemelden eed, moesten de schepenen van Thorn ook aan den scholtis hulde en trouw zweren.

Deze wijze van rechtsbedeeling bleef nagenoeg onveranderd voortbestaan van vóór 1180 tot aan de Fransche omwenteling, niet tegenstaande er in de 18de eeuw vele pogingen van wege het kapittel en de landsstende aangewend en der vorstin groote moeielijkheden veroorzaakt werden, om éenen anderen vorm van rechtspraak te verkrijgen.

Wat nu meer bepaald het innerlijk bestuur onzer gemeente aangaat, dit was toevertrouwd aan twee *burgemeesters* en vijf *rotmeesters*.

De *burgemeesters* waren niet als thans de afgevaardigden van den soeverein, maar de vertegenwoordigers des volks. Zij werden telken jare, op Nieuwjaarsdag, door de ingezetenen des dorps gekozen in bijwezen van de schepenen en den grondmeyer, in wiens handen zij den eed van getrouwheid

(1) Archief des dorps.

aflegden. Hunne taak was : het welzijn der inwoners te bevorderen en dier belangen overal voor te staan; te zorgen voor het onderhoud der wegen, dijken, straten, waterlossingen enz. Zij waren belast met de handhaving der orde. Zij hielpen den meyer den omslag opmaken van de schattingen, die jaarlijks per bunder, over de gemeente verdeeld werden; zij zamelden de belastingsgelden in, en legden bij hun aftreden, op het einde des jaars, rekenschap af van hun beheer in de tegenwoordigheid van den meyer, den pastoor en de rotmeesters. Het was een gebruik, dat ten tijde van oorlog, steeds *ongehuwde* personen tot burgemeesters gekozen werden; de rede waarom men dan aan dezen, boven de *getrouwden*, den voorkeur gaf, is licht te raden.

Aanvankelijk genoten de burgemeesters geene bezoldiging; later evenwel, in de laatste helft der 18de eeuw, vinden wij hun eene tegemoetkoming toegekend van vijftien-twintig gulden 's jaars, behalve de uitkeering voor reiskosten en schrijfbehoeften, die zij in rekening konden brengen.

De twee laatste burgemeesters, die onder het beheer van het stift van Thorn, aan het hoofd onzer gemeente stonden waren: Joannes Sweels en Petrus Smeets.

Tijdens de Fransche overheersching vinden wij melding gemaakt van de volgende burgemeesters. Henricus Stultjens 1797; Petrus Remers; N. N. Hofman, herkomstig uit Ool, was vroeger koster en schoolmeester geweest in het dorp; Charles François Guillon, een franschman, vertrok in het begin van 1814 naar Roermond.

Deze ambtslieden werden door het Fransche Bewind genoemd *agents municipals*; hunne jaarwedde van wege de gemeente bedroeg, volgens aangifte van den 15 Germinal,

jaar III (4 April 1795), vijftig Kleefsche gulden, behalve vrij verteer en eene toelage van één gulden per dag, zoo lang zij voor gemeente-zaken buiten het dorp moesten vertoeven.

De gemeente-schrijver genoot, volgens dezelfde aangifte, jaarlijks *honderd* Kleefsche gulden. Daarvoor moest hij van alles notitie houden, de gemeente-rekeningen optellen, met den burgemeester van huis tot huis gaan, en de rekening van ieder ingezetene opmaken, alsmede de schattingen heffen.

Verder waren burgemeesters van Stramproy: Wilhelmus Hermanus Smeijers, benoemd den 3 Maart 1814; Jacobus Veltmans; Leonardus Deckers, 1825; Petrus Joannes Boonen, uit Bocholt, vroeger secretaris der gemeente, benoemd den 20 Augustus 1831; Joannes Matthias Eycken, benoemd den 14 October 1836, Renerus Veltmans, benoemd bij koninklijk besluit van den 22 Januari 1870.

De *Rotmeesters* waren de gekozene der burgemeesters, derzelver raadslieden en medehelpers. Ieder *rot* had slechts éénen rotmeester. Werden er zaken van overwegend belang in onderhandeling genomen, dan brachten de rotmeesters op aanwijzen der burgemeesters, elk uit zijn rot, nog een man mede op de vergadering. Verdere bescheiden hieromtrent worden aangegeven in Bijlage II.

Ten dienste der burgemeesters stond de *veldbode*, ook wel eens, in de archieven, *bedeljager* genaamd. Wat deze eigenlijk te verrichten had, blijkt uit de volgende eedsverklaring, welke hij, bij het aanvaarden van zijn ambt, ten overstaan van den grondmeyer en de twee schepenen des dorps aflegde :

»Item geloefe ich vastelyck en ernstelyck alles te doen ende nae te volgen, was mych van heer opperlacht sall moge worden, mych nergens inne te sparen, gevordert van den heer synde alle tyt volgen.

»Myner genaedyghe Frou jaecht ende wyeldt-baenen tot Stramroy gelegen, geloeve ich nerstlych opsycht op te hebben; alle schuten soe ich met den roer vynden muchten, al om eennygh wyelt uyt muchten gaen oft douven te scheten, of soe ich vernyemen muchten, dat eennyghe stricken gestalt muchten worden, om mynder genadiger vrouw wyelt te vangen, dye selvige person sonder swygen aen te bryngen.

»Item geloeve ende sweer ich dye gementé och trouwe ende holt te syen, niemans, cleyn oft groet, met onrecht te beschuldygen; sonderlich daer in te doen, wye einer goeden boede te doen toe staen sall.

»Item als ich van den borgemester gevordert werde om eenyge carren tot dyenst versocht synde des दौरps oft die gemente op te gebyeden, sall alle tyd bereyt syn, wye ock ofte eenyge crygsvolcke op weegh waer ende dye borgemesters mich wilden uytsynden om daer nae te vernyemen, sall och alle tyt tot dyenst der gemente bereyt syen voor geberlycker rechten.

»Item oft eenyge naebueren in 't velt met beste, schaede lyeden oft dorich dye schepers syn erven nedergedreven, oft hun beent dorych dye schaepen aef geweiht muchten worden, sall mynes bestens vermogen nerstlyck daer naer syen, ende soe dyckmals als ich te pas muchte komen en dye vynden, sall dye selve pynden en dye naebueren aenbryngen, soe den schaede geleden mucht hebben.

»Item oft ich in dese vorgande punten summelyck gevonden muchte worden, dye selve ende naer lants maniere yets nieten volgde oft betrachte, ben tevreden, op eenyge faeyt bevonden synde, anstonts sonder eennygh teegen spreeken aef gestalt te worden" (1).

(1) Archief der gemeento, geteekent 6 Junij 1628.

De gemeente betaalde hem voor zijne diensten, elke maand vijf Kleefsche gulden, een paar schoenen 's jaars en 10 stuiver voor nieuwjaarsgeschenk. Dorpsarchief 1786.

Nog stond in verband met de handhaving van orde en recht in het dorp, de *Schutterij*. Een harer plichten was, op aanvraag der overheid de orde te bewaren, en daar, waar zij gestoord was te herstellen; vervolgens de dieven en landloopers aan te houden, het dorp te bewaken, huiszoeking te doen, ontvreemde zaken op te speuren enz.

De *schutterij* van Stramproy had twee afdeelingen onder de benaming van de *oude* en de *jonge schutten*. Beide vergezelden, met hunne versierselen, wapen en trommels, het Allerheiligste in de processie op H. Sakramentsdag. Beide waren op den tweeden kermisdag, 's Maandags namelijk na het feest van het H. Sakrament, tegenwoordig in de hoogmis, die opgedragen werd voor al de leden; daarna brachten zij hunne hulde aan den pastoor, den burgemeester en den kapellaan, voor wier deur zij, onder het geroffel der trommels, het vaandel draaiden. Beide schoten vroeger telken jare den vogel, op H. Drievuldigheid-Zondag; doch wijl die oefening wel eens aanleiding gaf tot uitspatting, werd in de laatste jaren van Pastoor Monforts of in de eerste jaren van Pastoor van Buël besloten, dat de *oude* schutten op H. Sakramentsdag en de *jonge* op tweeden Pinksterdag 's namiddags den vogel zouden schieten. De schut die den vogel afschoot was *koning*, en hij, die drie naast elkander volgende jaren, den vogel bemachtigde, werd *keizer* genoemd. De leden stonden onder de bevelen van een *kapitein*, die onder anderen, ook de macht had, de wettelijke straffen te beletten, welke toepasselijk waren op ouders of oversten, wier kind of onderdaan, verdrong of verongelukte; was de kapitein het eerst bij den verongelukte,

en legde hij zijn sjerp op het lijk, dan had het gerecht daarop geen verder verhaal meer.

Behalve deze drie reeds vermelde waardigheidspersonen, telden de schutten ook nog onder hare leden een *deken*, een *onderdeken*, een *ontvanger* en een *tapper*.

Kwam er een schut te sterven dan werd zijn overlijden door het geroffel der trom aangekondigd aan de medeleden, die met banier en verdere schutters-gereedschappen door rouwfloers omwonden, de begrafenis bijwonen.

Het reglement der *oude* schutten luidt als volgt :

»Art. 1. Ten eersten is geordonneert ende geconsenteert met bewilliging onser wetten der schutterye, das wiens den vogel afschiet op den schietdag, schuldig is aen de compagnie eene tonne bier.

»Art. 2. Item is geordonneert ende verdraegen, dat jederen sal hebben der voorgenoemde schutterye eenen boog of buxe met syn toebehoor.

»Art. 3. Item als de schutters op het cleef (1) als te daer gaen, die den duivel noemt ofte anders oneerlyck vloeken, die is verbonden, het gansche geselschap een haelf aem bier, ende sall daerenboven eenen schoen uit doen ende dien op het cleef hangen, soolang als een jeder daarna geschoten heeft.

»Art. 4. Item eenen wederspannigen die zig niet en wilt laeten onderwysen, dien sall men met den gantsen schuttenraedt ende geselschap uyter schutterye setten.

»Art. 5. Item als eenen wilt tot synten gaen (2), moeder oft vaeder ongelyck aendoen, die verbint aen het geselschap een aem bier, en sal daer en hoven in 't waeter geset worden.

(1) Vermoedelijk de oefenplaats der schutten in de nabijheid van den schietboom. Kleef, latijn *clivus*, helling van een heuvel.

(2) Tot *sinten gaen* is den heiligen zweeren, lichtvaardig eed doen.

»Art. 6. Item is verdraegen ende uytgegeven, dat wie niet en is in den onganck, gelyck hy verordonneert is van de overeyd, sall verbinden een haelf aem bier.

»Art. 7. Item is ook verdraegen, dat byaldien jemandt van het geselschap sterft, dat men denselven eerlyck met den geselschap sal begraven, ende des anderen dags naer den omgancksdag voor denselven in de kercke ten offeren gaen sal.

»Art. 8. Item is verdraegen of jemandts in 't geselschap ongehoorsaem was in de betaling, het waer van was, of verbonden bier, of aen het gelaeg, die sal men met des Heeren lots panden, ende dat sullen de dekens altemael uyteren met Raed.

»Art. 9. Item byaldien jemandt eenen der schutten vremden gast medebrengh, daer de schutten twist of ongenugten door krygen, soo sal denselven, die den gast met gebracht heeft, aen de schutten verbeuren een haelf aem bier en denselven vremden sal men in 't waeter draegen.

»Art. 10. Item wie de trommel en den vandel ongehoorsaem is, denselven sal verbeuren een haelf aem bier ende al noch in 't waeter gedraegen woorden.

»Art. 11. Item wie bier tapt buyten tapper, dien sal men op den bierboom setten ende naer het waeter draegen.

»Art. 12. Item die meer bier stort, dan men met eene voedt kan bedecken, sal met eene voedt in het waeter staen, soo lang hy een kan bier uyt drinkt.

»Art. 13. Item is geordonneert ende verdraegen, dat als eens de schutterye quaem te vergaen, dat alsdan derselver renten sullen keeren tot het broederschap van St. Antonius ende tot denselven profyt blyven, al soo lang als de schutterye wederom opgericht wordt.

»Art. 14. Item jemandt die compt in de schutterye sal geven ses stuivers.

»Art. 15. Item als er eenen uyt de schutterye gaet, die sal geven één pondt wachs ter eere van St. Antonius beeldt.

»Art. 16. Item wanneer den schutten-tapper hem dronken drinkt, dusdaenig dat hy meer bier stort, als hy met eenen voedt kan bedecken, sal men hem naer het waeter draegen.

»Art. 17. Item dat het geviel, dat de renten niet betaelt en wierden met daegs en met zonne op St. Antonius dag, soo sullen de deekens..... veroorsaect syn, dat veeken (1) aef te doen, en hangen dat schutten-veeken daervoor, en sullen alsdan de gebruykers deser voorschreven erven ofte gemeente quyt syn, ten eeuwichen daegen; ditselvs is toegelaeten met advys van d'overhyt".

Later bijgevoegd. »Op den 19 Mei 1805 is verdraegen van de gansse schuttery, dat ieder man 2 stuiver zal geven als de processie gaat, en als eenen komt te sterven dan zal ieder 3 leesmissen hooren".

Deze copie is zonder dagteeking, alleen leest men op de keerzijde: »Dit is het regelement der schutten brief."

De *oude* schutten hadden tot patroon den H. Antonius abt, op wiens feestdag eene H. Mis gehouden werd voor de levende leden der schutterij, en waarna de renten verteerd werden.

Aan den gekroonden zilveren vogel der *oude* schutten zijn 4 zilveren platen gehecht. De grootste draagt het wapen der vorstin, Maria Cunegonda van Saxen, zonder opschrift noch jaargetal (2); de tweede bevat alleen den datum 1718; op de derde leest men: *MartInUs VIerDonCk reX est (1622)*; de kleinste heeft een wapen zonder inschrift noch jaartal (3).

(1) Veeken is een afsluitingshout, dat in den ingang van een beemd of stuk land geplaatst wordt, ten einde het vee te beletten daar binnen te loopen.

(2) Zij voert op dit schild de blazoenen van Saxen en Polen vereenigd.

(3) Gedeeld, rechts twee fascen van keel op zilver, links een schuinsche paal van hermelijn.

De *jonge* schutten vierden de H. Catharina als hunne beschermheilige. In den morgen van dien feestdag woon- den zij H. Mis bij, die voor de levende leden dier vereeniging gezongen werd, en brachten verder den dag in vroolijkheid door.

Aan hunnen gekroonden zilveren vogel, die minder schoon is, dan die der *oude* schutten, hangen 9 zilveren platen. De grootste, volmaakt gelijk aan de groote plaat der *oude* schutten, draagt, behalve het wapen der vorstin, op de keerzijde haar naam Maria Cunegonda, en het jaartal 1740. De tweede in den vorm eener ruit heeft een wapen zonder opschrift. (1) De derde bevat het volgende opschrift: »*De Borman raedt en meyer van haere hoog dhlt myre de prinsesse van Thorn en scholtis van Heel en Grutroy, Greffier der stadt en disterict Bree, koninck van St. Catharina-schutten in Stramproy 1765.*» Daaronder is het familie-wapen van de Borman aangebracht (2). Op de vierde leest men: »*J. J. Frische des hooge justicie ende des landts Thorn secretaris, scholtis en admodiateur der vryheerlykheit Meyel, Greffier der vryheerlykheden Neeritter en Heel etc. etc. Koninck van St. Katharine schutterye binnen Stramproye 1764*» daaronder staat een blazoen (3). Dit zelfde jaargetal en wapen ziet men ook op de vijfde plaat. De zesde bevat de volgende woorden: »*Den Keyser Antonius Hornickx Chergien in Stramtroy. Anno 1755*». Op de zevende plaat leest men: »*Mathys ende Lambertus Verdonck ver- eeren dese plaet aen de scutterie van S. Catrina om daer altyt aen te blyven, den 5 julius 1723*»: De achtste plaat

(1) Dit bordje is gekwartierd en bevat vier leeuwen, misschien Leeuwen- steyn-Rochefort.

(2) Het wapen van den raadsheer de Borman is gekwartierd, 1 en 4 in een veld van goud, drie kardinaalshoeden van keel, 2 en 3 drie staande leeuwen.

(3) Frische voert eene keper bezet met twee sterren; in den schildvoet eene burcht; kleuren onbekend.

draagt het beeld van de H. Catharina met dit omschrift: »*Jacobus Halermans secretariys in Stramproy. An. 1646*». De laatste bevat het volgende jaarschrift: »*D. H. Albertus pastor roYae CoraM synagoga sUa DeXterItate reX est*», dat is: Heer Henricus Albertus, pastoor van Stramproy is, ten gevolge zijner behendigheit, koning voor de vereeniging.

Wij drukken den bescheiden wensch uit, dat deze voorwerpen, ter nagedachtenis dier gewichtige vereenigingen van vroegeren tijd, op het gemeente-huis bewaard blijven.

Sedert 1826 zijn deze schutterijen van wege het gouvernement afgeschaft; de onlangs door het Rijk weér opgerichte schutterijen hebben met de vorige niets gemeenschappelijks en staan ook op eenen geheel anderen voet.

§ III.

Oudste bescheiden, oorsprong der parochie, pastoors, kapellaans, kerkgebouw, toren, klokken, herstelling der kerkgebouwen, altaren, broederschappen, kerkgoederen, stichtingen, vaste goederen der pastorij en der kapellanij, schoolgebouw en onderwijs.

Den 21 Juni 1287 werd een vergelijk getroffen tusschen Jan van Baexem, pastoor te Thorn en de abdis Hildegondis van Borne over de novaaltiende en de regeling der kerkdiensten.

Een tweede vergelijk, op den 29 Mei 1299, had ten doel deze tiende nader te regelen. De toenmalige abdis verklaart in bezit te zijn van de *grootte en kleine tiende te Thorn, te Beersele en te Haerle* bij Yttervoirt; vervolgens meldt het charter: »*et decimas grossas antiquas et minutas de Stramprode et de Baexem appendicijs ecelesie de Thoren pre-*

dicte et de loco dicto Boskelant apud Yttervoirt, pro duabus partibus, (grossa de terris dictis Kerkelant in Stramprode et in Baex existentibus, minuta de domo et curte Godescalci aput Stramprode, nec non grossa de uno bonuario et dimidio terre jacentis in loco predicto de Boskelant, decimis exceptis); nec non eciam duas partes grossarum decimarum novalium in tota parochia dicte ecclesie de Thoren et ejus appendicijs, videlicet de Stramprode, de Baex et de Yttervoirt, cujus ecclesie de Thoren parochialis et eius appendiciorum conjunctim jus patronatûs ad nos abbatissam predictam dignoscitur pertinere" (1).

Deze zaak echter was in 1370 nog niet afgedaan; zij kreeg eerst haar beslag door eene nieuwe overeenkomst, welke Egydius de Trajecto pastoor te Thorn, den 5 September van dat jaar, met het kapittel aldaar sloot.

In bovenstaande bescheiden (zie Bijlage I) worden Stramproy, Ittervoort en Baexem genoemd »*appendicia Ecclesie parochialis de Thoren*», dat is *kapellen, annexen, of hulpkerken* van de parochie-kerk van Thorn. Daaruit blijkt reeds, dat deze gemeenten in de middeleeuwen nog niet parochiën waren, maar onder het geestelijk gebied stonden van de parochie van Thorn, van waar uit haar een priester werd toegezonden, om er de kerkelijke bedieningen tijdelijk waar te nemen. Wie die priesters geweest zijn is ons volkomen onbekend gebleven.

Deze wijze van kerkelijk bestuur kon echter in de laatste helft der 16de eeuw niet langer meer voldoende geacht worden. De geweldensrijen, waaraan een losbandig krijgsvolk zich, ten koste der gemeentenaren, herhaaldelijk schuldig maakte; de strooptochten, die gedurig op hunne landerijen gepleegd werden en ten gevolge waarvan

(1) Archief der provincie te Maastricht.

het grootste gedeelte der gronden onbebouwd bleef liggen, hadden het volk schier uitgeput; daarbij waren de geloovigen niet altijd genoegzaam beschermd tegen de verleiding der Calvinisten, die niet zelden ook onze streken bezochten.

De vorstin, ten einde althans in de geestelijke behoeften harer onderdanen zooveel mogelijk te voorzien, wendde zich, ondersteund door haar kapittel, tot de kerkelijke overheid met verzoek: dat de kapellen van Stramproy, Baexem en Ittervoort, tot parochiekerken zouden verheven worden. Zij beloofde van haren kant 1° dat aan de toekomstige pastoors dier plaatsen, jaarlijks eene tegemoetkoming zou verstrekt worden van 150 brabantische gulden, welke gulden moesten genomen worden uit de tienden, die het Stift van Thorn, van schier alle vruchten hief, welke in gemelde gemeenten groeiden, alsmede eene som van 40 gouden ducaten, uit andere inkomsten des kapittels te verschaffen.

2° Dat het kapittel zich het onderhoud der kerkgebouwen zou aantrekken, en voor alle benodigdheden der kerkelijke diensten, zooals gewaden, waskaarsen, olie, wijn, kelken, enz. zou zorg dragen.

Op dat verzoekschrift volgde een antwoord van den pauselijken legaat en kardinaal-diaken Andreas van Oostenrijk, bisschop van Brixen, dat wij in Bijlage VIII laten volgen, en waarvan wij hier een beknopt uittreksel geven.

De pauselijke legaat, in aanmerking nemende, dat ten gevolge der treurige tijdsomstandigheden, de kapellen van Ittervoort, Baexem en Stramproy, met haren priester niet genoegzaam verzorgd zijn; dat de tegenwoordigheid van een eigen zieleherder in die plaatsen zeer gunstig werken zou, op de godsdienstige gezindheid en zedelijkheid der inwonende geloovigen; alsmede met het oog op de ondersteuning, welke het stift van Thorn bereid is te zul-

len schenken aan gemelde kerken en hare toekomstige pastoors, besluit de kerken van Baexem, Ittervoort (1) en Stramproy tot parochiekerken te verheffen. Vervolgens kent hij aan de regerende vorstin het recht toe, om in die parochiën de pastoors te benoemen (altijd onder goedkeuring des bisschops van het gewest) en belast het kapittel de boven toegezegde bezoldiging aan de Eerw. Heeren pastoors jaarlijks uit te keeren, de eerste helft ervan op Kerstdag en de andere helft op den feestdag van den H. Joannes den Dooper, den 24 Juni.

Het stuk draagt de dagteekening van 17 September 1583, tijdstip waarop dus ons dorp tot parochie verheven is.

Stramproy heeft onafgebroken tot het bisdom van Luik behoord; het maakte deel uit van het aartsdiakonaat van Kempenland, en stond onder het dekenaat Maeseyck. Na de Fransche overheersching kwam het onder het dekenaat Weert en werd in 1841 bij het nieuw opgericht Apostolisch vicariaat van Roermond ingelijfd.

Als pastoors van Stramproy noemen wij:

1° *Matthias Pelsers*. Zijn naam komt voor in twee verpachtings-akten van armén-landerijen, ten jare 1595.

2° *Petrus Stoecks*. Diens handteekening vindt men enkele malen in het armenregister, ten jare 1599.

3° *Petrus Brindts*. Het verdrag van dien pastoor met de gemeente, gedagteekend den 16 December 1610, wordt medegedeeld in Bijlage X.

4° *Henricus Alberts* of *Albertus*. Behalve diens naam, die hoogstens een paar malen in het armenregister voorkomt, vinden wij hem nog als koning der *jonge schutten* gemeld ten jare 1628. (Zie de schutterij bladz. 41).

(1) De tegenwoordige parochie *Ell* met een gedeelte van het gehucht *Haler*, behoorde tot aan den Fransche omwenteling, op het einde der vorige eeuw, tot de parochie Ittervoort.

5° *Leonardus de Broeck*. Benoemd den 29 November 1633, en bekend, door een afschrift uit het archief der domkerk van Luik.

6° *Franciscus Berckvens*. De armenregisters bevatten eenigen malen zijne handteekening. Zijne overeenkomst met de gemeente dagteekent den 15 Juli 1637. (Zie Bijlage XI).

7° *Melchior de Laure*. Behalve de menigvuldige handteekeningen in het armenregister bestaat ook nog eene overeenkomst van dien pastoor met de gemeente onder dagteekening van den 24 Augustus 1647. (Zie Bijlage XII).

8° *Cornelius Jeghers*. Deze priester was reeds eenige jaren kapellaan te Stramproy geweest, toen hij, den 9 October 1676, tot pastoor dier parochie werd aangesteld. In zijn verdrag met de gemeente, (zie Bijlage XIII) beloofde hij: »sich te sullen regulieren ende conform draegen, aengaende de puncten in het accordt tussche Heer Melchior de Laure, gewesen pastoor tot Stramproy ende de nabuyren aldaer opgericht”. Niettegenstaande deze overeenkomst zag hij zich, door de tijdsomstandigheden, gedwongen om reeds in het daarop volgende jaar, een beroep te doen op het kapittel van Thorn, ten einde ruimeren onderstand te verwerven; daar »de revenue syner cure tot sulcke swære ende populeuse gemeynte (als die van Stramproede is) heel sober is, ende hy niet kan subsistere ofte seer quae-lyck van sich eerlyck te onderhouden”.

Het kapittel in antwoord op dat verzoekschrift »ordonneert den rentmeyster nu synde als hem succederende aen remonstrans alle ende yder jaer te leveren tot meerdere alimentatie, thien malder rogge, beginnende met desen oogst 1677 ende so voorts”.

Gedurende het veeljarig bestuur van pastoor Jeghers, waren afdoende herstellingswerken aan de pastorij dringend noodzakelijk geworden. De gemeente had sedert de

laatste veertig jaren daaraan reeds tweemaal gedeeltelijke vernieuwingen doen aanbrengen, en weigerde thans bepaald nieuwe kosten aan het pastoreele huis te besteden. Zij kon daartoe wel gedwongen worden, doch naar het zich liet aanzien, zou zulks tot een kostbaar proces leiden en om dit te vermijden, vroeg de pastoor aan het bisdom van Luik de vergunning, om ter herstelling der pastorie, een kapitaal, groot 500 gulden, van de kerk te mogen leenen, onder beding: 1° Dat hij de 12 missen, die uit de rente van gemeld kapitaal jaarlijks betaald werden, gratis zoude lezen. 2° Dat hij uit eigen beurs jaarlijks 5 imperialen, of telken 5 jaren, 100 gulden aan de kerk zou uitkeeren; zoodat na verloop van 15 jaren, de geheele som aan de kerk was terug betaald. 3° Dat deze verplichting ook op zijn opvolger zou overgaan.

Die vergunning werd hem door den bisschop van Luik gegeven, den 7 December 1717.

Drie jaren later deed pastoor Jeghers, door ouderdom verzwakt, afstand van zijne bediening, en ging te Weert wonen, alwaar hij in 1724 stierf.

9° *Franciscus Eyckholt* geboren te Weert, was in de laatste jaren van pastoor Jeghers diens deservitor. Als zoodanig genoot hij bij den pastoor vrijen kost en inwoning, en 60 patecons in geldwaarde.

Pastoor' geworden, op het einde van 1720 of in het begin van 1721, schijnt hij geene overeenkomst met de gemeente getroffen te hebben; althans den 19 November 1721, vinden wij hem reeds in een proces gewikkeld met de gemeente.

Daar hij tot onderhoud van pastoor Jeghers, zoolang deze leefde, jaarlijks 200 gulden moest betalen en verplicht was, gedurende nog 12 jaren, 5 imperialen 's jaars aan de kerk uit te keeren, ter aflossing van het kapitaal, dat zijn

voorzaat aan den opbouw der pastorij had aangewend, meende hij zich aan het gebruik door zijne voorzaten in acht genomen, niet te moeten houden. Ten einde zijn noodig onderhoud langs eenen anderen weg eenigermate te verzekeren, besloot hij het tarief der huwelijken en begrafenis nissen te verhoogen.

Naar oud gebruik betaalden de inwoners des dorps, ter gelegenheid van een huwelijk 3 schellingen en bij eene begrafenis 24 stuiver. De pastoor nu vorderde voortaan van bruid en bruidegom één imperiaal (4 gulden) en voor eene begrafenis, behalve de 24 stuiver, nog een stipendium voor den lijkdienst.

Hij steunde zijne eischen hierop; dat in de parochiekerken van Baexem en Ittervoort, die toch ook hulpkerken van Thorn geweest waren, één imperiaal gevorderd werd van bruid en bruidegom, alsmede dat volgens de *Statuten van het aartsdiakonaat van Kempenland*, in 1622 uitgevaardigd; de pastoor ter gelegenheid eener huwelijks-verbin-tenis kon vorderen. a) van edelen ééne sonne fransche kroon (7½ gulden). b) van goeode ingezetenen de helft, en c) van pachters en minderen, één vierde van eene sonne (gouden) fransche kroon.

De gemeentenaren met hunne burgemeesters aan het hoofd, kwamen tegen die verhooving in verzet. Zij klaagden hunnen pastoor aan bij den bisschop van Luik, en beschuldigden hem van zorgeloosheid in zijne bediening en norschheid jegens zijne onderdanen. Het geschil kwam tot een rechtsgeding. Herhaaldelijk vergaderden de inwoners, bij groote menigte in de school, en zetteden hunne burgemeesters aan, om het rechtsgeding tegen hunnen pastoor met alle kracht door te drijven; herhaaldelijk ook kwamen zij, in grooten getalle, op, in getuigen verhoor vóór een afgevaardigden des bisschops en ontzagen zij zich

niet, allerlei lasterlijke aantijgingen tegen hunnen herder uit te brengen. Eindelijk ten jare 1726 den 21 Augustus, gebood het bisschoppelijk gerechtshof van Luik, waarschijnlijk ten wille des vredes, den pastoor van zijne aanspraak op verhooging af te zien, en zich voorloopig aan het oude gebruik te houden. Het proces bleef intuschen nog aanhangig.

Pastoor Eyckholt overleefde deze moeilijkheden niet lang. Hij stierf vermoedelijk nog hetzelfde jaar en werd opgevolgd, door:

10° *Joannes Ernestus Parren* geboren te Thorn. Deze priester was deservitor te Stramproy in 1716, en keerde, een paar jaren later in zijne betrekking opgevolgd door den heer Franciscus Eyckholt, naar zijne geboorteplaats weder.

Toen hij in 1727 pastoor van Stramproy geworden was, wendde hij zich kort daarna, tot den bisschop van Luik, met verzoek, om nog 200 gulden, onder dezelfde voorwaarden als pastoor Jeghers bedongen had, van de kerk te mogen leenen, ten einde daarmede de noodige herstellingswerken aan de pastorij te voltoojen, (1) die, naar hij verklaarde, wel van buiten in orde gebracht was, maar van binnen niet had kunnen voltrokken worden, doordien zijn voorzaat; steeds in een kostbaar proces was gewikkeld geweest. Die aanvraag werd door den bisschop ingewilligd, den 8 Juli 1727.

Had het pastoreele huis verbeteringen gevorderd, het kerkgebouw eischte nog dringender groote herstellingswerken. Deze echter waren ten laste van het Stift van Thorn. Daar het kapittel de noodzakelijkheid dier herstelling niet scheen in te zien, geraakte de pastoor en

(1) De tegenwoordige pastorij is, behalve den zuidelijken zijmuur, geheel herbouwd door de gemeente in 1839, en in 1865 langs den kant der openbare straat door eenen ringmuur met ijzeren staketsel omgeven geworden.

zijne kerkmeesters in groote moeilijkheden met het Stift, waarover wij verder iets zullen mededeelen.

Zooals wij gezegd hebben, was het proces, door de gemeente met pastoor Eyckholt begonnen over de verhooging van het tarief, niet uitgewezen. Nog altijd bleef het aanhangig, ofschoon het van wege de gemeentenaren met minder hevigheid en bitterheid werd voortgezet.

Pastoor Parren steunde zijne aanspraak op verhooging van het tarief voornamelijk hierop: dat de inkomsten der beneficiën of broederschappen van O. L. Vrouw, van de HH. Jacobus en Antonius, ter gelegenheid van de oprichting der kapellanij, in 1651, aan den pastoor ontnomen en den kapellaan waren toegevoegd, (zie Bijlage IX) alsmede dat de renten van de broederschap van den H. Willibrordus wier genot, bij gemelde acte van oprichting der kapellanij, aan den pastoor was overgelaten, door het kapittel van Thorn, in 1657, ook aan den kapellaan waren afgestaan, op aanzoek der gemeente, welke zich onder die voorwaarde bereid verklaarde, een huis voor den kapellaan te zullen bouwen.

In hoeverre deze reden bij het bisschoppelijk gerechtshof van Luik ontvankelijk werden geoordeeld blijkt niet, althans eene gerechtelijke uitspraak liet zich nog altijd wachten.

Eindelijk kwam daaraan een einde. Het geschil werd in der minne bijgelegd, door een besluit van Francisca Christina paltzgravin van Sultzbach, vorstin van Thorn, waarin de volgende bepalingen voorkomen.

»Verordnen und wollen gnädigst :

1° das confraternitas St. Willibrordi und die dayon abhangende reditus künftighin, gleich solche schon de anno 1657 usque ad annum 1738 beständig gehöret haben, bey der capellaney verbleiben, und

2do die desfalls angelegte arresta aufgehoben werden solle.

3to der pastor sich met den juribus stolae beugnigen lassen solle, gleich solche in anno 1726 von den Herren officiali zu Luttich definitive decidiret und zuerkennet seint.

4to die in diesen rechtsstreith beyder seits angewendete kōsten werden compensiret und solle

5to der inter capitulum Thorense et pastorem dt 17ten May 1730 errichteter und geschlossener vergleich zur confirmation des Ordinarii beforderet werden.

Hierahn geschieht unser gnädigster wille; urkunt unser aygenhandiger unterschrifft so geschehen.

Thorn der 22ter August 1732.

FRANCISCA CHRISTINA.

Pastoor Parren stierf in 1760 en werd in hetzelfde jaar opgevolgd door :

11° *Joannes Matthias Monforts*, te Thorn geboortig. Deze eerwaarde herder verkreeg in 1765 van den Pauslijken Stoel de oprichting in zijne kerk van de *Broederschap van den H. Rozekrans*. De vergunning daartoe werd te Rome, den 12 Januari 1765 *auctoritate apostolica delegata* gegeven, door Joannes Boxadore, generaal van de orde der Predikheeren, en den 21 Maart daaropvolgende, door den bisschop van Luik onderzocht en goedgekeurd. Den 25 Maart van hetzelfde jaar, werd de broederschap in de kerk plechtig opgericht.

In het volgende jaar, den 21 Januari, voerde hij ook de Broederschap in van de *altijddurende aanbidding van het H. Sakrament*. Drie jaren daarna in 1769, riep hij eenige boetpredikers in zijne parochie, om er missie te geven. Deze paters waren Duitschers van afkomst. Het volk noemt hen *Buszpaters*. Ter herinnering aan die missie, werd een groot houten kruisbeeld opgericht, dat vroeger buiten tegen het koor der kerk stond, en thans in eene

nis geplaatst, het kerkhof versiert. Men leest nog daarop het volgende chronicum: PRÆPARARE IN OCCURSUS DEI TUI ISRAEL ANNOS 4/12. Onder zijn bestuur werd ook de kerk in 1791 vergroot en hersteld.

Intusschen was de fransche omwenteling uitgebarsten en wekte alom kommer en onrust. Den 27 September 1795 (7 Vendemiaire an IV) vaardigde het Fransche Bewind een besluit uit, waardoor alle priesters gedwongen werden op eede te verklaren »de reconnaître pour souverain l'universalité des citoyens français, et de promettre soumission et obéissance aux lois de la république". Dat pastoor Montforts zich niet stoorde aan een besluit, hetwelk hij in geweten niet mocht volgen, behoeft nauwelijks gezegd.

Den 16 December 1797 (26 Frimaire an VI) werd, namens het bestuur van het karfton Weert, aanschrijving gezonden naar Stramproy, met last om aangifte te doen van alle geestelijke goederen namelijk: van de bezittingen der kerk, der pastorij, der kapellanij, der broederschappen, der inkomsten en kapitalen van godvruchtige stichtingen, in één woord, van alle roerende en onroerende goederen, gelden en meubelen, die, zoo als het schrift zich uitdrukt, »de wet in bezit heeft gesteld der fransche natie". Te dien einde werden alle ingezetenen, die zulke goederen in gebruik of bestuurd hadden, uitgenoodigd om aangifte daarvan te doen aan den burgemeester. Een afschrift van dit bevel werd verzonden aan den pastoor, aan den kapellaan en aan den oversten der *oude* en *jonge* schutten.

Het schijnt dat de ingezetenen even als hun pastoor doof bleven voor soortgelijke uitnoodigingen.

Den 11 Maart 1798 (18 Ventose jaar VI) werd den pastoor eene missieve bekend gemaakt van den volgenden inhoud:

»Weert den 18 Ventose 6de jaer van de République.
»Den agent municipal van de gemeente Weert, doende

de functie van den commissaris van het uytvoerende directorie.

»Aen den agent municipal van de gemeente van Stramproy; gezien den brief van de centrale administratie in dato, den 29 Pluivose, denwelke vraegt van de municipale administratie van het canton Weert, eene inventaris (1) der parochiale registers; gezien dat uwe tot daer aen niet voldaan en heeft aen de wet van den 20 September 1792, dewelke gebied: dat alle registers presbyterale, te weeten van doopen, houwelijk en dood zullen gedeponeert worden te secretary van de municipalityd in het chef-lieu van het canton; soo aenzoek ik uwe, van binnen dry daegen, deese boovengenoemde registers te deponeeren in de plaets als boven, opdat uwe niet en ondergaet de straffen by de selve wet bevat.

»Heyl en broederschap (naam onleesbaar)”.

Naschrift »H^r past^r gelift myn te antwoorden of UE. dito docquementen morgen vroug kont ter hand stellen op den beureau tot Weert mits er eenen inventaris moet opgesteld worden”.

Verblyve naer groetenis
H. STULTJENS.”

Daar de pastoor weigerde aan dit bevel gevolg te geven, werd hem, den 28 Mei 1798, het volgende bescheid toegezonden :

»Stramproy le 7 Prairial an VI.

»Le Commissaire du D^{re} exécutif près l'Adm^{tion} M^{pale} du canton de Weert.

»A l'excuré de la commune de Stramproy. — Je vous invite, citoyen, au nom de la loi, de remettre sur le champ, à l'agent M^{pal} de cette commune, les clefs de

(1) De inventaris der voorwerpen, die later naar Roermond overgebracht werden is in Bijlage VI te vinden.

l'église, tabernacle et sacristie etc. de cette commune, dont vous êtes dépositaire, ainsi qu'un état exact de tous les effets appartenants à la dite église et qui reposent sous vos mains.

Salut et fraternité

VANGESTEL."

Reeds den 13 Mei 1798 (24 Florial an VI), had het uitvoerend Bewind te Parijs, wegens weigering van den gevorderden eed aan de Republiek, een besluit van gevangenneming en wegvoering afgekondigd tegen: Joannes Matthias Monforts, pastoor te Stramproy; Joannes Louette, pastoor te Bocholt; Nicolaus Smeets, pastoor te Bree; Carolus Thomas Peters, pastoor te Tongerloo; Wilhelmus Nuijens, kapellaan te Tongerloo; Coopmans, pastoor te Heppenert; Stals, kapellaan te Heppenert; Syben, generaal-vicaris van het bisdom van Roermond. Dit decreet werd den 6 Junij (21 Prairial) te Maastricht afgekondigd.

Kort daarop werden eenige gewapende mannen uit Weert afgezonden, om onzen pastoor gevankelijk weg te voeren; maar een dier manschappen, die bevriend was met de bewoners van een dicht bij de kerk gelegen huis (Jannissen); had deze van hunne aantocht laten verwittigen. De pastoor bij tijds nog gewaarschuwd was nauwelijks tot op de *Gaterstraat* gevluht, toen de gewapende macht zijne woning binnenstormden. Den daaropvolgenden nacht nam hij zijne wijk naar Budel, welk dorp nog aan Holland toebehoorde. Het prachtige kruis werd van den toren gehaald, twee klokken, ééne de *beëlklok* genaamd, van 2600 pond, en eene andere van 800 pond, werden in de richting van Bree weggevoerd en de kerk gesloten. In 1802 was zij nog niet geopend. Het volk ging des Zondags naar Budel om de H. Mis bij te wonen. Een man, Vliet Kluizenaar

genaamd, die het gewaagd had met eenige bureu den rozekrans te bidden, werd gevankelijk naar Maastricht gevoerd, en daar eenigen tijd in verzekerde bewaring gehouden. Eenige priesters, die zich in de omstreken schuil hielden, kwamen nu en dan, meestal des nachts, onze parochie ter sluiks bezoeken; onder hen wordt bij voorkeur genoemd pater Paulinus, een minderbroeder van Maeseyck, die dán in dit huis dán elders biecht hoorde, de H. Mis las en de pasgeborene kinderen het H. Doopsel toediende; niet zelden ook gebeurde het, dat de pastoor zelf, onder boerenkleeding vermomd, in het geheim een bezoek bracht bij zijne vertrouwde onderdanen.

Toen eindelijk de hevigheid der godsdienstvervolging geweken scheen, waagde het pastoor Monforts terug te keeren en zijne bediening weer openlijk uit te oefenen; doch eensklaps werd hij overvallen en gevankelijk naar Maeseyck gevoerd. De toenmalige agent of burgemeester Guillon, begaf zich in allerijl naar Maastricht en wist bij het gouvernement de invrijheidstelling des priesters te verkrijgen, onder beding evenwel, dat hij zich zelf verantwoordelijk moest stellen voor verdere moeilijkheden, welke de pastoor misschien tegen het Bewind zou wekken. Het volk opgetogen van vréugde, trok tot achter Houtbroek, zijnen terugkeerenden herder te gemoet, en voerde hem in processie zegevierend het dorp binnen.

In 1810 werd het eene halve eeuw, sedert de Wel Eerw. Heer pastoor Montforts het bestuur onzer parochie op zich genomen had. Deze merkwaardigheid mocht niet stilzwijgend voorbijgaan. Een plechtig feest werd aangericht. Vijftig kinderen deden dat jaar, en wel op denzelfden dag, waarop hun herder zijn gouden jubelfeest vierde, hunne eerste H. Communie, waarna de jubilaris hen op een gul ontbijt voor de pastorij onthaalde. Geheel

de parochie vierde feest. Dien gelukkigen dag evenwel mocht de gevierde herder niet lang overleven. In hetzelfde jaar nog begon hij te lijden aan graveel. Ten einde dichter bij den geneesheer te zijn, liet hij zich naar Weert brengen, doch stierf er den 17 September van hetzelfde jaar. Zijn ligchaam werd, gevolgelijk zijne uiterste wilsbeschikking, naar Stramproy teruggevoerd, en in het midden van het kerkhof ter aarde besteld. Op hem volgde :

12° *Petrus van Buël*, die te Weert, in zijne geboortestad kapellaan was, toen hij, den 23 November 1810, in hoedanigheid van pastoor naar Stramproy werd overgeplaatst. Zijn broeder Joannes Matthias van Buël, was sedert 1809 pastoor te Meijel.

Hij voerde in 1832 het *Genootschap tot voortplanting des geloofs* in en richtte in 1836 de Broederschap op *tegen vloeken en zweeren*.

Ook had hij het geluk zijn vijftigjarig priesterschap door een plechtig jubelfeest, waaraan alle parochianen deel namen, te kunnen vieren. Te dier gelegenheid sprak de Hoogerwaarde Heer, Joannes, Augustinus, Paredis, toenmaals pastoor-deken en thans bisschop van Roermond, de feestrede uit. In de laatste helft van 1836 nam de eerbiedwaardige grijsaard zijn ontslag en ging naar Weert wonen, alwaar hij, den 26 Maart 1837, stierf en begraven werd.

13° *Petrus Josephus Boonen*, geboren te Weert in 1802, in het geheim gedoopt in een huis door een priester, die zich voor de revolutie moest schuil houden, werd priester en kapellaan te Roggel in 1825, daarna pastoor te Ittervoort in 1830 en eindelijk pastoor te Stramproy, alwaar hij den 10 Januari 1837 plechtig werd ingehaald. Zie zijne overeenkomst met de gemeente in Bijlage XIV.

Om den godsdienstijver der geloovigen op te wekken en levendig te houden, moedigde hij de hier reeds

bestaande broederschappen van den *Rozekrans*; van *De altijddurende aanbidding van het Allerheiligste Sakrament* (1); tot *Wering van vloeken en zweren*; tot *Voortplanting des Geloofs* aan, en voerde daarbij nog in het Genootschap der *H. Kindschheid*, (opgericht den 15 Mei 1857) en den *St. Pieterspenning* in 1861.

Vervolgens vraagde en verkreeg hij voor zijne parochie, de volgende volle aflaten : a) Op den feestdag van den H. Willibrordus, des Zondags onder diens Octaaf en elken eersten Zondag der maand. b) Op den feestdag der H. Apollonia en op elken 3^{den} Zondag der maand, (gegeven te Rome 24 April 1837). c) Op den feestdag van den H. Antonius van Padua en elken tweeden Dingsdag der maand.

Verder verrijkte hij zijne kerk met Relikwiën :

a) Van den H. Willibrordus patroon der kerk (1837). b) Van de H. Apollonia (1837). c) Van het graf van O. L. Vrouw (1840). d) Van het H. Kruis. e) Van den H. Antonius abt. f) Van de HH. Joseph, Cornelius en Petrus in ééne theca. g) Van de windsels van het goddelijk Kind Jesus. h) Van den H. Antonius van Padua.

Nog bezorgde hij zijnen parochianen tweemaal eene H. Missie, de eerste in Juli 1846 en de tweede in April 1852, welke beide door de Eerw. Paters Redemptoristen gegeven werden (2).

Ook is de regeling van de bedeeeling der armen, zooals zij thans geschied, grootendeels zijn werk, zie daarover later. Onder zijn bestuur werden een nieuwe klok, twee biechtstoelen, de preékstoel, alsmede vele kerkgewaden aangeschaft.

(1) De broederschap der altijddurende aanbidding van het Allerheiligste bestond vermoedelijk reeds te Stramproy sedert 21 Januari 1766, doch werd door den pastoor zekerheidshalve op nieuw aangevraagd den 25 Februarij 1837. Zie de kerkregisters.

(2) De laatste missie had hier plaats in Sept. 1869 en werd gegeven door de Eerw. paters Franciscanen van Weert.

Hij stierf den 23 September 1867 en werd twee dagen later, plechtig begraven op de plaats, die hij zelf had uitgekozen, tegenover het oude kruisbeeld, dat thans het kerkhof versiert. Zijn opvolger is de Wel Eerw. Heer :

14° *Joannes Franciscus Leéns*, geboren te Weert, vroeger pastoor te Reuver, plechtig ingeleid te Stramproy, den 23 October 1867.

Voor de Fransche omwenteling van 1789, hadden vele adellijken en landsvorsten het privilegie, om te kunnen beschikken over zekere kerkelijke beneficiën, wier genot zij willekeurig wegschonken, onder voorbehoud altijd, dat de Paus of respectieve bisschop den persoon goëdkeurde, aan wien het beneficie werd overgedragen. Dat privilegie was hun door de Kerk toegestaan, omdat zij of hunne voorzaten zulk een beneficie gesticht, de kerk dier plaats gebouwd, of met goederen verrijkt hadden, ofwel omdat zij gewichtige diensten aan den godsdienst bewezen hadden.

Ook de vorstin van Thorn, had het recht om de pastorie van Stramproy, alsmede de beneficiën en broederschappen van O. L. Vrouw, van de H. Willibrordus, van de H. Jacobus en van den H. Antonius, welke in die kerk gesticht waren, te vergeven. Zij benoemde alzoo, onder goedkeuring van den bisschop van Luik, den pastoor, en stelde ook den kapellaan in bezit van bovengenoemde Broederschappen.

Zulke inbezitneming had plaats onder de volgende omstandigheden.

In tegenwoordigheid van een gevolmachtigde der Vorstin, — meestal den pastoor van Thorn — in bijwezen van twee getuigen en onder den toevloed des volks, raakte de kapellaan, de vier hoeken aan van O. L. Vrouwe-

altaar, vervolgens werden hem de kelk, het missale en andere voorwerpen overgegeven; eindelijk ontving hij den sleutel der kapellanij en werd door den gevollmachtigde zijne nieuwe woning binnengeleid.

De oprichting der kapellanij te Stramproy, dagteekent van den 6 Juli 1651. Daar de parochie al te uitgestrekt en volkrijk was, dan dat de pastoor ze langer alleen kon bestieren, verzocht de Vorstin van Thorn, op aandrang der gemeentenaren, den bisschop van Luik, om een tweeden priester voor dat dorp; aan wien de renten der Broederschappen van O. L. Vrouw, van de HH. Antonius en Jacobus, alsmede de inkomsten der kosterij, tot diens onderhoud, zouden toegevoegd worden.

Bisschop Maximilianus Henricus van Beijeren, voldeed aan dat verzoek mits: »deese vroeghmisheer de eerste mis in de voorseyde kercke alle Sondaeghen en Heylighendaeghen celebreeerde, ende aldaer catechyseerde, ende de jonkheyt leerde, des custersampts bediende, ende de onderdaenen derselve kercke (uytgenoemen in pest en besmetelycke siecktens tyde) in absentie des eyghen pastoor de Heylighen Sacramenten administreeren moet ende gehouden weesen sal". Zie verder de akte van oprichting der kapellanij in Bijlage IX medegedeeld.

De volgende Eerwaarde Heeren vinden wij als kapellaans van Stramproy vermeld.

Leonardus Wevers, 1651. Arnoldus Bückelear, benoemd den 23 Maart 1661. Cornelius Jeghers, 1668. N. Schinkels. Joannes Tielens, 1681. Joannes Gommers, 1690, was later pastoor te Haelen. Joannes Ernestus Parren, 1716-1718. Franciscus Eyckholt, 1718-1720. Joannes Matthias Boelen, 1744. Franciscus Schmitz, gestorven te Stramproy den 6 October 1748. Petrus Celestinus Leijenburg, benoemd den 30 Augustus 1750. N. Weelen, 1760.

Wilhelmus Michaël Louette, 1764. J. Willemsen, 1800. Spapen, 1810. Gerardus van Amstel, 1814 stierf als pastoor te Baexem, in April 1861. C. van der Wijst, 1817, stierf als pastoor te Elicom. Nicolaus Janssen, 1821-1826 thans pastoor te Hunsel. L. F. Princen, 1826-1834 thans rustend pastoor van Maasbree. Henricus Wilhelmus Kerbosch, 1834 tot 11 Januari 1837, thans pastoor te Echt. Martinus Stockmans, 1837 tot 29 October 1839, thans pastoor te Molenbeersel. Leonardus Judocus Janssens, van den 11 September 1840 tot 16 Mei 1843, thans pastoor te Helden. Petrus Simon Simons, 24 Mei 1843 tot 27 November 1847, thans kapellaan te Swalmen. Martinus Volders, 27 Januari 1848 tot 1855, rustend rector van Sweikhuizen, gestorven te Geleen in April 1871. Wilhelmus Jacobus Schmeitz, 8 Januari 1855 tot 17 Januari 1856, thans pastoor te Nieuwstad. Christianus van der Broek, 18 October 1856 tot 30 October 1857, thans kapellaan te Hulsberg. Wilhelmus Godefridus Joannes Vullers, 31 October 1857 tot 27 Juni 1864, thans pastoor te Ospel. Joannes Henricus Dohmen, 30 September 1864 tot 16 October 1865, thans kapellaan te Oirsbeek. Andreas Jacobus Hubertus Waelbers, sedert 16 October 1865 kapellaan der parochie.

De woning der kapellaans werd in 1657 door de gemeente gebouwd, op een stuk land, dat zij te dien einde, eenige jaren vroeger, had aangekocht voor de som van 44 gulden, doch dat belast was, met dertig gulden erfpacht, jaarlijks aan den arme uit te betalen. Door het Fransche schrikbewind aangeslagen en domein verklaard, werd de kapellanij eenige jaren later door de gemeente terug gekocht voor 100 Fransche kroonen. In 1859 werd het ruim twee eeuwen oude gebouw door de gemeente afgebroken en op dezelfde plaats eene nieuwe woning voor den kapellaan

gezet, tot welker opbouwning bedongen werd, dat de kerk twee honderd gulden aan de gemeente zou uitkeeren.

De kerk schijnt, vóór hare verbouwing en vergrooting in 1791, niet van architectonische waarde ontbloot te zijn geweest; althans het weinige wat daarvan nog bestaat, alsmede de overlevering duiden aan dat zij oorspronkelijk het latijnsch kruis tot grondplan had. Een paar kleine vensters in rondbogen stijl, twee pijlers en een contrefort, die teekenen van gothische bouworde dragen, alsmede de mergelsteen, waaruit het overblijvend muurwerk is zamengesteld, wijzen op hare oudheid; terwijl ook nog eenige sporen van muurschildering onder de kalklagen op de muurvlakte, links als men de kerk binnen komt, vóór een tiental jaren ontdekt zijn geworden.

De toren jonger dan de kerk, is ook uit mergelsteen en volgens den eenvoudig gothischen bouwtrant opgetrokken. De spits, vóór 1826 reeds 10 voet verkort ten gevolge van het inslaan des bliksems, heeft nog eene al te groote lengte in verhouding tot het muurwerk.

De zwaarste torenklok, waarop het uurwerk is, draagt het volgende opschrift: *Campana decimalis illustrissimi capituli Thorensis, N. Simon me fecit, anno 1787.* Zij is versierd, aan den eenen kant, met het beeld der Moeder Gods dragende haar kind op den arm, en aan den anderen kant, met het kruisbeeld, welks voet door Maria Magdalena omarmd wordt. Haar toonklank is *mi*. Zij werd te Stramproy, dicht bij het tegenwoordige koor der kerk gegoten. Men verhaalt, dat toen het gesmolten metaal gereed stond, om in den vorm te worden overgegoten, de klokkegieter de omstanders uitnoedigde, om nog eenige zilverstukken in den smeltkroes te werpen, ten einde de zuiverheid van den klank te verhoogen. Allen, die aan die uitnoodiging gevolg hadden gegeven, werden des anderen daags door

hem op eene stevige pint bier onthaald; want, zoo voegt men er bij, die zilverstukken hadden zich niet met het gloeiend metaal verbonden, en waren dus door den klokkegieter, op den bodem van den smeltkroes, ongeschonden teruggevonden.

Op de kleinste klok leest men het volgende opschrift: *Sanctus Willibrordus, patronus Ecclesiae. Henricus Petit me fecit anno Domini 1812.* Hare toonklank is *fa*.

De derde klok van middelmatige zwaarte, prijkt met het beeld van de H. Apollonia, van den eenen, en met het Kruisbeeld van den anderen kant; haar jaarschrift luidt als volgt: *IN HONOREM SANCTÆ VIRGINIS APOLLONIÆ SURREIGOR, QUANDO PETRUS BOONEN PASTOR, IOANNESQUE EYCKEN PRÆTOR GÜBERNABANT. Fondue à Tongres par F. A. Goulard.* Haar toonklank is *la*. Zij werd betaald met het geld, dat de twee veiligheidschansen hadden opgeleverd, toen deze, met toestemming der rechthebbenden, in 1838 openbaar verkocht werden.

In 1734 waren groote herstellingswerken aan het kerkgebouw dringend noodzakelijk geworden. Volgens de verklaring van metselaars en timmerlieden, daarover gerechtelijk ondervraagd, dreigden eenige muren der kerk in te storten, en waren de absiden zóó bouwvallig, dat het volk in de kerk in levensgevaar was; ook waren de deuren en grendels zóó ontredderd en versleten, dat het gebouw sedert lang niet meer kon gesloten worden. Dien ten gevolge waren in 1729 of 1730 de kelken, de pixis en het ciborie daaruit gestolen geworden; vier jaren later had men er nog eenen kelk uit ontvreemd, en de vensters waardoor de dief was binnengedrongen, wachtten nog steeds op herstelling. De kerk bezat noch pixis noch ciborie. Sedert twintig jaren had het kapittel slechts ééne albe en enkele kleinigheden aan de kerk geleverd, zoodat

de weinige gewaden en sieraden, welke de kerk nog bezat hadden verschaft moeten worden, door de parochianen, wier liefdadigheid de pastoor genoodzaakt was geweest in te roepen.

Ongetwijfeld had pastoor Parren het kapittel van Thorn meer dan eens opmerkzaam gemaakt, op den treurigen toestand zijner kerk, doch altijd zonder gevolg. Eindelijk den 2 Februari 1734, diende hij, ondersteund door zijne twee kerkmeesters, Petrus Creemers en Henricus Syben, zijne klachten daarover in, bij den bisschop van Luik, Baron Henricus, Hyacinthus, de Horion (1) kanonnik van Luik en aartsdiaken van Kempenland, gaf den 2 Mei 1736 bevel, dat het kapittel van Thorn, binnen de eerst volgende vijftien dagen, met de herstellingswerken aan de kerk van Stramproy zou beginnen. Toen het kapittel zich aan dat bevel niet stoorde, vaardigde hij, namens den bisschop van Luik, den 6 Juli daaropvolgende, een besluit uit, waardoor beslag werd gelegd op de tienden, welke het Stif van Thorn hief in de onderhoorige parochiën van het bisdom. Dat besluit moest te Stramproy den Zondag daarop volgende in de hoogmis, van den predikstoel afgekondigd worden.

Daarop daagde het kapittel van Thorn, den pastoor en de kerkmeesters, alsmede den aartsdiaken van Kempenland voor den rechterstoel van den Apostolischen Nuntius en Legatus a latere te Keulen. Het beweerde tot de herstelling dier kerk niet gehouden te zijn; ten eerste: omdat de gemeente zelve de kerk tot hieraan onderhouden had, en ten tweede; omdat de statuten van het Aartsdiakonaat van Kempenland de gemeenten verplichten voor de

(1) Baron Henricus, Hyacinthus, de Horion, geboren in het naburige Heel, den 14 April 1694, was een bekwaam rechtsgeleerde en diplomaat. Zie Jos. HABETS, Vrijdorp Neeritter bladz. 119.

instandhouding hunner kerken zorg te dragen. Pastoor en kerkmeesters meenden dat het onderhoud hunner kerk wel degelijk ten laste kwam van het kapittel; eerstens omdat het kapittel de tiende trok in het dorp en vervolgens, omdat de akte van oprichting der parochie (23 September 1583) duidelijk inhield: dat het Stift van Thorn, de kerken van Baexem, Ittervoort en Stramproy zou onderhouden, »in hare daken, vloeren, muren, vensters, deuren, grendels, ramen, sieraden, gewaden, kelken, was, olie en andere benoodigdheden voor de uitoefening van den godsdienst”.

Dit geschil kreeg zijn beslag door de volgende minnelijke schikking:

»Also tuschen een hooghraeff. en hooghw. Capittel tot Thorn ten eenre, ende den seer Eerw. heere Joës Ernestus Parren pastor tot Stramproy, met hem gevoegt de gemeente en kerckmeesters aldaer processen en verschillen ontstaen waeren, so over de reparatie der kercke als fourneringe der ornamenten en over het so genoemd kercken-thientjen, waervoor een hooghgem. Capittel aen de kercke alle en yder jaer ab immemoriable tempore sonder diminutie oft augmentatie, pacto quasi ferreo, betaelt heeft: dry malder rogge en den h^r pastor voors. sustineerde dat dit thiendeken jaerlykx meer soude uytdraegen, so ist dat, om alle noodeloose processen, verschillen en costen voor te coomen, deese questiën amicabiliter te assopieeren, partyen bovengemelt, sub approbatione tamen superiorum quorum interest, hinc inde hebben getransigeert en geconvenieert sub modo et conditionibus sequentibus:

»1° Dat een hooghgemelt Capittel de kercke van Stramproy sall onderhouden en in cas van ruine herstellen in alsulcken oft anderen goeden staet, als deselve tegenwoor-

digh exsteert, daeronder begreepen den chor en allentgeene men den naeme van aen- oft affhangselen soude connen geven oft attribueeren..

»2° Sall een hooghgemelt Capittel leveren den olie in de lampe, so dan fourneeren de pixides en alle ornamenten oft priesterlycke gewaeden tot den heiligen godsdienst, hoogen authaer en administratie der heilige Sacramenten gerequireert en noodtsaekelyck; uitgenoomen baptisterie, biechtstoelen en communiebancke en wes hiervan is dependeerende.

»3° Sall hooghgemelt Capittel met uytleveringe van dry malder roggen, so aen de kercke ten opsichte van voorgemelt kercken thientjen tot dato jaerlycx syn uytgelevert gewest, blyven continueeren en boven dyen geven en assigneeren, gelyck het aen de kerck geeft en assigneert, acht vaeten en éenen cop rogge erfpacht, staende volgens Capittels register, tot laste der armen-meesters oft onse Lieve Vrouwe-meesters van Stramproy, hetwelck door den h^r pastor Parren wordt geaccepteert.

»4° Des sullen uyt de kercke-revenues gefourneerd worden ciborie, broodt, wyn, kerssen, wassen en allentgeene tot dyergelyck onderhoudt noodigh is.

»5° De groote of bannael klok met allentgeene tot deselve en gebruyck van dyen noodigh is, blyft tot laste van hooghgemelt Capittel.

»6° Ten opsichte vant geene voorschreven is, sall de gemeente van Stramproy eeuwiglyck op hunne kosten onderhouden stier en beer.

»7° Sall deselve gemeenten oock onderhouden den tooren en andere klokken, binnen den tooren hangende, met hun aenleven en in cas van ruïne restaureeren.

»8° De muyren van den kerckhof (1) blyven insgelyx tot laste der voors. gemeenten.

(1) Het kerkhof is in 1856 vergroot en met eenen ringmuur omgeven.

»9° Blyft oock ten laste der voors. gemeenten de Remonstrance (1).

»Waarmede de voors. processen en verschillen sullen syn en geassopieert blyven voor nu en alle tyt, compensatis expensis. Ende sal deese voorstaende transactie in alle leeden, deelen en puncten altoos geobserveert en naergecoomen worden, onder obligatie als naer recht, renuntieerende beydersyts parthyen opt beneficie relievement en alle andere rechtsmiddelen, waerdoor deese transactie eenigsints soude connen gealtereert oft gekrenckt worden.

»Aldus getransigeert of geconvenieert tot Thorn den 5 December 1737, ten huysen van den heer Licentiaat en secretaris Moers, door den Seer Eerw. heere Can. Del Ree, als hiertoe door een hooghgraeff Capittel alhier gedeputeerden ten eenre, en den Seer Eerw. heere J. Ern. Parren, pastoor tot Stramproy, so voor hem als medegevolmachtigden van de geheele gemeenten tot Stramproy, caverende voor derselve ratificatie te anderen syde.

»Dewelcke deese beneffens den heer Licentiaat en secretaris Moers en Ch^r. Frische als geloofweerdige getuygen hiertoe versocht eygenhandigh hebben onderteekent en in duplo geexpedieert. Dato ut ante.

JACOBUS FRANCISCUS DEL REE canonicus Cap. deputatus.

JOES ERN. PARREN pastor in Stramproy qq. ut supra.

H. J. MOERS testis.

CRIST. FRISCHE testis.

Niet zoodra hadden de ingezetenen van Baexem deze eindbeslissing vernomen, of ook zij wendden zich schriftelijk tot de Vorstin met verzoek: dat ook hunne kerk de noodige herstellingen zou ondergaan. Daar hunne

(1) De zilveren nog al sierlijk bewerkte Remonstrans in vorm van zyn, draagt op den voet »Stramproey 1649" en werd op koste der gemeente hersteld voor 8 gulden kleefsch, in 1740.

kapel, onder dezelfde voorwaarden als die van Stramproy, tot parochie-kerk was verheven geworden, meenden zij op eene gelijke ondersteuning van wege het kapittel te mogen rekenen. Daarvan maken zij dan ook gewag in hun verzoekschrift en »vertoon en reverentelyck, hoe dat nu sedert menighvuldighe jaeren hunne kercke, ter syde van onse Livrouwe autaer aldaer in ruïne gevallen is, soo in dack van buyten als binnen, tot schande van de nabuerighe dorpen en passagere.... Sy betrouwen dat 't hooghgemelt capittel ten eerste hierin sal voorsien, gelyck oock int witten van de kerck, de glaesvensters grooter te maecken omt noodigh licht te hebben, waerdoor tegenwoordigh de kercke eerder gelyck is aen een spelonce, als huys godes".

Betrekkelijk ditzelfde onderwerp vinden wy nog een verdrag, dat onder voorzitterschap van de Eerw. Heeren Franciscus Harens S. Theologiae Licentiat, deeken des Conciliums van Eyck, pastoor in de stad Bree, en Matheus van Itter, pastoor van Wessem (1), in 1582 gesloten werd tusschen het Stift van Thorn en de beheerders der kerk van Beek bij Bree, in welke gemeente het Thornsche kapittel de groote en kleine tiende hief. Daarin wordt vastgesteld: dat voortaan het kapittel van Thorn »properlyk sal onderhouden alle die affhenge derselver kercke van Beek, insgelyck alle muren, gelaesvensteren, ende dack daertoe nodigh synde in alsulcke gestaltenisse, formen, soo dieselve nu tegenwoordigh syn"; verder dat het kapittel zal leveren alle benoodighheden, die tot de uitoefening der godsdienstplechtigheden noodig zijn. Daarentegen zal de gemeente van Beek, hare jaarlijksche tiende trouw betalen en

(1) Matheus van Itter bijgenaamd Cueter was van 1594 tot 1615 pastoor te Neeritter. Zie J. HABETS *Het Vrijdorp Neeritter*, p. 65.

»onderhouden eenen stier ofte verre, eenen beer, ende eene yzeren eghde».

Zooals bereids boven gezegd is, werd de tegenwoordige kerk van Stramproy in 1791 herbouwd en vergroot. Het kapittel van Thorn had aanvankelijk besloten de oude kerk geheel weg te ruimen, en op de plaats ervan eene splinter nieuwe te bouwen, mits de inwoners des dorps zich belastten met het vervoer der bouwstoffen. Doch de ingezetenen, welligt nog den tegenstand indachtig, dien het kapittel geboden had om de oude kerk te herstellen, weigerde de vereischte vrachten te doen. Dien tengevolge werden alleen het koor en het grootste gedeelte der absiden weggebroken en door eenen ruimeren aanbouw vervangen.

De kerk is bij die gelegenheid ingezegend, niet geconsecreerd, geworden. Zij was van oudher toegewijd aan den H. Willibrordus, die de patroon niet alleen der parochie maar ook des dorps is.

Of zij een zegel gehad heeft is onbekend. Het oude gemeente-zegel, waarop vermoedelijk het beeld des patroons prijkte, werd gedurende de Fransche overheersching tegelijk met eene menigte archieven, naar Roermond overgebracht van waar het niet is teruggekomen. (Zie Bijlage VI).

Behalve het hoogaltaar toegewijd aan den H. Willibrordus, bevonden zich voorheen in de kerk nog de volgende altaren en beneficiën (1):

(1) Een Pouillé van het Bisdom Luik uit 1558 behelst het volgende:

Stamproden. Ecclesia appendix de Thorne valet XV modia; Matricularia valet VIII modia; Altare S^{ti}. Jacobi valet XV modia; altare St. Mariæ valet XV modia; St. Antonii.... Zie Analectes pour servir à l'Histoire ecclésiastique de la Belgique tome I p. 284.

In eene Kerkvisitatie gehouden door den Aartsdiaken van Kempenland in 1671, leest men verder:

Stamproy. Patronus Ecclesiæ St. Willibrordus. Ecclesia est apendix de Thorn valet XII maldera siliiginis, 150 florenos brabantiae cum tribus missis per hebdomadem. — Rector Ecclesiæ Melchior Laure investitus 1647 — Collator pasto-

1° Het altaar van O. L. Vrouw. De broederschap of het beneficie daaraan gehecht, had in 1558 eene jaarlijksche rente van 15 vat rogge; in 1671 eene rente van 8 malder rogge en twee bunder bouwland; in 1776 eene rente van 60 vat rogge, 1 vat raapzaad, 32 gulden 15 stuiver en 2 oert jaarlijks.

2° Het altaar van den H. Jacobus. Jaarlijksche opbrengst der broederschap: in 1558, vijftien vat rogge; in 1671, zes honderd brabantische gulden; in 1776 zeven malder rogge en zes-en-dertig gulden, zeven stuiver.

3° Het altaar van den H. Antonius. In 1558 was de broederschap daarvan nog niet gedoteerd. In 1671 waren de renten ervan met die van St. Jacobus-broederschap verenigd; in 1776 beliep de jaarlijksche opbrengst van het altaar vier vat rogge en zeven gulden, drie stuiver.

4° In 1671 vinden wij ook nog melding gemaakt van een altaar van het H. Kruis, welks jaarlijksche rente, groot vijf malder rogge, den pastoor toekwam.

5° Het hoogaltaar genoot in 1776 eene jaarlijksche rente van acht malder rogge, negen gulden, één stuiver en één oort.

Al die beneficiën werden door het kapittel van Thorn vergeven en strekten, behalve dat van het H. Kruis, tot onderhoud van den kapellaan.

Thans bezit de kerk vier altaren, namelijk dat van den H. Willibrordus, van O. L. Vrouw, van St. Jacobus en van O. L. Vrouw van de zeven Weeën; de beneficiën met hare renten hebben opgehouden te bestaan.

ratūs capitulum et Abbatissa Thorensis. Altare St. Crucis unitum pastoratui valet V maldera siliginis. Altare Confraternitatis B. M. Virginis valet VIII maldera siliginis et duo bonaria terræ arabillis. Rector Leonardus de Broeck investitus 29 Nov. 1635. Altare Confraternitatis St. Jacobi et St. Antonii in usum primissarii et ludimagistri valet 600 florenos brabantiaë annue, et comprehendit catechisium valens 100 flor. brab. Rector Arnoldus Buckeleer investitus 25 Martii 1661.

Archief der domkerk te Luik.

De goederen der kerk werden beheerd door den pastoor, bijgestaan door twee kerkmeesters. Deze laatste behielden hun ambt slechts twee jaren. Telken jare trad de oudste in keuze af; dan werd een nieuwe gekozen door de pastoor en de parochianen. Deze legde volgens de statuten van het aartsdiakonaat van het Kempenland (1), in handen van den pastoor den eed af: dat hij de kerkegoederen getrouw zou beheeren, dat hij daarvan niets zoude uitgeven, tenzij met toestemming van den pastoor, eindelijk dat hij na twee jaren zijne betrekking zoude nederleggen. Bij het einde van het tweede jaar, deed hij rekening van zijn bestuur in de tegenwoordigheid van den pastoor, den nieuw gekozen kerkmeester en de parochianen, en was niet dadelijk herkiesbaar.

In 1558 had de kerk van Stramproy slechts een jaarlijksch inkomen van acht vat rogge.

In een oud register, aangelegd den 10 Maart 1606, vinden wij eene specifieke opgave gedaan van al de renten, die de kerk toenmaals bezat. Daar die renten, bij verloop van jaren, of afgelegd of zoek geraakt zijn, zullen wij hier slechts de gezamenlijke som er van opgeven.

Renten der kerk in 1606. Honderd-en-vijf vat rogge; tien en eene halve kan smout (olie); één vat en één kop raapzaad; vijf pond was; dertig gulden. Daarenboven trok zij van het kapittel van Thorn, jaarlijks drie malder rogge »van een klein thiendeken in 't Savelvelt,» alsmede den intrest van 100 gulden, waarvan zij moest uitbetalen aan den koster: veertien stuiver en eenen halven, en aan den pastoor vier-enderdertig stuiver en eenen halven voor twee »sanck-misse”.

De veronderpande erven daarvan, waren deels te Beersel, deels te Tungelroy, meerendeels te Stramproy gelegen.

(1) Deze statuten zijn uitgegeven door Manigart, Praxis pastoralis tome III page 325.

Verder bezat de kerk toen ook de volgende vaste goederen :

»1° Een boender landts int Savelvelt.

»2° Int Horterveldt drie vrechten ($\frac{3}{4}$ bunder) ongeveer lyck.

»3° Int kerckevelt aen die eyeken, één vierdel, twintig royen neven St. Antonis landt.

»4° Item eenen baent op Houbroeck , groot omtrent synde drie vrechten”.

Diezelfde en ook geene andere landerijen vinden wij nog vermeld door pastoor Monforts; dus na 1760.

Op welke wijze zij aan de roofzucht van het Fransche schrikbewind ontsnapt zijn, is onbekend. Zij zijn thans nog het eigendom der kerk, dat in deze eeuw met enkele bouwgronden vermeerderd is.

Die eigendommen werden vermoedelijk op denzelfden voet en onder dezelfde voorwaarden verpacht als de armen-goederen, waarover later.

Nog bestonden in de kerk eene menigte gestichte diensten, beneficiën en plechtige jaargetijden, die gedeeltelijk door den pastoor, gedeeltelijk door den kapellaan moesten gedaan worden. Daar deze stichtingen schier allen zijn verloren geraakt, zullen wij er slechts de voornaamste van aangeven.

1° Eene wekelijksche H. Mis op Donderdag, door den pastoor te zingen ter eere van het H. Sakrament. Deze stichting was op verschillende tijden en door verscheidene personen tot stand gebracht; onder anderen werden daarvan zes H. Missen gesticht, door den kanonnik Warcollier, wiens naam als stichter van onderscheidene kerkelijke diensten ook aan de kapel van Thorn bekend is.

2° Zeven hoogmissen en even zooveel dagen lof onder de octaaf van Allerzielen, waarvan de eene helft aan den pastoor en de andere helft aan den kapellaan ten laste

kwam; beide moesten dagelijks in het lof tegenwoordig zijn, en op Allerzielen-dag de *Laudes defunctorum* zingen.

Stichting van den W. Eerw. Heer Petrus Bruins pastoor van Neuroeteren.

3° Het Woensdags en Vrijdags lof in de vaste. Daarin moest, des Woensdags het *Ave Regina*, *Miserere*, *De profundis*, *Deus misereatur nostri* en *Benedictie*, en des Vrijdags *Ave Regina*, *Stabat mater*, en drie maal *O Crux ave*, gezongen worden.

Stichting van Jan Haeldermans 1729.

4° Twee plechtige jaargetijden, waarna de aanwezige geestelijken ontvingen »ieder einen halven pot wyn en een wittebrood”.

Stichting van Theodorus Stals, novice in het klooster der reguliere kanonniken te Weert 1736.

5° Eene H. Mis jaarlijks te lezen voor kermis.

Stichting van den Eerw. Pater van Deventer, benefi-
cant te Beersel 1735 (1).

6° Luidens de stichting van kanonnik Tielens, moest de kapellaan wekelijks eene H. Mis lezen, doch krachtens eene reductie van 1750, werden die H. Missen voorloopig geschorst bij gebrek aan stipendium; later vinden wij ze tot één maandelijksche H. Mis herleid.

Nog stond ten laste van den kapellaan de Lijdensmeditatie, die jaarlijks op Passie-Zondag ten 2 ure na middag, moest plaats hebben. Kapitaal 100 gl. rente 3 gl.

Betrekkelijk de vaste goederen der pastorij kunnen wij enkel melden, dat de aanwezige archieven alleen gewag maken van twee stukken lands, waarvan het eerste gelegen was in het Savelvelt tusschen twee stukken armenland, en een tweede »groot omtrent een vierdel” dat in 1780 voor 8 vat rogge jaarlijks, in erfpacht afgestaan werd

(1) Vergelijk Jos. HABETS, *Het Vrijdorp Neeritter* p. 72.

aan Matthias Stals, meer algemeen onder den naam van *Romeiner* bekend, mits deze of zijn nazaat op dat land een huis bouwde, en in geval van verkoop daarvan, aan den tijdelijken pastoor de keuze gelaten wierd, om het huis voor den aangeboden prijs zelf over te nemen. Het eerste stuk land is in vreemde handen, van het tweede bestaat de erfpacht nog.

De tegenwoordige pastoor heeft nog behalve zijn tuin een klein stuk land voor eigen gerief.

De kapellanij, die, zooals gezegd is, gedoteerd was met de inkomsten der Broederschappen, bezat in 1776 behalve de geldrenten en erfpachten, 6 stukken lands ter gezamenlijke grootte van twee en een half bunder, rentende te zamen jaarlijks 62 vat rogge; alsmede een beemd »aen de wallen" met eene rente van 10 gulden jaarlijks.

Luidens de oprichtings-akte der kapellanij, den 6 Juli 1651, had de kapellaan of vroegmisheer ook de kosterij en het onderwijs der kinderen ten zijnen laste. Hoelang hij die dubbele betrekking persoonlijk heeft uitgeoefend is onzeker; niet lang daarna echter vinden wij melding gemaakt van kosteren, die het ambt van secretaris bedienden bij openbare verpachtingen van armengoederen, ook weten wij dat de kapellaan op het einde der vorige eeuw, zekeren Hofman, uit Ool, tot koster en schoolmeester benoemde tegen den zin der kerkmeesters en ingezetenen in. Het schijnt dat de betrekkingen van koster en schoolmeester toen altijd in één persoon vereenigd waren.

Nadat het Fransche Bewind de goederen der kapellanij had aangeslagen, en de kapellaan alzo van zijn plicht ontheven was om voor de school te zorgen; liet het maatschappelijk onderwijs der jeugd geruimen tijd veel te wenschen over; wel hield koster P. J. Stals, in het wintersaisoen voor de kinderen school, en werden eenige

kinderen aan de opleiding van een paar oude vrouwen toevertrouwd; doch dat waren ook al de middelen die voor het onderwijs werden aangewend. Jan Teeuwen begon het eerst, het gansche jaar door, school te houden, doch moest zijne onderneming staken ten gevolge van een verbod tegen hem uitgevaardigd, door den schoolopziener J. N. van de Schoor, den 4 Augustus 1828.

Met P. H. Rutten, die den 11 Juli 1829 werd aange-
steld, kwam het onderwijs eerst op eenen behoorlijken voet. Hem volgden in 1840 op, Gerardus Tijssen, uit Wessem en in 1846 Petrus Jacobus Lemmen, die sedert 25 jaren reeds zich met den meesten ijver en het beste gevolg aan de opleiding onzer kinderen toewijdt (1).

Het eerste eenigzins doelmatig schoollokaal werd door de gemeente in 1827 gebouwd. Spoedig echter was het reeds voor de menigte scholieren te klein geworden. De gemeente nam het besluit dat gebouw te verkoopen en eene ruimere school in de nabijheid van het kerkhof te bouwen, die in 1853 voltrokken werd.

§ IV.

Het arm-wezen, renten, verpachtings-voorwaarden, wijze van bedeeeling, prijzen der mondbehoefsten en kleeding, tegenwoordige regeling.

De goederen der armen, doorgaans *de tafel van den H. Geest* genoemd, werden ongeveer op dezelfde manier beheerd als die der Kerk. De pastoor werd in het bestuur daarvan bijgestaan door twee arm-meesters of Heilige-

(1) Aan de bereidwillige zorgen van dezen leermeester en vriend, hebben wij vele en gewichtige bescheiden betrekkelijk ons dorp te danken. Hem zij te dezer gelegenheid onzen verschuldigten en recht hartelijken dank daarvoor openlijk betuigd.

Geest-meesters. Telken jare op St. Thomasdag (24 December) moest een hunner, namelijk die de oudste in functie was, aftreden en van zijne beheervoering rekenschap afleggen vóór den pastoor en twee schepenen. Daar dit aftredend lid niet dadelijk herkiesbaar was, werd dan een nieuw lid gekozen voor den tijd van twee jaren.

Behalve eene menigte renten (1), die als erfpacht op verschillende landerijen stonden en thans afgelegd of verloren geraakt zijn, bezat de tafel van den H. Geest op het einde der zestiende eeuw, de volgende onroerende goederen :

Der armen renten van den jaere 1592.

»1°. Een boender lants aent hagelcruys, ter eenen zide tyssen Dingens True, ter ander ziden den gemeynt wech, winnent haeff deser tyt Jaeck van Doorn voor 8 vat rogge jaerlicx.

»Dander helfft Wilm Deckers; dit is gelegen ten eenre ziden neven pastoirs lant, ter anderer ziden Nyssen Tochters lant, rentende deser tyt 8 vat rogge jaerlicx.

»2° Noch een boender lants int savelvelt gelegen ten eenre ziden neven Jan Groenkens lant, ter anderer ziden het lant daer de ynder misse op leyt, rent deser tyt 8 malder rogge.

»3° Noch onderhalff boenre lants gelegen aen de Eycken ten eenre ziden Metten Linckens lant, ten ander Cuipers lant achter aen Jan Cuent baent; doer welcke baent dit lant sinen wech heeft, ter siden naest der Ritbroeck neven Nyssen Tochters baent, rent deser tyt. (?)

(1) Ten gevolge der grensregeling tusschen Holland en België, stond in 1853 het armbestuur van Stramproy aan dat van Molenbeersel eene rente af groot 86,40 fl. waarmede Tillenhof te Molenbeersel belast was, en kreeg daarvoor uitgekeerd 51,50 fl.

»4° Noch die Well met twee beenden daerby, die Well ten haeffe. Die beenden rinten 9 horns gl. deser tyt.

»5° Noch een stuck lants tegen over Jaecken Stals huys gelegen ten eenre ziden Sieverys lant, ten anderer zide neven die houbroecker straet, rentende deser tyt V malder rogge.

»6° Noch 1 stuck lants gelegen aen de passerstraet, ten eenre ziden onser lieve Vrouwen lant, vors aen die straet, rentenden deser tyt 2 malder rog”.

Op het einde van 1638 werd een nieuw arm-register aangelegd »doer orsaecke, dat daer grootte verderffelycke schaede gesticht is binne Weerdt en daer alle brieffe en bescheide der armenrenten verbrant syn te huysse Hendrick Feersers, in Tys Haeldermans kiest staende in dien huysse in Beeckstraet van Hendrick voors. dewelcke aefgebrant is jaer 1638”.

Eene verpachtings-akte van den 10 October 1753 geeft ons de volgende armengoederen aan :

»Eerstelyck een stuck landts gelegen aen den Eycken, groot ongeveerlyck twe veerdel en vyftigh royen voor 14 vat roggen.

»2do Een stuck landts aen de Eycken, groot ongeveer twe veerdel en vyftigh roen voor 13 vat rogh.

»3to Een stuck of halfboender gelegen aent Capellken voor 2 maer roggen.

»4to Een stuck lant int kerkervelt aen de Meulen-wegh, groot omtrent een halfboender voor 10 vat rogh.

»5to Een stuck lant tegens Peter Vaessen, groot omtrent dry vierdel voor 16 vat rogh.

»6to Een stuck landts groot omtrent een vierdel nefens voors. lant voor 6 vat rogh.

»7mo Een stuck landts aen de houtbroeckerstraet, groot omtrent een veerdel voor 8 vat rogge.

»8° Een stuck landts aen 't Eycker streutien, groot ongeveer een halfboender, voor 5 vat en 2 coppen rogh.

»9° Een stuck landts int savelveld, groot omtrent een veerdeel en vyftigh royen voor 6 vat rogh.

»10° Een halfboender int savelveld neffens pastoors lant voor 2 maer rogh.

»11° Noch een halfboender neffens voors. int savelveld voor 2 maer rogh.

»12° Noch een stuck landts groot omtrent een vierdel en vyftigh royen neffens voors. voor 9 vat rogh.

»13° Noch een kleyn halfboender int savelveld, neffens Jan Wiermans, woort omtrent S. Antonius gebacken, voor elf vat rogh.

»14° Den geer int kercker veld, groot omtrent een halfboender, omdat sleght is 4 vat rog 4 vat boekwyt.

»15° Een half vierdel in Claessen kamp, voor 2 vat rogh.

»16° Een kampken aen of in de hey, groot omtrent een half vierdel voor één vat rogh.

»17° Den armenbamt gelegen aen de bergh neffens de savelstraet voor 3 gl. 10 st.

»18° Een stuck landts in de leut op de savel, groot omtrent een vierdel voor 3 vat 2 cop rogh.

»19° Nouken van Lambert Wilberts op de hey aen den hulsebos, jaerlyx voor 1 gulden.

»20° Noch een stuckske landts, oock van Lem Wilberts herkomende, gelegen aen de heulsebosch straet jaerlyx voor (?)

»21° Een halfboender in Crix veltien groot omtrent een halfboender voor 4 vat 2 cop rogh.

»22° De armewallen jaerlyx 11 vat rogh.

»23° Noch eenen bamt jaerlyx voor 7 gl,

»24° Noch eenen bamt, waervoor jaerlyx 4 gl".

Al die goederen werden telken vier jaren, aan den meestbiedende in het openbaar verpacht, ten overstaan van den pastoor, één of twee schepenen en de armeesters, mits conditie: »Eerstelyck dat niemant onbehoorlyck aerde sal afvaeren ende uyvlaeden nochte in de wallen tussen 't hout, vlaggen stecken ofte met de schaepen daer in leyden oft dryven, waerdoor de landeriën notabel ende thout bedorven woorden, op poene, soo sulks bevonden woort, aenstonts sullen versteeken syn van hunne pachtjaeren ende mist-recht, sonder iets daer voor te kunnen praetendeeren ende daerenboven den schaeden te vergoeden.

»2do Sullen de pachters jaerlycks promptelyck hunnen pacht betaelen, by foute van dien sullen, als vooren, versteecken weesen van hunne pachtjaeren; ende de betalinge sal geschieden met wel geveeght coren te Alderheyligen ten langhste; ende sal 't landt van sumighe betaelders twe daghen naer Alderheyligen wederom ingesteld ende aen een andere verpacht worden, alwaer oock dat 't landt beploeght oft gemist waere.

»3° Sal verpachtinge weesen voor eenen toust van vier volgende jaeren; ende syn de landeriën op voorgenoemde conditien ingestelt, mits stellende goede suffitjante borgen, die benefens pachters sullen teekenen (1)».

De koster die daarbij het ambt van secretaris bediende, maakte daar vervolgens eene akte van op, die door den pachter, diens borgen en den secretaris onderteekend werd. Deze goederen zijn door de Fransche revolutie gespaard gebleven en behooren meerendeels nog den arme van Stramproy toe.

De opbrengst dier landerijen alsmede de renten der erfpachten, werden op de volgende wijze besteed.

De pastoor ontving daarvan jaarlijks: vier gulden negen stuiver, de kapellaan insgelijks: vier gulden negen stuiver;

(1) Archief der kerk 1753.

de koster : drie gulden voor het onderwijs der arme kinderen, en één vat rogge »voor het noenluyden”. Vervolgens werden jaarlijks vier stuiver uitgegeven tot aankoop van scharmoelen, die op het hooge feest van Kersmis in de kerk — onder de kinderen — geworpen werden. De naam van scharmoele is in onze streken nog bekend en beteekent een plat koekje uit wittebrood gebakken, dat den vorm en nagenoeg de grootte heeft van een schouderblad. Verder deelden geregeld de Heilige-Geest-meesters brood uit aan de armen. a) Op St. Thomasdag. b) Op Goeden Vrijdag. c) Op Pinksteren. Voor die bedeeeling werden telken male vier malder rogge, en op Goeden Vrijdag, ook nog vier vat tarwe gebakken. Het bakloon bedroeg doorgaans 32 stuiver. Men noemt die bedeeelingen in de oude rekeningen *spindinge* of *spijndinge*; van daar de herhaalde uitdrukking van *gespint uytgespynt*, welke geregeld door dit naschrift gevolgd wordt: »Nae die spyndinge verdroncken nae alden gebruyck 4 stuiver”.

Niet onbelangrijk wellicht voor eenigen is eene opgave der prijzen, die men toenmaals voor kleeding en levensmiddelen besteedde. Volgens de armenrekeningen uit het begin der 17de eeuw, kostten één vat tarwe 28 stuiver; één vat rogge 16 stuiver; één vat boekweit 11 stuiver; één vat haver 5 stuiver; één pond rundvleesch $1\frac{1}{2}$ stuiver; één pond spek 4 stuiver; één pond boter 4 stuiver; één brood 7 stuiver; éene kan olie 10 stuiver; éene kan wijn 14 stuiver; éene kan bier $2\frac{1}{2}$ cent; één veerdel eieren 3 stuiver (een veerdel eieren is thans 25 stuk); éene el linnen 13 stuiver; éene el laken 29 stuiver; één hemd met kraag en maakloon 32 stuiver; één paar kousen 17 stuiver; één paar schoenen 44 stuiver; één paar klompen 3 stuiver; éene kar turf 12 stuiver. Het nacht-

logies van man en paard 20 stuiver; het zenden van een bode naar Maeseyck of Bockholt 1 stuiver 2 oort.

De uitstekende wijze waarop tegenwoordig de armen onzes dorps verzorgd worden verdient, onzes inziens, eene bijzondere vermelding. Daar de rente der armengoederen niet toereikend zijn tot het noodige onderhoud der behoeftigen, getroosten de arm-meesters zich de moeite, zelf de aalmoezen aan de huizen der ingezetenen te gaan vragen. Sedert een twaalfstal jaren reeds komen zij geregeld, iederen herfst bij de gegoede inwoners, aardappelen, wortelen, knollen, vlas enz. verzamelen, en te gelijkertijd vernemen, hoeveel koren, brood of geld elk huisgezin besloten heeft hun maandelijks te verschaffen. Die aardappelen worden in den winter bewaard, en in den lente tot plantgoed aan de armen uitgedeeld. Het vlas wordt door de arme huismoeders tegen een billijk loon gesponnen, vervolgens tot doek gemaakt, en het doek, naarmate het noodig is, den behoeftigen huisgezinnen geschonken. De mannen, die in het ongunstige jaargetijde geen werk hebben, worden bezig gehouden met het ontginnen van heide of moerasgronden, verbeteren van landerijen of bosschen, die aan den arme toebehooren. Het behoeft nauwelijks aangeduid, dat zulke wijze van bedeeeling onder alle opzichten heilzaam werkt op de arme huisgezinnen, die langs dien weg hun onderhoud op eervolle wijze verdienen; even min behoeft het gezegd, dat de uitvoering van zulk eene bedeeeling veel oplettendheid en moeite vereischt, en dat de man, die zich gedurende al die jaren reeds, met zooveel offervaardigheid als ijver daarmede belast heeft, met recht mag aanspraak maken op de dankbaarheid der ingezetenen en op de achting van alle weldenkenden.

§ V.

Eenige feiten en merkwaardigheden, oprichting der jaarmarkten, moorddadige aanval op eenige ingezetenen, proces der gemeente met den eigenaar van Meulenhof, wolven, schanssen, doortocht van Christina koningin van Zweden, besluit der Vorstin betrekkelijk de vreemdelingen, diefstal in de kerk, bende struikroovers, kwaadaardige koorts, invoering der aardappel-tiende, inkwartiering der troepen en requisitie, buikloop, wettige oprichting der nachtwacht, garde-civique, gevonden munten.

Behalve de feiten en bijzonderheden, die wij in den inhoud dezer *Aanteekeningen* reeds hebben medegedeeld, stippen wij hier nog enkele gebeurtenissen aan, die, ofschoon niet allen van hetzelfde belang, nogtans, onzes inziens, verdienen aan de vergetelheid onttrokken te worden, wij zij wellicht kunnen strekken tot opheldering van andere merkwaardigheden, wier volledige kennis voor de geschiedenis onzer landstreken van belang is.

In 1545 den 15 Mei, werd van wege het kapittel van Luik, een onderzoek ingesteld over de rechten, welke de bewoners van Stramproy en Molenbeersel hadden op den molen aldaar (1).

In 1566 na de bekende vergadering van St. Truiden, waarin besloten was, het Protestantismus overal stelselmatig in te voeren en het te gebruiken tot hefboom om den opstand der Nederlanden tegen Spanje te begunstigen, werd hier het land afgeplooid door eene menigte predikanten, die, waar zij konden, de beelden en kerksieraden vernielden, en het volk tegen het kerkelijk en wereldlijk gezag trachtten op te ruïen.

(1) Zie *Het Vrijdorp Neeritter* door J. HABETS bl. 26.

De calvinist Herman Stuyker predikte, in datzelfde jaar, te Maastricht, te Hasselt en te Maeseyck en bracht der burgerij het hoofd op hol. Men verzekerde ook dat Stuyker weldra te Luik zou preeken, dat die stad de ketters van Maeseyck met open armen zou ontvangen, en dat er overal, door geheel het bisdom van Luik, calvinistische predikanten zouden aangesteld worden (1).

In Februari 1567, poogde een zeker Ubolz, ongetwijfeld calvinist, met eene bende woestelingen de vreedzame bewoners van Neeritter en de ingezetenen van het graafschap Thorn en Horne te overrompelen.

In 1568 trok de prins van Oranje met eene menigte calvinisten, niet ver van Maeseyck, de Maas over. Zijn leger, ten prooi aan den honger, kwam tegen hem in verzet en werd ontbonden. Deze troepen baarden grooten schrik in de omstreken.

In 1572 werd het land geteisterd en uitgeplunderd door de troepen van den prins van Oranje, die den 23 Juli van dat jaar, aan het hoofd van 23000 man voor Roermond verscheen en er eene geheele maand bleef liggen, zonder eenige soldij te betalen.

In het jaar 1577, tijdstip waarop de vreemde troepen, ten gevolge der Gentsche bevrediging, de Nederlanden moesten verlaten, viel een meenigte Spaansche soldaten in het land van Horne, brandschatte en plunderde de dorpen Neer, Roggel, Heythuisen en omliggende plaatsen (2).

In 1584 werden de omstreken van Maeseyck door een losbandig krijgsvolk, op de wreedste wijze gekweld. In de dorpen Neeritter, Tongerlo, Asch, Bocholt en aangrenzende plaatsen, werden huizen en kerken geplunderd en

(1) Chapeauville tome III p. 423-425.

(2) Ibid. 487.

in asch gelegd, vrouwen en dochters wreedaardig vervolgd en mishandeld (1).

In 1602 omtrent de maand Augustus, nam de Spaansche veldoverste, Frederik markgraaf van Spinola, zijnen intrek in Thorn, en legde zijne soldaten bij de bewoners der omstreken in kwartier; van dáár uit zond hij een gedeelte zijner beste soldaten met vier kanonnen naar Hamont, om eene bende van zes honderd gedeserteerde muiters, zoo te voet als te paard, te achterhalen en gevangen te nemen. Deze tocht gelukte slechts ten halve. Hamont werd beschoten en ingenomen; het voetvolk gaf zich over en kreeg genade, maar de ruiters, tot Beerlingen achtervolgd, wisten te ontkomen en verschansten zich te Hoogstraten (2).

In September 1611, werden hier de vier jaarmarkten opgericht, namelijk: op Vrijdag vóór half Vaste, op Woensdag na H. Sakramentsdag, op Woensdag na half September en op Woensdag na het feest van de H. Catharina. Aanleiding daartoe gaf een verbod, door den aartshertog van Brabant, op aandringen der kooplieden uit de Meyerij, uitgevaardigd; waardoor aan alle vreemdelingen de vergunning ontzegd werd, hunne koopwaren te veilen op de markten van Eindhoven, 's Bosch en andere plaatsen, die tot zijn aartshertogelijk gebied behoorden.

In de akte van oprichting, welke wij in Bijlage IV mededeelen, komen onder andere de volgende bepalingen voor. Eerstens moest eene hand wettelijk opgericht worden, en op het marktplein blijven hangen, van 's middags vóór den marktdag tot 's middags daarna.

Die eikenhouten rechterhand, draagt in hare palm de zwarte letters W. A. T., en is in het bezit der bewoners, van

(1) Chapeauville tome III p. 551.

(2) *Ibid.* 629.

het huis waarvoor thans nog de markt gehouden wordt. Deze verzekeren, dat bij die hand ook een houten sabel behoorde, die echter zoek is geraakt. Beide zinnebeelden strekten vermoedelijk ten teeken, dat de markt onder de bescherming der wet stond en alle voorrechten en vrijheden genoot, welke aan de jaarmarkten van andere plaatsen toegestaan waren. Men weet overigens dat de *hand* gelijk de *staf* bij alle volkeren het zinnebeeld is van macht en recht. Misschien beteekenen de letters W. A. T. Wet of Wijsdom der Abdij Thorn.

Tweedens was bepaald, dat vrcemdclingen en inwoners standgeld zouden geven: voor iedere kraam eenen halven stuiver; in geval van verkoop, voor een paard twee stuiver; voor een veulen van één jaar één stuiver; voor eene koe één stuiver; voor een rund één halven stuiver, voor elk schaap een oort.

Derdens moest op den markt voorhande zijn eene wettige weegschaal, waarop de goederen gewogen werden, en voor welker gebruik één stuiver per honderd betaald werd, alsmede eene wettige el.

Eindelijk moest alles wat verkocht werd met Maeseycker geld, gewicht en maat betaald, gewogen en gemeten worden. Wie daaromtrent in gebreke bleef was strafbaar.

Die jaarmarkten bestaan thans nog op de bovengemelde dagen, behalve de eerste, die in het jaar 1740, om welke rede is onbekend, verplaatst werd op Vrijdag na half Vaste. Zij werden vroeger, toen de lakenweverij in ons dorp bloeide, zeer druk bezocht, thans zijn zij onbeduidend.

In 1630 den 11 September had een droevig voorval in onze gemeente plaats. Honderd zeventig ruiters kwamen van Maastricht, in verschillende troepjes gesplitst, te Stramproy aan en vergaderden zich in de nabijheid van het kerkhof. Burgemeester Theunis Theunen werd geroe-

pen. Zij vraagden hem om billetten voor 200 paarden en voedsel, daar zij besloten hadden gedurende drie a vier uren, of tot den avond in het dorp halt te maken, waarna zij weder verder zouden rijden. De burgemeester gaf hun ten antwoord: »Onser officier gaet daer int velt jaegen, wir willen dien eens daerom vraegen; daerop der Heer Luytenant der ruytery seyde: dat doet; commanderende twe ruyters mede te ryden, gelyck geschiede. Ende oversulx by den Meyer ende Secretaris van het Furstelyck stift tot Thorn jnt velt commende, ende sy hem sulx te kenne gevende, werde de twe ruyters ten antwoord gegeve: daer wehr salvegarde van syn Hoocheit, men versoude die selve gerespecteert worden. Daerop die twe ruyters seyden: die wehr wel goet, maer sy hadde bescheyt van den Generael overal te moge logere ende restere, doer dien sy op hunne viant rede; wanneer dat het den heer Meyer geliefde hy soude met by den Luytenant gaen, hy selfs 't hore. Waerover de Borgemeester seyde: het weer excleynt (excellent) dat men uch onder hulp; maer onder synde, die ruyters halden sich so quaelyck, dat ment niet al opbringen en can, wat sy begere. Staende oversulcx onder sulcke propooste, Borgemeester Theunis Theunen van meyninge synde, om naer den troube te gaen, om die selvige onder te helpen oft ander contentement te geven, is die discorde aengevangen". De noodklok had intusschen de ingezetenen te wapen geroepen. Deze trachten zich op het kerkhof te vereenigen. Jan Vlancken, Jan van den Pas, Peter Branters en Jan Koppen, getuigen: dat toen zij elk met een stok of geweer gewapend, »sonder intentie den ruyteren einigh leyt te doen, overclimmende (waren) den graeff, in den bongaert van Theunenhoff, reynende aen den kerekhoff, die voors. ruyterye in vollen troube sulckx siende hem ende syne metgesellen,

met uysterste macht en blasende trompet, toegereden syn ende also scheut op scheut onder de huysluyden schie- tende, sonder dat die selvige enigh weer boden; hebben enen der huysluyden Heyn Lemmen genampt, op der plaetsen door het houft doot geschoten, achterlaetende vrouwe ende kindere; ende eyne andere, Lem Cremers genampt, hebbende een vrouwe met seven off acht kin- deren, syn geweer offte roer afvoorderende ende hetselve niet quitterende, door die lincke schouder van boven aff int lyff geschoten, die oock voor doot bleeff liggen ende geschapen niet langer te leven, sonder die Genade Goodts, volgens het verclaere van den chirurgyen; ende hy, Jan Vlancken, niet connende ontloopen, heeft hem gesalveert in den selve bongaert achter eenen nooten- boom met den heer pastoor; ende door de ruyters hun roer afgevoordert synde, hebben dieselve tot onthaldinge hunnes levens gequitteert ende overgegeven; waerover eyner der officier syn rappier treckende, die ruyterye met geweld heft voortgedreven, om geen meerder ongemaek so het scheen aen den huysluyde te doen; ende syn oversulecx met vollen troube weder lanck den kerckhof gejaegd, naer den velde. Ende comende in den velde, syn enighe huysluyden op te kerckhof gecomen, hebbende hunne metnaebure doot ende gekwetst sien liggen, die door furie instigeert synde, hebbe naer die ruyterye oock enighe scheuten gedaen". Peter Branters getuigt nog, dat toen hij zag, dat een der ruiters met het geweer op hem mikte, »hy hen wat sytwarts gedrayt heeft ende alsoo eenen scheut heeft becomen voor door en door syn bocxe ende rypert, gelyck hy die gaeteren al noch voor den rech- teren thoende, ende daernaer eene andere ruyter op hem oock schietende, heeft hem gebockt, so dat de scheut achter hem in de aerde ginge ende synen stock mette dicke

eynde goetwillig presenteerende, hebbe denselve niet willen aennemen”.

Dit getuigenverhoor had plaats den 12 September 1630 (1).

In 1631 vertoefde hier in het dorp Jan graaf van Nassau met 22 compagniën paarden.

In 1642 den 3 Januari, werd hier tijding gebracht, dat kolonel Donnerzell met vier afdeelingen keizerlijke soldaten in aantocht was naar ons dorp. Burgemeester Langen wendde zich dadelijk tot den overste Lamboy genaamd, ten einde de inkwartiering dier troepen voor te komen. Een overeenkomst werd getroffen. De gemeente zou honderd vijf-en-twintig patecons betalen, waarvan er vijftien aan den ritmeester, vijftig aan den hofmeester en tien aan den luitenant werden gegeven, daarvoor zou men zich een vrijgeleide verschaffen. Daags daarna werden weer andere troepen verwacht (1).

Den eersten Maart kwam in den avond eene partij soldaten het dorp binnen en doorzocht alle huizen.

Dagelijks schier werd er tijding gebracht, dat een burgemeester of schepen, zich dan naar Weert, dan naar Stevensweert, dan naar Maeseyck, dan naar Kessenich moest begeven, om van de veldoversten te vernemen, hoeveel voedingsmiddelen het dorp aan de soldaten moest verschaffen. De gemeente had, dat jaar, eene uitgave van 3363 gl. en 7 stuiver.

Ook in de volgende jaren, werd onze gemeente dikwijls door krijgsvolk bezocht, dat er óf enkel zijne doortocht hield óf zich bij de ingezetenen huisvestte. Niet zoodra echter hadden de burgemeesters en schepenen de aantocht der troepen vernomen, of zij gingen hun in de heide te gemoet, en wisten den aanvoerder ervan somtijds te bewegen, dat hij zijnen weg langs het dorp, door de

(1) Archief des dorps.

Ruiterstraat en over Houthbroek, of omgekeerd, zou nemen. Zoo doende gelukte het hun nog als eens den inwoners een lastig bezoek te besparen. Van daar, zegt men, den naam van *Ruiterstraat* gegeven aan den weg, welke in die richting leidt.

In 1648 ontstond er een geschil tusschen onze gemeente en zekere Hein Meulen, eigenaar en bewoner van *Meulenhof*, gelegen onder Tungalroy, gemeente Weert. Die *Meulenhof* alsmede de *Vloedmolen*, welke op Stramproysch grondgebied ligt, waren, ten jare 1478, door Jacob, graaf van Horne, Altena enz. in eigendom overgedragen aan Geurt van den Mortel; mits deze jaarlijks 56 malder rogge aan den graaf leverde, en de erfrenten, zijnde »achtsten half malder rogge, en vyfden halve vems (1) vees», uitkeerde, waarmede zeven bunder land in de bank van Overweert, en zeven bunder land in de Thornsche bank liggende, belast waren.

Daar Hein Meulen zijne schapen liet weiden op Stramproysche gemeente-gronden en tevens weigerde belasting daarvoor aan onze gemeente te betalen, kwam het verschil tot een rechtsgeding. Hein Meulen bewees, in een wettelijk getuigenverhoor, dat hij meer dan dertig jareu onafgebroken zijne schapen gehoed had op Stramproysche gemeente, dat hij daarover nooit lastig was gevallen en ook nooit eenige belasting aan de gemeente daarvoor betaald had.

Ofschoon bij de aanwezige stukken de rechterlijke uitspraak ontbreekt, ligt het vermoeden voor de hand, dat het eindvonnis ten gunste van Hein Meulen en ten nadeele onzer gemeente luidde; want op den dag van heden, drijven de bewoners van *Meulenhof* hunne schapen vrij op de *Stramproysch* gemeente, en omgekeerd hebben

(1) Veem beteekent in de Meyery *honderd*.

de bewoners van Stapershof, die in onze gemeente ligt, het recht om hun vee op de gemeente van Weert te hoeden.

Uit gemeld getuigenverhoor blijkt nog dat in die jaren, onze omstreken zeer onveilig waren door de aanwezigheid van wolven; althans een der getuigen verhaalt, dat toen hij op Meulenhof de schapen hoedde, hij zich steeds aansloot bij den schaapherder van Stapers, die grooter was dan hij, »omdat alsdoen die pryë ofte wolfe soo seer regneerde». In de gemeente rekening van 1740 komt voor: »aen den man van Weert, die den wolf hadde gevangen en dood geslagen... 1 gulden», en in de dorpsrekening van 1754 leest men: »aen eenen man met eenen wolf, die int Kindersse (Kinroysche) broek gevangen was, gegeven 15 stuiver» (1).

»Anno 1649 op S. Nyllusdag isser eene slag gescheyt tusse dye breyer en luycker boere (1).

»Anno 1654 hebbe dye louveyen ende luycker stede schansse geplundert, ende afgebrant, mensche gevangen ende doen vasdtbynde (1).

Eene *schans* is een tamelijk uitgestrekt vierkant stuk gronds, van buiten omringd met eene diepe en breede gracht en van binnen beschut door eenen hoogen aarden wal met struikgewas beplant; de eenige toegang daartoe werd met eenen slagboom op eene ophaalbrug naar willekeur geopend of gesloten. Zulk eene schans strekte den dorpingen tot veiligheidsoord. Hadden de inwoners iets van roovers of krijgsbenden te vreezen, dan trokken zij zich met have en goed op de schans terug, haalden de klapbrug op en verdedigden zich tegen elken aanval van buiten; achtten onze dorpingen echter zich daarop nog niet veilig genoeg, dan namen zij de vlucht naar het broek en verschansten zich daar. Stramproy bezit nog twee zulke

(1) Archief des dorps.

schanssen, de eene in het Molenbroeck, de andere in het Heyerrot gelegen; de ophaalbruggen zijn weggenomen en de grachten hebben hunne voormalige breedte niet meer. Ten jare 1838 werden beide schanssen, met toestemming der rechthebbenden, openbaar ten gelde gemaakt en de prijs ervan besteed tot aankoop eener nieuwe klok.

In 1655 den 24 September, hield Christina, koningin van Zweden, omgeven door Oostenrijkers, Franschen en Spanjaarden, haren doortocht door ons dorp. Deze bij uitstek geleerde Vorstin was de dochter van Gustaaf Adolf, en zijne opvolgster op den troon van Zweden. Hare tienjarige regeering behoort tot de glansrijkste tijdvakken der Zweedsche geschiedenis. Na vrijwillig afstand gedaan te hebben van haren troon, begaf zij zich, in 1654, naar Brussel en omhelsde er het katholiek geloof. Onze beroemde nederlandsche dichter Vondel, die te Amsterdam woonde, heeft haar verschillende dichtstukken opgedragen. Vermoedelijk was het op haren tocht van Brussel naar Amsterdam of omgekeerd, dat zij ons dorp aanded.

Den 24 November van datzelfde jaar, werd aanschrijving gezonden door Leopold Guill. van Oostenrijk, gouverneur der Nederlanden, aan alle burgemeesters der graafschappen Horne, Thorn en Loon, dat de overste De Camp de Condé de Castelmendez, kapitein van twee kompagnien garden, alsmede de majoor Don Francisco de Romero, gouverneur van Icelles, met hunne troepen in gemelde plaatsen zouden overwinteren; dien ten gevolge werden de burgemeesters uitgenoodigd, om in hunne gemeente te zorgen voor de huisvesting der troepen (1). Stramproy had dat jaar eene uitgave van 4521 gulden en 4 stuiver.

(1) Archief der gemeente.

In dat zelfde jaar werd Jacob Haldermans »secretaris van Stramproye, tot Weert, in seecker herberge genaemt die Croone, door seecker Cornet van de garde van syne hoocheyt, genaemt François le Ducque, in arreste gehouden van des lants weegen, principaelyck voor die gemeente van Thorn". Als losprijs moest hij betalen 88 patecons (1).

In 1656 maakten de burgemeesters van Weert en Stramproy hun beklag bij den heer P. d'Isengin te Roermond, over de soldaten, die begonnen te branden en te plunderen (commencent à bruler et saccager). Deze wende zich tot zekeren Ravanelle, met het dringend verzoek, om te zorgen, dat gemelde gemeenten, meer dan eenige andere, in bescherming zouden genomen worden; omdat, zoo voegde hij er bij, die gemeentenaren tevreden waren met het volk, dát bij hen verbleeft. Hij verzocht daarom den heer Ravanelle, eenige officieren naar Weert te zenden, om de zaken daar in orde te brengen en betuigde dat daardoor niet alleen aan hem, maar ook aan zijne Majesteit eene dienst zal bewezen worden (1).

Welligt staat met de zoeven gemelde geweldenarijen het volgende feit in verband, dat de overlevering heeft bewaard. Eene bende soldaten, van Weert komende, had in een huis, nabij het dorp, een paard geroofd. Spoedig werd, zooals toen gebruikelijk was, alarm op de klok geslagen. Niet ver van het marktplein in de richting naar Bocholt, woonde een man, Balekost genaamd, die juist bezig was met deeg te kneden. Deze neemt in de haast zijne deegspade, ijlt marktwaarts en klieft bij den ingang van het plein, een der soldaten het hoofd. De aanvoerder van den troep gebiedt onmiddelijk halt te maken en staat op het punt van de omliggende huizen in brand te doen schieten; doch de burgemeester slaagt er

(1) Archief des dorps.

in, door middel eener som gelds, den aanvoerder van zijn besluit te doen afzien en zijne tocht voort te zetten. Balekost had zich intusschen uit de voeten gemaakt.

In 1682 alsmede in de jaren 1731 en 1733, heerschte te Stramproy de tongblaar onder het vee. Het schrift noemt die ziekte: *tongkrebts* of *honden-brand*.

Op het laatste dier eeuw woonde hier een man, die met eene soort van melaatschheid geslagen was; men noemde zijne ziekte »*de blazeren* of *blazen*. Ten einde de ingezetenen tegen besmetting te bewaren, besloot het gemeentebestuur den lijder uit de zamenleving te verwijderen. Men bouwde hem een huisje op de grenzen, in de nabijheid der plaats, waar thans de gemeenten Hunsel, Molenbeersel en Stramproy elkander raken. Dit huisje droeg bij het volk den naam van »*blazerenkeutje*”.

In 1702 den 4 October, beval Walrad, vorst van Nassau, van uit Roermond »aen den beampten en inwoonder van Stramproy omme aen het regiment van den H^o Carl van Denemarcken te fournieren: 200 rations hoy en haver eens, sullende hetselve in haere reekeninge van leverantie van fourage gevalideert worde” (1).

In 1708, vaardigde de Vorstin van Thorn het volgende besluit ten gunste onzer gemeente uit: »Claechtelyck en gloofbaerlyck bericht synde, dat in deesen lande en vry eygendoms Thorn en signantelyck tot Stramproy, sich allerhandt vrembdelinghen nederslaen, hun aldaer huyselick ophalden, de gemeente gebruycken en traficqueren sonder van Ons, als Lantvrouwe, eerst daerover consent verkreghen en geobtineert te hebben, minder in eenige schattinghen, dorps- en kriegs-lasten te contribuieren, waerdoor veele confusien en clachten in der gemeente daghelycx voorloopen en groote misbruycken begaen

(1) Archief des dorps.

worden, om dewelcke en misschyn meerdere clachten, mesusen en ongevallen by tyde voor te comen; so ist dat Wir ordonneren en statueren, dat hiernaemaels ghene vreembdelinghen, sonder ons speciael consent ende voorgaende cautie van hondert ducatonen voor het gericht der plaetsen prestabel gestelt te hebben, hun sullen moghen nederslaen en huyselyck ophouden; belastende deghene vreembdelinghen, dewelcke hun already in deesen vry eygendom en in specie tot Stramproy mochten hebben nedergeslaeghen, hunne cautie of borgh van hondert ducatonen, binnen den tyt van ses weecken naer affkondinghe deeser, voor het gericht der plaetse te stellen, en daertoe voor gewinn en gewerff jaerlycx in de gemeene schattinghen en dorplasten, een boender te contribueeren, oft by weygheringe van sulx te doen, binnen dyen tyt hun te retireren en te vertrecken. Ter oirkonde hebben Wir deese eyghenhandig onderteekent en met ons gewoonlyck seegel doen becrachtighen. Actum Thorn in onse Vorst-Abdylycke Residentie den 20 Januari 1708.

L. S. get. ANNA JULIANA, van Manderscheidt,
Abdisse ende Vorstinne tot Thorn" (1).

In 1729 of 1730 werden uit de kerk gestolen al de kelken, het ciborie en de pixis. De dief, te Maeseyck woonachtig, was eenige dagen vroeger, bij den koster ter kermis geweest en had in diens gezelschap de kerk en haar zilverwerk bezichtigd. De strop maakte een einde aan zijn leven.

In het jaar 1740 waren, zooals nog bekend is, de levensmiddelen buitengewoon duur; geen wonder dat het getal bedelaars en landloopers in ruime mate toenam. De gemeente rekening van dat jaar houdt in, dat door den Raad van Thorn, manschappen naar Stramproy waren

(1) Archief des dorps.

gezonden, om bedelaars gevangen te nemen, alsmede dat zekere Hendrik Eekers, door den Raad naar Thorn was ontboden geworden, ter gelegenheid dat er te Stramproy vagebonden waren vastgezet. Zulks sterkt het vermoeden, dat het volgende feit, door de overlevering bewaard, en door de oudsten des dorps aangewezen als opklimmende tot ongeveer dat tijdstip, in 1740 heeft plaats gehad.

Eene bende van acht personen, onder welke twee vrouwen en één jongen van ongeveer twaalf jaren, maakte door hare strooptochten, Stramproy en omliggende gemeenten onveilig. Op zekeren avond, dat een visscher zich naar zijn erf begaf, om daar een paar staken voor zijne vischnetten te snijden, ontwaarde hij in de *Straatbeemden* een vuur, rondom 't welk vijf krachtig gespierde mannen gezeten waren. Onze visscher naderde ter sluiks en hoorde, hoe zij, ongeduldig over het lang uitblijven der twee vrouwen, elkander een huis aanwezen te Tongerlo, waarin herberg was, dat zij dien nacht nog zouden gaan uitplunderen. Inderdaad, des anderen daags kwam de schutterij van Tongerlo gewapend te Stramproy aan, om de dieven op te speuren, doch zonder gevolg. Daar deze bende zich meestal, gedurende den dag, in de *Straatbeemden* ophield en er zelfs eene hut tusschen het struikgewas had opgericht, waarin de oude roovers zich uitrusteden, terwijl de jongen dan bij hen de wacht hield, meenden de ingezetenen des dorps eenen geregelden aanval te moeten wagen, om zoo mogelijk de gansche bende gevangen te nemen. Er werd besloten, dat elk huisgezin één gewapend strijder zou leveren, die zich onder de aanvoering moest stellen van zijn rotmeester; dat vervolgens de vijf rotmeesters, ieder gevolgd door zijne strijdmakkers, op den gestelden dag eenen bepaalden weg moesten inslaan, ten einde op klokkeslag één uur

des middags, op een hun aangewezen punt, in de nabijheid der *Straatbeemden* aanwezig te zijn, die alzoo langs alle kanten omsingeld werden. De onderneming gelukte ten volle. Na eene kleine worsteling voerden zij al de acht personen gevankelijk en zegevierend mede. De dieven werden naar Thorn overgebracht en in het Dinghuis voorloopig opgesloten. Een later vonnis der rechtbank veroordeelde allen ter dood, behalve den jongen, wien eene andere straf werd opgelegd; ook aan eene der vrouwen, welke bevallen moest, werd voor zoo lang het leven bespaard. Toen deze intusschen vernam, dat de jongen alles verraden en alle geheimen geopenbaard had, beschuldigde zij hem: bijen gestolen te hebben, en daar deze aantijging bleek waar te zijn, onderging hij hetzelfde lot als zijne makkers.

In de laatste helft van het jaar 1748 woedde te Stramproy eene kwaadaardige koorts, welke vele inwoners op het ziekbed neêrwierp. Ook pastoor Parren was er door aangetast. Ten einde in de behoefte der parochie te voorzien, wendde hij zich tot zijne geestelijke overheid, met verzoek: dat aan den Eerw. Heer Henricus Crijns, vroeger kapellaan te Bocholt, de noodige macht zou gegeven worden, om de diensten der parochie tijdelijk waar te nemen. Zulks werd hem vergund (1).

In 1750 lagen dragonders van het regiment van d'Olne in ons dorp (1).

In 1754 was onze gemeente, luidens de rekeningen van dat jaar, met eene schuld belast van 37,628 kleefsche gulden, welke gelden zij vroeger had moeten leenen van de inwoners, ten einde daarmee de oorlogsbelastingen te voldoen (1).

In 1765 betaalde onze gemeente aan die van Heyt-

(1) Archief des dorps.

huizen en Neer: 35 gl. 11 stuiver »voor haeren contingent in onkosten gerezen, van 8 geëxecuteerden of gegeeselden” (1).

In 1782 den 28 October, werd in ons dorp de aardappel-tiende ingevoerd. Verscheidene getuigen werden van wege de gemeentenaren van Stramproy opgeroepen, om te bewijzen: dat hier de aardappelen reeds vóór 50 jaren in eene aanzienlijke hoeveelheid geteeld waren geworden. Men trachtte zich door het recht van prescriptie aan die belasting te onttrekken, doch te vergeefs. Zie de bepalingen der aardappel-tiende in Bijlage V.

1788. »In het jaer seventien honderdt agtentagentig, den 26 November, is den winter begonst, durende tot den 23 Januarius, en daerby soo kout synde, dat de beesten het merg in de beenen bevroosen is; en daer syn oock eenige menschen bevroosen en veel daarvan kránk geworden; doen is het den heele Februarius goed weer gebleven, maer den eerste Meert, is het wederom begonst tot in den Aprilis; den 6 April is eenen reegen gevallen, dat de Maes in het Vyverbroek (2) heeft gestaen ende veel schaede veroorsaekt heeft” (3).

1794. »Wir onderschreve borgemeesters deklarereren als dat twee cavaliers van den Drossard van Brabant, in dienste van syne Majesteit Keyzer en Koning, hebben in ons dorp Stramproy geposteert geweest acht daegen, van den 16 Juli 1794 tot den 24 dito, naementlyk Godoux en de Brice, nog twe ander genaemt J. Frederik en Dürre. Gearrivert den 14 Augustus 1794 tot den 12 Septembris 1794, naementlyk Louis van den Broek ende Lahee”, (het stuk is niet geteekend) (3).

(1) Archief des dorps.

(2) *Vyverbroek*, een moeras tusschen Thorn en Kessenich.

(3) Archief des dorps.

De karvrachten, die in dat jaar ten dienste des legers gedaan werden. staan berekend op 150 dagen dienst. De rekening over dat jaar, door Dirk Eggelen opgemaakt, luidt als volgt :

In kwartier gehad : Keizerlijke officieren 7 dagen ; keizerlijke soldaten 28 dagen ; Franschen in winterkwartier 51 dagen ; en 31 paarden.

Ten dienste der keizerlijken voorgespannen 13 dagen ; ten dienste der Franschen met de kar op reis geweest $15\frac{1}{2}$ dagen.

Aan de troepen geleverd 380 pond stroo ; 4300 pond hooi ; 8 vat koren ; 6 schapen ; ééne koe van 200 pond ; drie dagen wacht gehouden ; eene kar achtergebleven (1).

»Int jaer 1795 syn den Francen in Stramproy geweest en in Stramproy winterkwartier gehad 3 maenden en één week ; maer wy weten nog niet of sy vertrekken sullen” (1).

Of de tegenwoordigheid dier troepen ook drukkende gevolgen voor onze gemeentenaren had, zal men kunnen afleiden uit de aantekeningen, welke wij uit het gemeente archief hebben afgeschreven.

Reeds den 20 October 1794 (28 Vendemiaire jaar III) had onze burgemeester een schrijven uit Maeseyck ontvangen, waarin hem bericht werd : dat de gemeente aan hét Fransche leger te leveren had : 700 quintalen (2) rogge of spelt ; 400 quintalen haver ; 2200 porties hooi van 15 pond ieder ; 80 stuks hoornvee van 200—250 pond elk en 43 schapen. Vervolgens werd bepaald dat het vee en de granen te Luik, het hooi te Maeseyck in ontvangst zouden genomen worden ; en wel de helft daarvan binnen zes dagen na ontvangst dezer bekendmaking, en de andere helft binnen de tien daaropvolgende dagen. Verder, dat ter voldoening dier geleverde zaken, de ingezetenen de dorpstiende zouden

(1) Archief des dorps.

(2) Een quintaal was honderd pond.

ontvangen, en wat daaraan te kort schoot, zou hun uit de bezittingen der adellijken, geestelijken, kloosters of geestelijke vereëningen worden betaald. Men weet wat dit zeggen wil.

Het stuk is geteekend : *Vaillant, commissaire ordonnateur et chef de l'armée de Sambre et Meuse.*

In de eerste helft van het jaar 1795, moest onze gemeente 3 ledikanten, 1 wollen deken, 1 hoofdpeluw en 1 matras zenden naar Maeseyck, ten gerieve van het militaire hospitaal aldaar.

Den 7 Februari, leverde ons dorp te Maeseyck, 29 stuks slachtvee, en van Juli tot November, 25 stuks horendvee en 14 schapen.

Den 19 September hadden twee ingezetenen onzer gemeente, die met de ruiters gevaren waren tot over den Rijn, hunne kar en paard in strik moeten laten en ijlings de vlucht genomen. Schade 800 gulden cleefs.

Den 22 September werd van wege het Fransche leger aanschrijving gezonden, dat onze gemeente belast was met de levering van 80 quintalen rogge, 16 quintalen rundvleesch, 88 quintalen hooi en 30 quintalen haver, vertegenwoordigende eene gezamenlijke som van 2820 gulden. Deze levering moest binnen 6 weken te Keulen geschieden.

Omstreeks diezelfde dagteekening werden ook alle wapenen van de inwoners opgeëischt.

De geheele opbrengst onzer gemeente aan contributie voor de legerbenden bedroeg in dit jaar 200 quintalen rogge, 50 quintalen haver, 140 quintalen hooi, 30 quintalen vleesch, 880 gulden in specie, en vertegenwoordigde eene totale waarde van 6600 livres of francs.

Luidens eene opname door het Fransche Bewind gedaan, bezat Stramproy, den 15 Maart 1795 (28 Ventose jaar III),

923 inwoners, 38 paarden, 83 ossen, 376 koeien, 49 geiten, 164 schapen, 5 varkens, 1 quintaal tarwe, 61 $\frac{1}{4}$ quintalen boekweit, 573 quintalen rogge, 4 quintalen gerst, 16 quintalen en 20 vat haver, 698 bossen hooi, ieder van 10 pond, 19,000 bossen stroo, elk van 10 pond.

Van de 38 paarden waren er 17 aangewezen, die, zoo noodig, ten dienste van het leger moesten strekken.

In 1803 den 2 September, werd namens den bisschop van Luik hier aan den pastoor gemeld: dat de kerkelijke goederen, die nog niet ontvreemd waren, niet meer met onteigening werden bedreigd; dat zelfs, krachtens een dekreet, den 7 Fructidor door het Fransch gouvernement uitgevaardigd, alle renten en inkomsten, zoo in geld als in vruchten, voor de kerk en hare diensten bewaard bleven; en daar, volgens datzelfde decreet, er Beheervoerders der kerke-goederen, door den pastoor en het gemeentebestuur, moesten gekozen worden; noodigde de Bisschop den pastoor uit om, in overleg met het hoofd der gemeente, deugdzame, ijverige en uitstekende mannen te kiezen, ten einde de nog onvervreemde goederen, zoo spoedig mogelijk op te speuren en ze der kerke weder te geven.

In 1804 woedde in ons dorp de buikloop. Zes-en-vijftig personen stierven aan die ziekte.

1813. Van af het einde van het jaar 1795 tot 1813, zijn ons geene aantekeningen van leverantiën aan het krijgsvolk bekend. Daaruit echter moet men niet opmaken, dat gedurende een tijdvak, waarop de oorlog tusschen Frankrijk en de andere Mogendheden zoo hevig woedde, ons dorp van alle oorlogsbelasting zou bevrijd gebleven zijn. Veilig mogen wij aannemen, dat de lasten der ingezetenen gedurende al die jaren even drukkend waren.

Den 9 Januari 1813 kocht en leverde onze gemeente aan de troepen 16 stuks rundvee, wegende te zamen

5390 pond, voor eene som van 1640 kleefsche gulden. Den 11 November van hetzelfde jaar werd van hieruit naar de vesting Wezel gezonden: 2160 pond vleesch; verder aan het krijgsvolk verschaft, de dienst van één man met kar en paard, gedurende 220 dagen, alsmede 129 vat haver en eene hoeveelheid kaarsen, bier, genever, waarvan geene rekening gedaan werd.

1814. Den 8 Januari zond ons dorp 16 stuks horenvee naar het leger te Venlo. Van het begin dezes jaars tot den 25 Mei, moest onze gemeente opbrengen: 527 vat haver, 2340 pond hooi, 33 vat rogge, 120 pond vleesch, 4 stuks horenvee, 50 liter genever, 10 vat aardappelen. Nog van den 2 tot den 17 Juni, 100 vat haver, 1900 pond hooi en 48 vat rogge. Waren in dienst der legertroepen geweest: één man met paard gedurende 120 dagen, en één ander met kar en paard 190 dagen.

Van 17 Mei tot 27 Juni werd onze gemeente bezocht door 1 generaal van het korps van Bulow; 4 majoors; 2 adjudanten; 19 officiers; 73 onder-officiers; 1617 soldaten met 409 paarden; die allen hier den nacht doorbrachten. Deze troepen behoorden tot de volgende nationaliteiten: Brunswijker, Russische kosakken, Pruissische jagers, Pruissische dragonders uit Pommeren en Fransche huzaren.

1814. Voedingsmiddelen door ons dorp aan het krijgsvolk geleverd: te Maastricht 1543 pond rogge meel; te Luik 1940 liters haver en 249 $\frac{1}{2}$ pond vleesch.

Onze gemeente ontving in 1817 voor deze en vroeger geleverde levensmiddelen de geringe som van 259 francs ter vergoeding. Nog in 1825, betaalde haar het Nederlandsch gouvernement 1184,85 fl. voor de requisitiën in 1813 en 1814 en 1815 aan het krijgsvolk opgebracht.

1816. Den 1 Augustus sloten, onder voorzitterschap van den Heer Gelders, lid der Provinciale Staten te Maeseyck, de

burgemeesters van Baexem, Grathem, Hunsel, Kessenich, Ittervoort, Neeritter, Stramproy en Thorn, een verdrag, waarin werd vastgesteld: dat er eene belasting zou gelegd worden op het gras en de heide, welke uit het broek zoude gehaald worden, alsmede op het vee, dat daarin ter weide ging; dat de opbrengst daarvan zoude strekken ter voldoening der grondcontributie en het overschot tusschen de rechthebbende gemeenten zou verdeeld worden. Al die gemeenten, behalve Stramproy, weigerden echter, op het einde van het jaar, de contributie van het broek te betalen. De gouverneur van Maastricht zond haar, den 5 December, eene waarschuwing, waarin hij haar met dwang bedreigde. Onze gemeente kreeg toen verlof, om alleen eene belasting te mogen heffen, van 4 centen voor iedere kar gras, turf of vlaggen, welke de ingezetene van bovengenoemde gemeenten uit het broek zouden halen, en één franc voor den weidegang van ieder stuk vee. Deze maatregel hield stand tot op het tijdstip der verdeling van het broek.

In 1828 waagden het de bewoners van Bree en Beek *ruige* schapen in het broek te laten grazen. Deze schapensoort mocht, volgens art. 23 der wet van 20 September 1793 niet weiden op plaatsen, welke door *reine* schapen bezocht werden. Een ingezeten onzes dorps deed hierover zijn beklag aan de regeering, en de overtreding der wet hield op.

In 1829 werd hier de nachtwacht wettelijk geregeld. Wij geven het reglement ervan in Bijlage VII.

In Augustus 1831 leverde onze gemeente 400 pond vleesch aan het krijgsvolk dat te Roermond lag.

In 1832 moest ons dorp voor de troepen verschaffen, 2066 pond haver, 3822 pond hooi, 3688 pond stroo, en 429,68 gulden. Van den 21 tot den 29 April lag hier eene

afdeeling lanciers met 18 paarden onder de bevelen van luitenant Fasse.

Gedurende de Belgische revolutie, had onze bevolking dikwijls veel last van de zoogenaamde *partisans*, die zij, soms weken lang, huisvesting en onderhoud moest verschaffen.

De *garde-civique* was in ons dorp, te dien tijde, aldus zamengesteld: *Kapitein* Jan Matthias Eycken. *Eerste-luitenant* Petrus Jacobus Boonen. *Onder-luitenant* Jan Matthias Leenaerts. *Sergeant-majoor* Hendrik Creemers. *Fourrier* Petrus Jacobus Leenaerts. *Sergeant der 1ste sectie* Jan van der Loo. *Sergeant der 2de sectie* Hendrik Horniks. *Sergeant der 3de sectie* Jan Eerens. *Sergeant der 4de sectie* Jan Matthias Stals. *De acht caporaals* waren: Jacobus Luijsmans, Jacobus Aengevaren, Cornelius Creemers, Jan Matthias Keijers, Jan Matthias Nouwen, Michaël Gielissen, Jan Aengevaren en Jan Rutten.

Deze overheidspersonen telden 142 manschappen onder hun bevel en behoorden tot de 5de compagnie van het 3de bataillon.

In 1842 den 11 Juni verwittigde de burgemeester van Kessenich de gemeentebesturen van Stramproy, Hunsel en Neeritter, dat eenige bewoners van het gehucht Winkel (onder Molenbeersel) in plaats van hunnen turf in het broek te bereiden, het slijk op hunnen eigendom voerden, de heuvelen, die tot droogplaatsen moesten dienen, uitturfden en zich daartoe van den *netring* bedienen — een werktuig waardoor, naar veeler inzien, de veengrond beschadigd werd. De gemeentebesturen dienden daarover hun beklag in bij de regeering, met dien gevolg, dat vier ingezetenen van dat gehucht, die zich aan geen verbod stoorden, na een langdurig proces tot zware boeten veroordeeld werden. Hunne medeplichtigen

hadden bij tijds eene minnelijke schikking zoeken te treffen.

Het turfsteken in het broek heeft thans nauwelijks een tiental jaren geleden opgehouden, ten gevolge van een verbod van het Belgisch gouvernement. Tot aan dien tijd, had iedere bouwhoeve van ons dorp een bepaald getal turfheuvelen, die zij jaarlijks uitbaggerde. Vroeger, vóór het einde der vorige eeuw, werd als voorwaarde vereischt, dat ieder hoofd des huisgezins, op Nieuwjaarsnacht, de turfheuvelen moest teekenen, welke hij voor dat jaar in gebruik wilde nemen. Onder oogluiking van zekeren burgemeester Philipken, die in 1812 overleed, bleef die voorwaarde achterwege en behield elk huisgezin zijne turfplaats jaar in jaar uit. Door die toelating wierp hij, zooals hij zich uitdrukte, den inwoners de oogen vol turfmolm, opdat zij andere onnauwkeurigheden van zijn bestuur niet zouden zien.

Intusschen bleef, tot aan de verkooping der gemeentehede gronden, het gebruik steeds in voege om *vlaggen* of *vlikken* te steken. Door middel eener zicht of schop worden de heideplanten met eene schil gronds van den bodem losgehakt, en op de veestallen over de mest geworpen, terwijl de dikkere en veenachtige zoden tot brandstof in den haard worden gebruikt.

In het voorjaar van 1847 was hier alles verschrikkelijk duur. Ten gevolge der aardappel-ziekte, welke zich 's jaars te voren, voor het eerst vertoond had en het mislukken der vruchten, waren vele armen genoodzaakt zich met kruiden en drooge vruchten te voeden, welke op andere tijden aan het vee gegeven worden. Ook hoorde men veel van dieverij en inbraak; de ingezetenen werden meermalen lastig gevallen, door onbekende personen, die hun des nachts brood kwamen vragen.

In de lente van 1870 werden in een stuk land, dicht nabij de *scheidstraat*, de volgende gouden en zilveren munten gevonden.

1. Postulaat van Horn, *Joannes de Horne, episcopus Leodiensis* (1482 — 1505).

2. Eene zilveren munt van denzelfde, met het jaargetal 1494.

3. Een schelling van Louis de Bourbon, bisschop van Luik (1456 — 1482).

4. Een ander stuk van denzelfde, met het omschrift *Benedic D^{no} hæreditati* (facta Hasselt).

5. Eene munt van Frederik van Baden, bisschop van Utrecht, 1497.

6. Een geldstuk van Karel van Egmond (1492 — 1538). Omschrift: *Carolus Dux Geldriæ et Zutphanicæ*.

7. Eene munt van Rudolph van Diepholt, bisschop van Utrecht.

8. Een brabantische stuiver en een halve braspenning van Philippus.

9. Een brabantische stuiver van Karel V.

10. Philippus Clinquart, met *Philippus Dux Burgondiæ*.

11. Eene gouden munt van de stad Utrecht met de beeltenis van den H. Martinus.

12. Galeaz Matthias vice comes Duc Milevitanus.

13. *Joannes Dux Clivensis, comes Marcae, anno Domini* 1479.

14. *Moneta nova civitatis Dulckensis, keerzijde Sit nomen Dni benedictum*.

15. Een goudstuk van Philippus archidux austriæ.

16. Dubbel vierijzer, *Carolus Duc Austriæ, keerzijde Salvum fac Dne populum tuum, anno 1494*.

17. Zwollesche schelling van Rudolph 11, Rom: imperator.

§ VI.

Gebruiken en eigenaardigheden. Het kerstbroodje, huwelijken, nabuurschap, geboorten en begrafenissen, St. Maartens-vuur, St. Willibrordus-pad, Stramproysche guldens, oudste familienamen en stamhuizen.

Kerstbroodje. Zooals wij met een woord aanstipten in de verhandeling van het *Arm-wezen*; was het vroeger hier gebruikelijk, dat op Kerstdag, in de kerk, kerstbroodjes onder de kinderen werden geworpen. Dit gebruik bestond ook elders (1). Te Geleen worden nog heden de kerstbroodjes van boven uit den toren over de verzamelde jeugd uitgestrooid. Te Neeroeteren halen de kinderen, op den tweeden Kerstdag, een broodje bij de molenaars des dorps. Te Oirbeek trekken de kinderen, op het Kerstfeest, troepsge wijze rond door het dorp, en zingen *Heïjo! Christus is geboren* enz.; aan elk huis worden hun dan appelen, noten en andere versnaperingen geschonken. Dergelijk lied werd vroeger te dier gelegenheid ook te Echt gezongen. In Duitschland richt men op dien dag in elk huisgezin eenen kerstboom op, die met alles, wat het kinder-oog en hart genoeg doet, rijk beladen is.

Dit kindervermaak ter gelegenheid van het Kerstfeest, dat over geheel den Duitschen volkstem schijnt verspreid te zijn, heeft klaarblijkelijk eene christelijke strekking. De ouders trachten dan ongetwijfeld hunne kinderen, door deze vermakelijkheden, op te wekken tot deelneming aan de vreugde, welke de Kerk in die dagen bezielt, over de komst des Verlossers, die als pasgeboren kind zijne intrede heeft willen doen in deze wereld.

(1) Te Sittard, brengen nog heden de ouders hunne kinderen, op half vaste Zondag, naar de kapel van den Kollenberg, en werpen dan *krombroodjes* onder de dartelende kleinen.

Huwelijken. Gedurende de drie Zondagen, waarop het aanstaande huwelijk der verloofden in de kerk wordt afgekondigd, vieren de bruid en bruidegom feest. Een hunner naastbestaande bloedverwanten noodigt hen, met hunne ouders of voogden, ten eten en geeft, hun ter eere, de zoogenaamde *weggensop*. Dit gerecht is eene zamenstelling van wittebrood en melk, met suiker en room rijkelijk bestrooid. Deze *weggensop* was voor dertig jaren de eenigste spijs, welke op dat feestmaal ter tafel kwam; thans echter wordt dat voedsel meestal door andere spijzen vervangen.

In den namiddag vóór het bruiloftsfeest, wordt de bruid of bruidegom plechtig overgevoerd naar de woning, waarin de bruiloft zal gevierd worden. Het vervoermiddel is eene kar met witte huid overspannen, waarin de verloofde met een paar vrienden of vriendinnen heeft plaats genomen. Deze makkers zijn er op uit, om bij het afscheidsmaal, eenige tafelbenoodigdheden te verduisteren, ten einde de huisgenooten daardoor in verlegenheid te brengen. Ook gebeurt het niet zelden, dat op den terugtocht, de weg door boomtakken of andere hindernissen versperd is; zoodat de voerman zich genoodzaakt ziet, om óf zijne reis door de akkers te vervolgen, óf de hulp van anderen in te roepen. In den avond wordt de nieuw aangekomene bij de bloedverwanten of bureu gehuisvest, waar zijn nachtverblijf gereed is. Bruid en bruidegom schenken, ter gelegenheid van hun huwelijk, kledingstukken aan hunne vrienden. Zulk geschenk draagt den naam van *bruidstuk*.

De bruidegom moet enkel de schoenen verschaffen aan zijne toekomstige echtgenote; bed met toebehoor is ten laste der bruid. Deze vervaardigt de hemden, die beiden

op den trouwdag zullen aantrekken, alsmede de slaaplakens, welke hun huwelijksbed zullen dekken en teekent die met zwarte naamletters. Deze voorwerpen worden sedert dien, althans bij de eenigzins gegoede ingezetenen, nimmermeer in gebruik genomen; zij zijn bestemd om beiden eens tot doodshemd en doodsmantel te strekken en worden te dien einde, tegelijk met eene witte slaapmuts, welke de bruid met zwart lint omzoomd heeft, zorgvuldig bewaard.

Thans is het gebruik schier algemeen in ons dorp, dat niet alleen het huwelijk wordt ingezegend onmiddellijk na de plechtige hoogmis, die voor bruid en bruidegom wordt opgedragen, en waarin bloedverwanten en genoodigden tegenwoordig zijn; maar ook daags daarna wordt eene plechtige zieledienst gehouden, voor de overledene ouders of bloedverwanten der nieuw gehuwden. Na de voltrekking des huwelijks, was vóór dertig jaren het gebruik ook nog in voege, dat de bruid, bij het verlaten der kerk, tarwen broodjes over haar hoofd wierp tusschen de toegestroomde schooljeugd.

Mocht het gebeuren, dat in latere dagen de gehuwden, door hunne oneenigheden of ontrouw, tot ergernis strekken der gemeentenaren, dan wordt hun daarvoor wel eens eene geduchte en luidklinkende les gegeven. Tegen den avond vergadert eene menigte mannen en jongelingen, gewapend met zweepen, bellen, reesters, oven- en keteldeksels, horens, kagchelpijpen en andere geraasmakende voorwerpen, en heft rondom de woning van het oneenige echtpaar, een oorverscheurend ketelmuziek aan, dat met gehuil, geroep en geschreeuw gepaard, op een uur ver afstands vernomen wordt. Zulks noemt men *den exel drijven*! Het behoeft niet gezegd, dat zoodanige bejegening, voor hen, die er het voorwerp van zijn, alles behalve prettig is.

Dit gebruik is, in zoover wij weten, over een groot deel van Limburg bekend en in voege.

Nabuurschap, geboorte en begrafenissen. Opmerkelijk zijn de betrekkingen, die tusschen de bewoners eener zelfde buurt wederkeerig onderhouden worden. De nabuurschap doet verschillende rechten en verplichtingen ontstaan, waaraan over het algemeen zoo zeer wordt vastgehouden, dat de weigering om met iemand nabuurschap te houden, of het afbreken der reeds bestaande nabuurschap, steeds als eene zeer groote beleediging wordt aangezien. Wil iemand bij voorbeeld eenen put graven, dan is de taak der bureu de opening daartoe te delven; gaat iemand een gebouw oprichten, dan worden de naburen uitgenoodigd, om de steenen daartoe, somtijds uren ver, te gaan halen.

De buurvrouwen hebben recht, om bij den doop eens kinds en de daaropvolgende feestelijkheid tegenwoordig te zijn. Bij haar vertrek met het kind en hare terugkomst van den doop, bidden zij eene wijl gezamenlijk in het geboorte-huis. Zij volgen, in haren tocht ter kerke en terug, steeds den *lijkweg* dat is, den straatweg, die voor een voertuig het rechtst ter kerke leidt.

Eenige dagen daarna, komen de burinnen en de vrouwen der naaste bloedverwanten de moeder en het kind bezoeken, en brengen haar peperkoek en andere versnaperingen ten geschenke. Men noemt dit bezoek »met den eierschoot gaan" wijl in vroegere dagen, dit geschenk alleen in eieren bestond.

Is er iemand gestorven, dan hebben de geburen te zorgen voor al de toebereidselen der begrafenis. Zij doen aangifte van het overlijden bij den pastoor en burgemeester; zij luiden de klokken; zij gaan de bloedverwanten, hoe ver verwijderd dan ook, uitnoodigen om bij de ter

aarde besteding tegenwoordig te zijn; zij bestellen de doodkist; waken des nachts bij het lijk en komen telken avond gezamenlijk den rozekrans bidden. Zij voeren het ligchaam ten grave, delven het graf en versieren het, zoo de persoon ongehuwd is, met palmtakken. Allen zoowel mannen als vrouwen, wonen de begrafenis-plechtigheid bij, en keeren, na den lijkdienst, met de bloedverwanten naar het sterfhuis terug, waar zij gezamenlijk het eenvoudig ontbijt gebruiken, dat al wederom door de buren en burinnen is toebereid. De drie daaropvolgende Zondagen, gaan bloedverwanten en geburen onder de hoogmis ten offer en vergaderen na den dienst, op het kerkhof, om bij het graf des overledenen te bidden; daarna trekken zij, even als op den begrafenis-dag, processies-gewijze rondom het graf en keeren dan huiswaarts.

Het eerste en laatste teeken, dat bij het overlijden van iemand, met de klok gegeven wordt, duidt aan of de afgestorvene een man, vrouw of kind is. Het driemaal kleppen met de zwaarste klok is een teeken, dat een manspersoon gestorven is; het kleppen met de middel-klok kondigt den dood aan van eene vrouwspersoon, terwijl het overlijden van een kind, alleen met de kleinste klok gemeld wordt.

Vroeger, op het laatst der vorige eeuw nog, hield men, drie weken na de begrafenis, ook eene zoogenaamde *geheele* of *halve uitvaart*. Deze echter geleek meer op eene feestelijkheid dan op eene rouwplechtigheid. Nadat de heilige Dienst in de kerk ten einde was, ontvingen de schoolkinderen, die de *heele* uitvaart hadden bijgewoond, elk een wittebroodskoekje, *mustel* geheeten; de bloedverwanten en buren keerden naar het sterfhuis terug en vierden, het overige van den dag tot den avond toe, duchtig feest. Doorgaans werd voor die gelegenheid een

stuk rundvee geslacht. De genoodigden zelve moesten elk de noodige melk en eene *rij weggen* (zes broodjes) leveren, alsook hun eigen mes, vork en lepel medebrengen. Deze tafelereedschappen droeg ook ieder ander bij zich, die in de omliggende plaatsen ter kermis ging. Van daar dat men nu nog enkele vorken vindt, die zich, even als een knijpmes, toeslaan en klaarblijkelijk de bestemming hadden om in den zak te worden rondgedragen.

De *halve* uitvaart verschilde van de *geheele*, enkel hierin dat de genoodigden slechts eene halve *rij weggen* medebrachten, en alleen het middagmaal gebruikten.

St. Maartens-vuur. Eene vermakelijkheid, waarvan vroeger het volk, niet alleen hier ter plaatse maar ook elders hartstochtelijk veel hield was *het stoken van Sint-Maartens-vuur*. Reeds eenige weken te voren, trok de schooljeugd al zingend met kruiwagens door de straten en zamelde bij alle inwoners, takkebossen, afval van vlas, turf, hout en andere brandstoffen in. Wee hun, die eene bijdrage weigerden, zij konden er zeker van zijn, dat hun het dubbele van het anders vereischte, ontroofd werd. Prachtige dennenboomen werden uit de bosschen gehaald en tot middelpunt gebruikt van eenen ontzagchelijk grooten brandstapel, dien elke buurt in het nabijgelegen veld oprichtte. In den avond van den 11 November, feestdag van den H. Martinus, waren allen, grooten en kleinen, ouders en kinderen in de akkers aanwezig. Terwijl de brandstapel zijne vlammen hemelhoog verhief, vermaakte de jeugd zich met over kaarsjes te springen, en waarden de levenslustige knapen, in groote menigte, met hunne brandende toortsen en fakkels ver door de velden rond. Het geflikker der menigte vuren, die men rondom zich ontwaarde, het ronddwalen van honderde fakkellichten, het gejoel der duizende toeschouwers leverde een ver-

rukkend schouwspel op. Zoodra de brandstoffen door het vuur verteerd waren, keerden alle huiswaarts, en vergastten zich aan koek en meelpap; een gerecht dat algemeen en uitsluitend dien avond gebruikt werd.

Vermoedelijk heeft de vrees voor brandstichting en andere buitensporigheden dit gebruik, dat niet alleen in Limburg maar ook in Noordbrabant en Holland in voege was, nagenoeg overal afgeschaft.

St. Willibrordus-pad. Als eene merkwaardigheid onzes dorps wordt steeds beschouwd het St. Willibrordus-pad, dat in de richting van het Westen naar het Oosten, recht door het veld loopt, en op nagenoeg gelijken afstand van de kerk eenerzijds, en van de aardenbaan naar Bocholt anderzijds, zich verliest in den straatweg, die naar Weert leidt. De volksoverlevering beweert, dat het de weg is, dien de H. Willibrordus genomen heeft, toen hij hier ten lande het geloof verkondigde. Wat hiervan zij, blijkbaar leidt het de kerk voorbij, waaraan het dus zijnen naam niet ontleent.

Stramproysche gulden. Stramproy is eene dier veelvuldige plaatsen van ons gewest, waar, in vroegere eeuwen, geld werd geslagen. In eene verordening over het muntwezen, van den 14 Maart 1402, zegt Reinoud van Gelder het volgende: »Item enen Strampraedsche gulden (is) twintig groet». Wijlen de Heer van der Chys, die in zijn werk, getiteld: *Munten der voormaligē graven en hertogen van Gelderland* (1), het Charter van gemelden Reinoud aangeeft, voegt daar, bladz. 277, deze opmerking bij. »De Stramprodsche gulden is waarschijnlijk eene gouden munt geweest, die men in het vlek Stamproy in Limburg sloeg; zij is ons alleen uit deze plaats in het bovenge-

(1) VAN DER CHYS, *De munten der leenen van Limburg* enz. bladz. 185, 191 en *Munten der Graven en Hertogen van Gelderland* bladz. 277.

meld Charter bekend". In hetzelfde werk, bladz. 390, in een uittreksel van een aanteekeningboekje, medegedeeld door den Heer Ch. Guillon te Roermond leest men : »Item int jaer van XCIIJ due sluech men gulden geheiten Strampraedsche gulden, elck stuck XIIIJ widten".

Het vorstelijk recht van te munten bestond al vroeg in het vorstendom Thorn; het werd reeds, krachtens een diploma des jaars 966 aan den H. Ansfridus, stichter der adellijke abdij aldaar vergund (1). Van dat recht hebben dan ook de Vorstinnen des lands ten allen tijde gebruik gemaakt; getuige eene munt van de abdis Gerberga, uit de elfde eeuw (2) en talrijke munten der latere abdisen.

Daar echter dit geld enkel binnen de grenzen van het vorstendom Thorn gangbaar was, zoo moest vermoedelijk de Stramproysche geldspecie dienen tot pasmunt in den handel met de bewoners van de aangrenzende graafschappen.

Ten slotte laten wij hier eenige familie-namen volgen die wij uit een register van 1592 hebben afgeschreven.

Achten.	Gebelen.	Meulen.	Spranckenis.
Arits.	Geraedts.	Moons.	Styns.
Beckers.	Gerits.	Nels.	Syen.
Bonen.	Goerts.	Nessels.	Tochters.
Bonten.	Godttens.	Nouwen.	Tonen.
Bruins.	Groenen.	Nys.	Vaessen.
Campen.	Groenkens.	Nyssen.	Van Doren.
Collemans.	Haelermans.	Opstals.	Van Hooff.
Coumans.	Heermans.	Op den Pasch.	Van de Ven.
Creemers.	In den Reem.	Priemen	Veltmans
Crops.	Janssen.	Pouls.	Verdonck.
Cuenen.	Klingen.	Scherers.	Verheyden.

(1) Zie WOLTERS, *Notices sur Thorn* page 129 en VAN DER CHYS *De munten en leenen van Limburg* bladz. 148.

(2) *Revue numismatique Belge* 3me serie tome VI page 466.

Cumpers.	Lamberts.	Segmans.	Vermeulen.
Cuijpers.	Langen.	Sieveryns.	Verwylen.
Cuyps.	Lemmen.	Simons.	Vincken.
Deckers.	Linckens.	Smeets.	Vreysen.
Dielen.	Linssen.	Souts.	Wiermans.
Eerens.	Luismans.	Stals.	Wilmen.
Eggelen.	Meikens.	Stapers.	Wouters.
Engels.	Mertens.	Stevens.	Zeerden.

De overlevering wijst de bouwhoeven Creemers, Moons, Souts en Veltmans aan als de stamhuizen des dorps.

§ VII.

Iets over de Teuten.

Wij sluiten deze aantekeningen met eenige bescheiden te leveren over een genootschap dat, elders ongekend, in ons Kempenland sedert eeuwen gebloeid heeft. Het is de *Vereeniging der Teuten* (1).

De Teuten zijn lieden uit den burgerstand, die kleinhandel drijven, hunne koopwaren in steden en dorpen rondventen en de winsten daarvan gemeenschappelijk deelen (2). Men gaf hun dien naam, vermoedelijk omdat zij bij voorkeur in Duitschland, het land der Teuten, of Teutonen handel dreven. Zij vormden onderscheidene *gezelschappen* of *compagniën*, die enkel uit personen waren

(1) Nasporingen over de Teuten zijn gemaakt, door den Belgischen attaché d'Ambassade, te Berlijn E. DE BORGRAVE in zijn werk getiteld: *Les Belges en Allemagne*.

(2) Het misbruik dat misschien eenige struikroovers maakten van de Teutenvereeniging, heeft den Heer Ecrivisse wellicht aanleiding gegeven, om zijnen roman over de Teuten te schrijven. Het is mogelijk dat eene dievenbende, onder de leus van Teuten, zich als klein-handelaars bij de ingezetenen dezer landstreek, aanmeldde ten einde hunne woningen bij dag te bespieden en ze des nachts uit te plunderen. Doch welke instelling bestaat er, waarvan niet al eens misbruik gemaakt wordt?

zamengesteld, welke uit eene Teuten-familie voortsproten of althans ingezetenen waren der plaats, die tot dat gezelschap behoorde. Elk gezelschap stond op zich zelf en vestigde zich in een of ander gewest van Duitschland, waar het zijn handel dreef en daarin door geen andere compagnie gestoord werd. Zoo had onder anderen, het Teuten-gezelschap van Weert en omstreken, zijnen handelskring in het Hanoveraansche gevestigd, terwijl die der Belgische Kempen hunne waren in het Munsterland ter markt brachten. Het gezelschap waartoe de Teuten van Stramproy, Leveroy en waarschijnlijk van nog andere dorpen behoorden, had het Bergsche tot handelsgewest; het telde op het einde der vorige eeuw, dertig deelgenoten en achten-twintig knechten of leerlingen. Deze verhandelden hoofdzakelijk koperen en tinnen voorwerpen en later ook lakenstoffen. De Teut echter Willem Veltmans van Stramproy schijnt tot een ander gezelschap behoord te hebben, althans deze heeft in Lotharingen langen tijd handel gedreven in stalen-goederen en snijwerktuigen.

De Teuten van Hunsel en Grathem, die gezamenlijk ook een gezelschap vormden, vervaardigden en verkochten koperen en tinnen waren. Te Saltzwedel in Brandenburg (Pruissen), bestaat thans nog eene inrichting van ijzersmederij en koperslagerij, die door dat gezelschap tot stand werd gebracht en van zeer oude dagteekening is; althans voor eenige jaren vond men op den appel van eenen roomsch-katholieken kerktoren eener naburige gemeente, dat, in 1686, de Teuten van Grathem en Hunsel, dien appel gemaakt en ten geschenke hadden gegeven.

Om deelgenoot van dat gezelschap te wordeu, moest men tot eene Teuten-familie behooren. De jonge Teut werd naar Duitschland ter school gezonden en begon zijne

handelszaak met de koopwaren over land te kruien of in een marskraam rond te dragen; vervolgens werd hij uitventer en keerde eindelijk, na eenige jaren, tot de inrichting terug, waar hij dan eene vaste betrekking verwierf en een aandeel kreeg in de winsten der vereeniging.

Niet weinig overeenkomst met de zoo even genoemde vereeniging had het gezelschap, waartoe de Teuten van Meyel, Nederweert, Heythuizen en Roggel behoorden. Volgens de getuigenis van een oud lid des gezelschaps, bestond zijne compagnie uit één *baas*, één *onderbaas* en zestien *leden*. De leden hadden allen een zelfde aandeel in de winst, doch de *knechten* of *leerlingen* moesten eerst zes jaren gediend hebben, alvorens zij in de baten des gezelschaps begonnen te deelen. Hun reglement was niet geschreven, maar door overlevering aan allen bekend.

De jongere Teut moest den oudere onderdanig zijn. Alle deelgenooten hadden dezelfde kleederdracht, uitgenomen de baas, die op zijnen rok zilveren knopen droeg, welke hij van een der leden des gezelschaps koopen moest. Even zóó waren de jonge Teuten verplicht de kleedingstukken, welker vorm en dracht door het reglement niet bepaald waren, alsmede andere benoodigdheden, waarin hunne compagnie handel dreef, van de oudere Teuten te koopen en hun daarvoor eenen hoogen prijs te geven; zóó betaalden zij, bij voorbeeld, voor een horlogie tachtig thaler.

De Teuten mochten niet alléén op den handel gaan, maar moesten steeds een hunner medegezellen bij zich hebben. Op hunne handelsreis werd verlangd dat zij de herbergen aandeden, doch moesten zich nauwgezet in acht nemen tegen dronkenschap; ook was hun verboden, buiten den handel, bijzondere gesprekken of betrekkingen aan te knopen met lieden, die zelf geen handel dreven.

Hunne koopwaren bestonden in tinnen en koperen voorwerpen, in staal en snijwerktuigen. Soortgelijke waren werden ook door hen bij de ingezetenen voor billijken prijs hersteld. Bovengemelde Teut had zelf ook verschillende koperen toren-appels geleverd aan kerken in de omstreken van Stendal, eene stad in oud-Pruissen, waar zijn gezelschap zich ophield, en waar toenmaals het gebruik in voege kwam, om koperen appels op de spitzen der kerktorens te plaatsen.

De Teuten hadden eene hun eigene spraak, waarvan wij, aardigheidshalve, een paar staaltjes nederschrijven.

»Es der olmse kluf nicht mi wilt brögelen, gift hi de kas aan zin olmse knülle, un spoort in de sloorkas. Die olmse mos roberte dan so gut es der olmse kluf,» dat is:

Als de oude boer (in oud-Pruissen) zijne boerderij niet meer wil bestieren, geeft hij ze over aan zijn oudsten zoon, en gaat hij het kleine hujs bewonen in de nabijheid der bouwhoeve. De oude boerin rookt dan zoo goed, als de oude boer.

»Die Kesselführer rölsutsen in goor mit die klufs un brögelhudsen, kwint paen bi nol un vitse nol, un brögelen vitsenhoed un nicht gresiken», d. w. z.

De Teuten drijven handel in koper met boeren en burgers, winnen geld met honderden en duizenden, en dienen God en niet den duivel.

Wat de straf betreft, die op de overtreders der regels werd toegepast, deze bestond hoofdzakelijk in het toedienen van stokslagen; niet zoo zeer om den schuldige daardoor te pijnigen, als wel om hem met schande en schaamte te overladen.

Alle leden van het gezelschap vergaderden op de vier hooge Feestdagen des jaars, waarop zij, volgens voorschrift, gehouden waren tot de HH. Sakramenten te naderen.

In de vergadering van Kerstmis werd de algemeene rekening opgemaakt, en ieders aandeel in de winsten in het hem toebehoorende zakboekje opgeteekend; dat aandeel echter werd niet uitbetaald, maar bleef in de algemeene kas berusten, onder bewaring van den baas, die doorgaans de oudste was van het gezelschap. Alleen bij het verlaten der compagnie kreeg het lid zijn vol aandeel in de bate uitgekeerd. Doch niemand mocht het gezelschap vaarwel zeggen, tenzij hij de oudste in dienst was, en zijne plaats onmiddellijk kon aangevuld worden, door een der leerlingen, wiens zesjarige diensttijd verstreken was; want het gezelschap moest altijd voltallig blijven. Enkel en alleen jongelingen, uit het vaderland der compagnie afkomstig, werden als leerlingen in de vereeniging opgenomen.

Dit gezelschap is ontbonden ten gevolge der veranderingen van de handelsbetrekkingen in Duitschland.

Tegenwoordig bestaat de Teutenvereeniging nog in de Belgische Kempen en strekt zich voornamelijk uit over de plaatsen Achel, Caulille, Exel, Hamont, St. Hubertus-Lille, Kleine-Brogel, Lommel, Neerpelt, Overpelt, enz. Deze Teuten vormen onder elkaâr kleine compagniën van drie, vier of vijf personen, waarvan de oudste meestal het hoofd of de baas is. Elke compagnie doet hare eigene zaken en is onafhankelijk van elk ander Teuten-gezelschap. Hun bedrijf bestaat hoofdzakelijk in het verhandelen van wollen, linnen en katoenen ellen-waren en manufacturen, in het leveren van klaverzaad, beddengoed met toebehoor en andere koopwaren; eenigen hunner drijven handel in biggen, anderen hebben het ontmannen van paarden, kalveren en zwijnen tot hun bedrijf.

De compagniën van Lommel alleen drijven nog handel in Duitschland; die der overige dorpen hebben hunnen handelskring in Holland gevestigd.

Telken jare, in het begin van Maart, verlaten zij hun vaderland en komen niet vóór den winter terug. Elke compagnie heeft in de eene of andere gemeente van Holland een huis, waarin zij eenen winkel heeft opgericht; deze strekt tot middelpunt van hare handelsbetrekkingen, welke zij met de omliggende plaatsen levendig houdt. Op drie of vier uren afstand daarvan is wederom een ander gezelschap werkzaam, zoodat iedere compagnie haren handel, in den omtrek ongemoeid kan uitoefenen.

In November zamelen zij de gelden in voor de koopwaren, die zij in den loop des jaars, geleverd hebben aan hunne begunstigers, welken zij nooit langer borgen dan tot op dat tijdstip; zij vereffenen hunne rekeningen en keeren naar hunnen familiekring terug.

Dat deze ondernemingen nog al winsten afwerpen, blijkt genoeg uit het groot getal gezelschappen en den bloeiende welstand, waarin het meerendeel der leden verkeert.

Bovenstaande bescheiden werden ons door vrienden medegedeeld, wier waarheidsliefde bij ons, boven alle verdenking staat.

Hun en allen, die ons door hunne inlichtingen welwillend hebben bijgestaan, zij te dezer gelegenheid onze warme dank daarvoor betuigd.

CH. CREEMERS,

RECTOR.

BIJLAGE I.

Akte van vergelyk tusschen de Abdis en den pastoor van Thorn, in 1299 (1).

In nomine Domini, amen. Reuerendo in Christo patri domino Hugoni, Dei gratia, leodiensi episcopo ac ipsius vicarijs in spiritalibus, et omnibus alijs, ad quos presentes littere peruenerint. Guda, Dei patientia, Abbatissa totusque conuentus monasterij de Thoren ordinis sancti Benedicti, leodiensis diocesis, necnon Joannes de Baex inuestitus ecclesie parochialis de Thoren, eiusdem diocesis noticiam veritatis cum salute. Humilis doctrina magistri humiles instruxit discipulos salem et pacem habere, ut pacis lenitas salem sapientie mulceat, et sal sapientie pacis condat lenitatem. Eapropter nos iuxta doctrinam Domini pacem perpetuam affectantes et omnem occasionem future discordie repellere a nobis et nostris successoribus cupientes, tenore presentium litterarum pro nobis et nostris successoribus proitemur, quod a tempore, a quo memoria non existit, nos Abbatissa predicta et alie Abbatisse, que aut nostra tempora dicto thorensi monasterio prefuerunt, pacifice possedimus et adhuc pacifice possidemus grossam et minutam decimam antiquam integram, loci, qui dicitur Beersele apud Yttervoirt appendicium dicte ecclesie de Thorex existentis. Et nos eciam Abbatissa et conuentus predicti et nostre predecestrices, vna scilicet cum dicto conuentu et nomine conuentus ipsius, pacifice possedimus a tempore predicto et adhuc possidemus in presenti pacifice in villa et territorio de Thoren grossas et minutas decimas antiquas (decimis de locis infrascriptis: videlicet de terris que dicuntur *Kerkelant* et de pratis in dicto territorio de Thoren existentibus, de domibus et curtibus ipsorum pratorum, de duodecim bonuarijs cum dimidio terre vel circiter agri, qui dicitur *in der O* in quatuordecim pecijs vel circiter existentibus, de quatuor bonuarijs cum dimidio terre vel circiter iacentibus in quinque pecijs vel circiter

(1) Provinciaal archief te Maastricht.

in agro dicti territorij, qui dicitur *in den mersche*, de sex bonuarijs cum dimidio terre vel circiter iacentibus in quinque pecijs vel circiter iacentibus in agro dicti territorij, qui dicitur *thoerrevelde*, de Giselberti de palude, de Godefridi quondam dicti Slaterbeck, de Philippj dicti de prato, de Henrici dicti de Cuovoerde, trans ampnem et de Henrici dicti Keijart, domibus et curtibus in villa et territorio de Thoren existentibus dumtaxat exceptis), necnon totam grossam decimam loci de Haerle apud Yttervoert integraliter et decimas grossas antiquas et minutas de Stramprode et de Baex appendicijs ecclesie de Thoren prædicto et de loco dicto Boskelant apud Yttervoert pro duabus partibus (grossa de terris dictis Kerkelant in Stramprode et in Baex existentibus minuta, de domo et curte Godescalci apud Stramprode, necnon grossa de vno bonuario et dimidio terre iacentis in loco predicto de Boskelant, decimis exceptis) necnon etiam duas partes grossarum decimarum noualium in tota parochia dicte ecclesie de Thoren et eius appendicijs, videlicet de Stramprode, de Baex et de Yttervoert, cuius ecclesie de Thoren parochialis et eius appendiciorum coniunctum jus patronatus ad nos Abbatissam predictam dinoscitur pertinere. Et quia inuestitus eiusdem ecclesie de Thoren parochialis et sui predecessores grossam decimam de terris dictis Kerkelant in territorio de Thoren et appendicijs predictis existentibus, de pratis territorij de Thoren, de domibus et curtibus ipsorum pratorum, de terris superioribus expressis agrorum predictorum territorij de Thoren, et minutam de domibus etiam et curtibus in Thoren supradictis, necnon grossas et minutas antiquas in Yttervoert decimas integraliter, ac terciam partem antiquarum grossarum et minutarum decimarum de Stramprode et de Baex et de dicto loco de Boskelant pro terciâ parte, et totam minutam decimam de domo et curte dicti Godescalci apud Stramprode, ac totam decimam grossam de dictis bonuarijs et dimidio in Boskelant, necnon terciam partem decimarum noualium dicte parochie et appendiciorum predictorum, oblationes, mansionarios aliquos et iura alia usque nunc pro sua porcione habuerunt et tenuerunt ab antiquo, de prato vno sito in dicto territorio de Thoren quod *vrombempt* nuncupatur, habuerunt et habere consueue-

runt nomine decime eiusdem meliorem cumulum cumulorum feni dicti prati tantum ad suam electionem, et premissis contenti fuerunt. Et omnia premissa et singula vera esse nos Joannes inuestitus predictus pro nobis et nostris successoribus recognoscimus per presentes; protestantes bona predicta, que nos et nostri predecessores habuimus et habemus, valentia annuatim pro nobis et nostris vicarijs quinquaginta libras paruorum turonensium nigrorum, sufficere nobis ad onera parochialia plenarie supportanda, consentimusque spontanee nos partes predictae pro nobis et nostris successoribus et amicabiliter componimus et eciam ordinamus, quod nos Abbatisa et conuentus predicti et qui nobis sunt in eodem monasterio, successiue dictas decimas dictorum locorum, quas ut predictur habuimus et possedimus, habeamus in posterum et percipiamus pacifice et quiete ut superius est distinctum; alijs decimis et oblacionibus, mansionarijs aliquibus et iuribus supradictis nobis inuestito et successoribus nostris reseruatis. Quibus nos inuestitus et successores nostri debemus esse contenti, promittimusque nos partes predictae ad inuicem pro nobis et nostris successoribus stipulantes, fide a nobis prestita corporali, quod premissa omnia et singula obseruabimus, nec una pars alij litem vel controuersiam seu questionem mouebit in futurum, occasione premissorum, per se vel alterum, de jure vel de facto, sed omnia et singula supradicta perpetuo firma, grata et rata habebimus et tenebimus, nec contra ea faciemus uel ueniemus aliqua ratione uel causa. Et ut premissa omnia perpetuam obtineant firmitatem, supplicamus vobis, reuerende pater, domine, leodiensis Episcopo, seu uestris vicarijs predictis, ut predictam nostram compositionem et ordinationem propter bonum pacis et ad uitandam inter nos et successores nostros contentionis seu discordie materiam, ratificare et confirmare uelitis. In quorum testimonium et munimen presentes litteras per infrascriptum notarium publicum scribi et eius signo consueto signari mandauimus, quibus sigilla nostra duximus apponenda, et eisdem litteris sigillum ecclesie leodiensis ad causas appendi postulamus. Actum apud Thoren in aula inferiori domus dicte abbatisse sub anno natiuitatis Domini M ducentesimo nonagesimo nono, indictione duodecima, quarto kalendas Junij, presen-

tibus Ludouico et Ruthero , capellanis in dicto monasterio thorensi, Wilhelmo de Hers clerico et Gerardo dicto Hage, viro literato , testibus ad hec vocatis et rogatis.

Onderteevend door *Magister Petrus de Awan notarius* in de gewone bewoordingen en vervolgens goedgekeurd door het Kapittel en den Bisschop van Luik.

BIJLAGE II,

Brokstuk van de »Landrechten en Ordonantien der gemeente Stramproy” (1).

Men sal het dorp regieren door gecooen , te weten : die borgemeysters sulle kiese in jeder rot eenen rotmeyster ; ende wanneer datter van saecke te spreken syn , die der gemeynten aengaen , dat sullen sy den rotmeysters condigen ; ende den rotmeyster sal dan ut syn rot eenen man met bringen , die den borgemeyster bequaem dunckt syn ter plaetsen te koemen , daer hun dye borgemeysters verscheyden ; daer sullen die borgemeysters metten gericht tegenwoordich syn , om aldaer te beraeden , wat 't bestie sy in saeck om te aengaen ; maer dunckt hun die saeck te swaer syn , soe sullen sy 't der gantscho gemeynten aenseggen ; is 't der gemeynte te swaer , men sal raet suecken aen onsen genaedigen landtheer ; isser jemandt van dese vercooren manschap , die nyet koemen en wylt ter gestemde plaetsen ofte tyde , tensy door nootsaek , ofte nyet volgen en wylt den meysten gevolch , ofte daerin weederspannich sy , dyen sal men daervan heyten gaen ; ende hy sal gebrueckt hebben 20. st. , die sullen dye manschap verdrincken ofte om gootswill geven , nae hunne believen. Ende en wyllen die manschap den nyet straeffen , soo sullen die rotten . altesaeme denselvigen gelyck straeffen ; ende sal als dan een jeder rot eenen gulden gebrueckt hebben ; ende dorren ofte wyllen die rotten denselvigen nyet straffen , men sal 't onsen genaedigen landtheer aen doen seggen , durch des heeren boode , dat hy hem straeffe.

(1) Archief der gemeente.

Item alles wat gemeten is, sal een boender syn, ende men sal nyemandt quyt slaen den schaede, tensy saeck dat hy die macht nyet en heeft; heeft jemandt een onnut stuck Erf, daer sal men een goet tegen setten; were saecke dat hy anders hoefech- tich is, dat durch discretie van die voors. manschap, die sal in alles een insien hebben, des gelyckste sy konnen; so wye daer besweert is, die sal koemen op den gestemden daech, die men hem stemmen sal voor den rekendaech, ende bringen syne beswee- renis voor; wat die gedeputeerde daer van doen, sal hy ende alle die gemeynthe met te vreden syn; ende koempt hy nyet op den gestemden daech, hy sal ten vollen betaelen; en nyemandt en sal op dye manschap smaeden, maer sich te vreden halden op straeffe als voor.

Item die Erve op die Weertersyde sal hier half erve syn, des- gelycks oock die kercker-Erve; behalve wat der pastorye aengaet ende die armen; staen daer eenigher saecken nyew gebrecken op, daer sal men oock nyewe remedien tegen suecken met raet der gemeynthen ofte met raet onses genaedigen landtheer.

Item blyve daer eenige onnutte erve liggen voor die schat, die sullen die borgemeysters verhueren van jaer tot jaer; rynten zy meer dan den schat aengeeft, dat sullen die Erfgenaemen aen den win suecken; rynten sy oock min ofte nyet met alle, dat sal der gemeynthe schade syn; maer den gebruycker sal daer in nyet meer houwen, dan hy te lucken van doen heeft.

Item die borgemeysters, alsser ut den dorp geryst moet woor- den, sullen mannen daertoe kiesen uter gemeynthe, bequeem ende sooveel alsser totter saeken behoeren, oft die borgemeysters sul- len 't selve doen nae raet der manschap; wat die ut reysende hebben sullen, staet tot discretie der manschap; ende die nae den ruyteren verniemen gaen, sullen hebben ses stuyver daechs als voor geweest; item ende men sal eene soecken daertoe, die bequeem is; weerden sy onnuttelick verdient, men sal hem daernaef afdoen; ende anders en sal men geene onnutte costen doen op 't dorp; ende soo verre als moegelijk is sal altoes eene borgemeyster bin- nen dorps blyven.

Item valt dye schattinge jaerlickx te swaer , dat sal men eyndeyl op die beesten setten nae raet der manschap , ende men salse terstont omsetten , op datter gemeynthe achternae nyet te swaer en valle ; ende men sal geen gelt opt dorp op neymen ofte werven , sonder raet onses landtsheer , der manschap en der gemeynthe . Als dan die borgemeysters met die gedeputeerde eenen schat verordyneert hebben , dat sal men der gemeynthe (bekant) maeken , wye groot die schat sy , ende wanneer hy gegeven moet syn , soo kort of lank als moegelick sal syn ; daertegen sal hem een jeder vuegen datselve te bringen in der kercke ; doet hy dat nyet , soo sal der borgemeyster denselvigen doen pinden met des heere boode , des anderen daechs , ende die pende terstont doen verwysen ende verkoupen tot dat der schatt betaelt sy ; ende hem en sal gheen onpindinge toegelaeten woorden voor dat der schadt betaelt sy ; als dan sal hy den borgemeyster te recht moegen staen , dunckt hum dat hem ongelyck geschÿet is .

Item overvallen ons ruyter , daer wye nyet voor ut konnen wycken , dye sullen die borgemeysters beletten ofte onderhelpen ten gelyckste als sy connen ; ende en sullen nyemanden vrye halden door gonsten ofte vrytschap of min overlegge als hy behoert te hebben , so verre alst moegelich sy ; ende nyemandt en salse den anderen overwysen oft verhueren op penne als voor , ende eyn ruyter sal verleeren , overdaech en nacht 14 st. eenen soldaet 12 st. Ende als dye ruyters op wech syn , soo sal een jeder commen ende verclaeren voor die manschap , hoeveel ruyter hy gehalden heeft . Isser yemandt die meer seyt , dan hy gehalden heeft , die en sall geen verrichtsels hebben van altemaal ; anders sullen die borgemeysters metten gedeputeerden vergelycken , soo veel als t hun moegelick sy op insien als boven ; ende op dye Erven , die voor den schat ut gegeven werden , en sal men geen beletting aff ut geven ; maer connen wy ten tyde wycken ende vuytgevaeren , so en sal nyemandt wachten op die ruyter , maer vaeren ende wycken als anderē naebueren .

Item issen jemandt in t dorp woenachtich , vrempt oft ingeboeren , die geen Erven en heeft ofte weenich , die sal men setten na stade ende macht , met discretie der manschap , ende dat alle jaer ; wil hy

nyet geven , men sal hem doen pinden als voor, ofte arresteren ter tyt hy betaelt heeft.

Item die borgemeysters moegen den schatt aen den gebruycker seucken , desgelycks oock van beletting.

Item die borgemeysters sullen inde voors. punckten oock nyet versuymich vallen ofte bevonden werden , ofte het sal tot hunne schaede ende costen syn , daertoe der gemeynten alsoo trow ende lieff dienen , gelyck als hun eygen saecken. , gelyck sy den selvigen dyen voor Godt almachtich en voor die weerelt sien te verdedigen.

Item die gemeynthe sal alle jaer op Jaersdach twee nieuwe borgemeysters setten en kiessen, die der gemeynten eynen eeydt sullen doen, ende die alden sullen gehalten syn hunne rekeninge te doen op den selve dach, nae alden gebruyck.

Dyese landrechten ende ordonnantigen van onsen dorp koemen toe Jaecken In den Ryeem ende heeft se selve geschreven In t jaer 1639.

BIJLAGE III.

Ordonnantien des jaars 1609 over het Lakenambacht te Stramproy (1).

Wyer Anna geborene grevyn in den Marck, (2) van Godes genaeden vrouw des keyserlich vryen weldtlichen stifts Thooren, grondtvrouw zu Ubach ende Neederooteren, bekynne opentlick myts desen bryeff ende doen kondt allen eenen jechlycken; also wyer voerlanck versoecht syn gewest wegen onsen onderthanen su Stramroy, umb sychere verdragen en ordynatie wegen des laken ampts geudlichen te bestenlichen ende insuwyllichen, ende dann durch gebruyckliches pubbelyeren, alderhande misbruycke in toecomende tyden inrytten, ofte eynigen kwaetwyllich sich freuchtyds daertegen moesten opwerpen tot grooten hynder des gemeinen mynsen, ende achterdeyls des copmans, datt wy des halfen ende suensten ander beweeglyche ursachen, als een lydt des heylich rycks, myt woolbedachten raede

(1) Archief der gemeente.

(2) De Vorstin-Abdis Anna Gravin van der Marck werd den 29 October 1604 gekozen en overleed den 10 Januari 1631.

ende gemeynens inwylylychen onzer onderdanen zu Stramroy voers. dese nae volgende punten in plaets van laken-ampt ordynatic geconsentyert ende verwylicht hebben, consenterende ende verwylylygen myets desen als voelcht.

In den ierste wyellen wy ende bevelen, voer ons ende onsen naekomelinge, alle onse onderdaene in Stramroy, soe weer sych des laken-ambacht onderwynden wyel, dat derselve goet, oprecht goet gebruycken sal; ende soe jemant bevonden woerde einych verboeden goet gecocht te hebben feuer vercoupen oft gebrucken, hetwelck tot Weerd (1) verboeden mochte syn oft werden, het waere in de droomen, (2) vloecken, verbodene wool oft anders, derselve soe suylicke goet wyrikt, koupt oft verkoupt, heeft ofte hat, sal bruecken drye rosenobelen, eenen aen den heer, eenen aen het aembacht en den deerden aen den aenbrynger; ende daer beneffen noch syn aembacht myssen seven jaer lank, en syn verbeehre goet sal den armen omgedeylt woerden, ende dit, wye voers. hy bruecken, soo dyck ende meenigh mael, als hy bevonden wordt bynnen den tyt van seven jaer van het aembacht gebruyck te hebben; en oeft sich gevijel dat jemant zoo haestelyck woerde, der sulcks niet myden wool, ende vertrock op andere plaetsen buyten Roije, om aldaer het verboeden goet te gebruycken, derselve en denselve sal bynen Roije niet meer hussen noch hoeven noch hen in geender saecken behulpich sijn, die den ambacht aengaan, ende wie daer bevonden weerd, hyer boven gedaen te hebben, sal in alles bruecken als voersyt is.

Noch ten tweeden so ordynieren wy wyellen ende bevelen, dat nymans gyen brey lakens myn kammen en sal, als ses en vyftijch twyest (3), sonder de lyst, ende geen smaet myn noch meer als ses en veertych twyest, sonder de lyst; ende geen voerlakens myn als veertych twyest; ende soe iemants hyer tegen doen wyelde, die

(1) Weert hezat ook belangrijke lakenfabrieken.

(2) Men noemt *dromen* of *dreumen* het overblijvend garen, dat om den weefboom is geslagen en *vlokken* kleine klosjes wol van den afval.

(3) *Twyest* of *tweest* is de afstandsmaat van 15 of 20 naast elkaar liggende draden.

sal bruecken ; den ersten twyest 20 st., den tweeden twee gulden, den dryeden drye gulden, den vierden, ses gulden ende daervan sal den heer eyn deyl hebben, ende het een deyl dat ambacht, het derde deyl die geswooren, soe (sy) vysitatie gedaen hebben.

Ende noch ten deerden, so ordynieren wy, wyellen en de bevelen, dat nyemans van onsen ondersaeten tot Stramroye sich gelusten laet, van buyten Roye eenych laken te weeven, meehet als vyftych ellen, soe jemant bevonden woerden hyer boven gedaen te hebben, die sal bruecken drye golt gulden, gedeylt als voer.

Noch ten vierde soe ordynieren wy, wyellen ende bevelen, dat nyemants van onser ondersaeten tot Stramroye eenych gaeren buyten dorps vercoupen sal of gaen koupen ; het sye goet ofte quaet, op poene van drye golt guldens, gedeylt als voer.

Noch ten vyefden, soe ordynieren wy, wyellen en de bevelen, dat niemants sich gelusten laet eenych gaeren twederhandsgaeren op te slaen, dan wael aen 't eynde voer als achter, op verbeurtenisse als voersyt is.

Noch ten sestien ordynieren wy, wyellen ende bevelen, dat geen lakens onbehoerlyck gedrocht oft geraempt en sullen weerden, en ouch niemant eenych instrument en sal mogen gebruycken tot den raem, het syn boumen of andersints, soe sullyckx geschyen moechte op poene en straf als voersyt is ; soo dicmaels hyer tegen iemants bevonden woorde, die syn lakens buyten dorps boven tegen 't gene voers, drogen oft ramen laeten, oft noch, fals die laken ut die volmoelen comen mochten, volde boven manyere, alsoe dat den copman daeraen verliese moeste, der sal insgelycken bruecken als voersyt is.

Ende noch ten sevende, soo ordynieren wy, wyellen ende bevelen, dat niemants van onser ondersaeten tot Stramroye, buyten onser gemeynde tot Stramroye, sal gelden mogen eenyge lakens om die weder ut te vercoupen, die aerger syn als die tot Roye, onder onser ordinantien gemacckt weerden, op poen ende verbuntenis als boven voersyt is.

Noch ten achten, soe ordynieren wy, wyellen ende bevelen, dat niemants buyten Roye het ambacht aldaer gebruycken sal, buyten

consent, soo wool onser als auch des ambachts, op poene van onser hoechster ongenade en straf, als boven voorsyt is.

Ende noch ten neegende soo ordynieren wy naer voergangene inwyllinge ende wyellen ende bevelen, diewyellen dat laken ambacht noch ter tydt hoechelyck beswaert is, om teselve in eere te houden, en tegen alle aonfechtters te verdenygen, dat van eenen jederen laken, tot stuer des ambachts sal geven woorden: eynen ryael of een half kopstuck, des welcke der wever, soesolcks geweffen heeft, betaelen sal; des sal den pryncipael den weever wyeder daervan konsytyeren ende schadelos halden, eer der weever gehalden sal syn, het lake ut syne hant te laeten volgen, ende want saeke weerd, dat daer boven eynen laken doer den weever verzweegen woerde, derselve sal, soe dick en meenich sulcks geschyet, synen weef-loen daer verbruecken, eyn deyl aen den heer, eyn deyl aen het ambacht ende het derde deyl aen die armen.

Noch ten tyende soo ordynieren ende wyellen wy, dat die gedeputeerden soo gesadt sullen woorden, alle drye manden van alle sulcke pennynge, ouch gelyck van alle boetten en bruecken, in by weesens onser gedeputeerde des ambachts ende der gemeynthe, behoerlycker rekenynckschap sullen doen, op poen van drye goult guldens, gedeylt als voersyt is: eynen aen den heer, eynen het ambacht ende den derde aen die armen; tot welck ende, om beter opsycht en onderhalt van alle voersyde punkten, soo ordynieren wy noch, wyelle ende bevelen, dat alle jaer vyefthyen geswooren mannen vereydt (weerden), waervan alle jaer vyef van die alste sullen aefgaen ende vyef anderen wyeder in die plaets gekoren worden, en van Ons vereydt weerden als voer; ende die selvyge vyefthyen mannen sullen kracht ende gewalt hebben, gelyck wy oock wyellen, dat geschyen sall alle jaers twee anderen geswooren vysitiers te kyessen, die wy vereyden sullen als voer, om die getouwen ende lakens te vysitieren ende naer verboden guedere te syen, ter weecke twee mael, alle bruecken te verfolgen ende den vyefthyen mannen dieselve aen te bryngen; ende als daer is, desen durch den booden voer behoerlycke rechten verkoupen, ende van alles rekenschap te doen, als voersyt is; dessen sullen

dieselve twee mannen van eyder laken eenen stuyver hebben , voer hunne moeten ; noch soo sullen die voersyde vyeftyen mannen kracht ende gewalt hebben ; gelyck wy oock wyellen, dat geschyen sal, eenen geswooren meetter te setten, denwelcken wy als voors. ofte onsen officieren beÿden sal ; en bye soe verne iemant vonde onse gemeynthe tot Stamroye eenyge lakens anders waere, als by den geswooren meetter meeten lyet , die sal aen dat aembacht bruecken ; een ellen desselver lakens, ende den geswoore meetter, gelyck wael synen meetloen schuldich syn , die welcke voer eyder laken syn sal eene stuyver.

Noch ten elfden soe ordynieren ende wyellen wy, dat voors. geswooren vysitatie kracht ende gewalt sullen hebben , ende die bruecken halden op alle plaetsen , daer het hun belyven sal te vysitiere , ende nae alle verboeden guederen en stucken te syen , hetsy op soelders , in kelders , kamers , keysten of kasten , hoe sulck syen moste , sonder mysdoen ofte bekronen van eemans ; ende sich gefyel, dat jemant daer inne sich weegerachtich vynden lyet , sich daer tegen opponyerte , geven wir als daer myts desen, onsen vyeftyen mannen ende den vysitatie voers. eenen yderen van hun , kracht en gewalt , durch onsen gerychts-boeden , der altoes voer synen gerechticheyt daertoe bereyt sal syn , tot den onwyellichen , die geweegerte plaetsen, in onsen namen en onsent weegen te opneemen ; en sal als dan die ongehoersaeme , soe die vysitatie geweygert heeft , van wege synder ongehoersaemheydt gehalden syn : in drye goudt gulden , te deylen als voer ; ende daer beneffens noch , soe eynige verboeden guederen bevonden woerden, naer gedaen openinge , boven die paene der weygerynge gestraeft woerden, als voer in den eersten artykel verhaelt (is). Item oft sich geveyle , boven onser versyen , dat jemans beneffens voers. vysitatie onser officiers , ofte boeden , ofte gecommiteerden , ofte die voers. vyeftyen mannen vysitatie , ofte meetter , ofte eynige van hunne in eynige saecke , soe desen aembachts-brief aengaet, schemlich te schelden in hunne eydt met meenyedt, ofte sloech ofte styette, in erchten moede , der sal bruecken drye goudt gulden , te deylen als ten leste boete verhaelt.

Noch ten twelfsten wyellen wy ende bevelen , dat was die vyefstyen mannen in toecoemende tyden, tot verbeeterynge des aembachts , met advys onser , buyten deser aembachts-bryef , te ordynieren raetsaem sullen vynden , dat sullycks op der kercken sal schryfstelyck opgeslagen woorden , van vyefstyen dagen bys ses weecken en drye dagen toe ende ; by soo verre niemant en kompt, bynnen den voers. termyn , der sullycks aen Ons ofte onser naeköemelinge, als landtheere, ende het aembacht met bestendigen raede wederleggen kan, sal sullycks alsdan ouch op poene ende verbeurtenis voers. vast ende stedych gehalten woerden, als van selve hyer innen van woordt tot woerde ingetrocken ende versyegelt wehre geweest.

Noch ten dertyende soo ordynieren wy, wyellen ende bevelen; by soo verre eyniche saecke des aembachts-halfe voerfyelle, daer om het aembacht vergadert sal ofte moeten ofte mogen woorden, ende daertoe eynige tyt en plaets gestemt woorde, dat alsdan de saempelycke manschap, gedeputeerde en geswoorene die selve tyt en plaets waerneemen sullen, ende volgen den aembacht een jeder besonder, op poene van eenen gulden brab. eycker gelt, half aen den heer ende half aen het aembacht; het en waere saeck, dat jemant geynigen behoerlycken weedt daerof gehadt en hadde, ofte buyten lands geweest waer in 't tyt verkondighen, ende voer den bestemden tyt noch niet wyeder komen en waere, ofte andere noyt-saecken beweysen konde.

Noch ten veertyende ordynieren ende wyellen wy, nae gemeyner inwyllinge, dat onser gerychtsboede tot Stramroy, den wy sullycks sonderlingst belasten, de macht en gewalt sal hebben ter gesynne van voers. vyefstyen mannen, der gedeputeerden ofte onses officiers, diegenyge, soe sy onwyellig syen hunne bruecken te betaelen, buyten schepen gewyes te moegen panden, ende die panden om te slaen sonder eynige ontsat toe te laeten, bys die boetten ende die bruecken te volle betaelt syn, dan alsullycks tot sunderlycken pryvylegiën, met gemeyner inwyllinge onser onder-saeten voers. verschloeten ende verdraegen is; dessen is voerbe-

halden , oeft sych gevyele, dat nae der pandinghe ende oemeslaech wye voers. syende, dergenegen soe gepant wher, met recht verdedigen wilde, als syen in die bruecken boven diesse ordynanse ende gemeyner inwyellinge beschweerd't finden, dat sullycks eyne eydere nae betaelinge ende voldoeninge der bruecken , vry sal staen.

In ohrconde der waerheydt ende om vaste besteyndychheydt van alle voers puncten , soo hebben wy Anna voers. voer ons ende voer onse naekoemelinge, uyt suenderlycke genade, ter begeerte onser gemeynten onderdanen voers. diese met onsen groetten Insyegell ad (causas) hyer onder aengehangen , bekräftigett; wyllende dese onwiederstendelyck ende stedygh gehalden te woorden ; aldus gegeven in onsern hoove Thoore ten jaere 1609 den 22 dach martii.

Desen is uytgeschreven 1671. JOH. LENART HALDERMANS.

BIJLAGE IV.

Oprichting der jaarmarkten te Stramproy 1611 (1).

Wir Anna , geboeren graffin zu der Marck , vrouwe des vryen welltychen ende keyserlycken Stiefts Thorn , grondvrouwe zu Ubach und Nederooteren etc.

Allen unde eenen jederen, die dese sullen sien, lessen oft hoeren lessen saluyt. In dien heere doen cundt, dat den 27 decembris in den jaere naer der geboerten Christi: sesien hondert ende thien, is Jhr hebben ontfangen die ootmoedige supplicatie van onsen getrouwen borgemesters, heylyge gheystmesters , kerckmesters unde samptlycke onderdaenen van Stramroyde, ressort onser jurisdictie Thorn , inhoudende : hoe dat sy plegen te genieten, in de Meyerie van den Bosche, Eyndhoven etc. in den lande van Brabant gelegen , die vryheyden : te moegen trecken op alle vrye jaermerckden met ihre laeckens, und die selvyge te verhandelen met der ellen und anders, so sy best costen, und diey niettegenstaen die laeckenmeeckers ende copluydon der voers. plaetsen bisher, met alle middelen, gesoecht hebben den supplianten alsulckx te beletten, soe doch hen met recht voorgenoemen hebbende in den raede Eerts-heertoe-

(1) Archief der gemeente.

gen gheordonneert in Brabant, die supplianten aldaer syn comen te succumberen, tot grooten prejudicie hennes ampts unde jermerlycken verdriete der menichvuldyger armer luyden, die met hennen arbeyt ende exercicie des voors. laeckens-ampts en generen; diewyl den aftreck der laeckens ende der aembachtsluyden neringe daerduer comt te cesserem, niet en weeten alsulcken merckelyken hinder und ihre ruïne met andere middelen voort te koemen, tensy saecken, hen vergunet werden, duier gracie speciale, enige jaermerckden binnen onsen voors. dorpe Stramrode. Oodtmoedelyck supplicerende en diewyl ons ghelieft en hadde, hen te verguenen und te erigeren een vry laeckens-ampt, tot vermeerderung und maintien desselfe, hen te wyllen verleenem 't jaere vier jaermerckden, met alsulcken privilegiën, exemptiën und vryheyden, alsme op anderé benaebuierde plaetsen soewe moegen gebruyken; als nemplych: den eersten svrydaechs vóór half vasten, den tweden schoensdaechs naer sinte sacraments-daech, den deerden schoensdaechs naer half gherstmant, den vierden schoensdaechs naer sinte Cattrynen-daech.

So ist dat Wihr op alles rypelyck unde well gelet hebbende, midts Wihr durch van hoochwlycke keyserlycke Maj^{te}s ons verlenen regaliën, alsulckx well meehtych syn aengesien, als streckt tot sterckung onser Jurisdiction und profyt onser onderdaene, ter beeden onser supplyanten condescenderende, hebbende selven vergundt en accordeert, vergunnen ende accorderen miets desen, die begeerden vier jaermerckden, in vuegen ende manieren als boven, te moegen halden en observeren met allen privilegiën, exemptiën ende vryheyden daertoe gerequirert sinde gewoenlyck; onder condylie nochtans, dat die borgemeysters und geswoerene der gemeynten van Stramroyde sullen coemen en eerschynen fur onsen Heer ende getrouwen meyer, scholtys und schéepen onser Justicien Thorn, und sullen aldaer tot observatie des vergunder merckden, renuncieren op ihre privilegiën, so sy ordinaris ghenietten vuer die loffelycke Lantrechten onser Stieffs und lants Thorn, well verstaen, die merckden geduiere; te weeten van smiddaechs voor den merckdaech tot smiddaechs daer naer; bevellen well enstelyck: onsen Officiers Justiciens onder-

saetten ende alle anderen des crychs wesen hem liever daer in te defenderen ende te maintaineren, sonder eynich letsel te doen ofte laeten geschieden ; want ons also gelieft.

Actum anno et die XV septembris 1611 Thorn. Hebben dese met eygener hand und seghel becrestycht.

Condytyen hier by ghaen.

In den eersten sal onser Officier die hant doen richten, smiddaechs vóór den merckdaech en laeten hangen bis smiddaechs daernaer ; und sal den merckt vry syn dien tyt geduiere ; alle boetten en bruecken sullen gestraeft weerden naer behoeren und privilegie aller vryer Jaermerckden.

Alle uytlanders sullen staedtgelt (geven) voor eyderen craym enen halfven stuiver ; alle uyt-ende inlenders sullen ihre besten, soe sy verhandelen, veraccynsen als vloecht : voor één peert twe stuver, voor één veulen van éenen jaer één stuver, voor eyn koye ééne stuver, voor één jaerlinck één halve stuver, voor ééne schaepen 't stuck één ort ; und sal een eyder selfs aenbringen, op verbeurtenis ihres goets ; sal oock binnen Stramroyde een geswoere waege gestelt werden, om te gebruycken soe binnen als buyten de merckden ; und sal een eyder gheven vant hondert ééne stuver, und soe naer advenaent ; noch salder een gheswoeren el gehalden werden ; und soe verre iemant gevoenden woerd, die oleyder ofte rotten gebruyckt, sal die haer strafbaer ghevalen syn naer behoeren ; sal alles, wes verhandelt wordt, met eycker gelt, gewicht en maete, betaelt, gewaecht, ende gemetten weerden, und by faute van dien, sal oock strafbaer syn als voors.

Reserverende, tot nieuwen defecten soo sollen moghen syn oft in enyge manieren mochten voorlope, altyts te moegen middelen met af ende toe doen.

Copie ut die Originaele
aldus luidende.

JACOP HALLERMANS ghecopiert
door bevel heeren man-
schap etc.

Oorconde etc. Actum anno, die,
mense ut supra.

was onderteickent met den pitschaft
daer aen hangende.

Mandato JAC. EMANS 1621.

BIJLAGE V.

Verdrag over de aardappel-tiende 1782. (1)

Naebuyre-vergaederinghe gehouden binnen Stramproye op heeden den 28^{den} 8bris 1782. Sulcx ten overstaen van den Heere Raed ende meyer de Borman, Schepen Deckers, my ondergesch. Landtsecretaris en voorts geërfdens ende naebuyre, alle behoorelyk geconvoceert.

Alsoo op den Naebuyre-Raed, in de maent July gehouden tot Stramproye, saementlyke Naebuyren de Borgemeesters Hendrik Veltman en Peter Jacobs geauthoriseert hebben, om sig met de geconstitueerdens van Baexem, volghens Resolutie aldaer genoemen op den 18 July, te confereeren en op denselven voet te handelen, en dien volghens naer differente conferentiën tusschen den Hooghweerdigen Heer J. M. de Fabry, Proost den archidiaconaele Kerke van S. Severin te Cölln, ende Canonik tot Thorn, als bevoelmagtigten van Een Hoogweerdig ende Hooghgraeffelyk Capittel van Thorn ten eenre, en de Borgemeester Hendrik Veltman ten andere seyde, tot wederseyts vrindschap, raekende de aertappelen-tiende, een project van Conventie gemaekt is in de voege als volgt.

SEQUITUR TENOR CONVENTIONIS.

Alsoo tusschen Een Hooghweerdigh ende Hooghgraeffelyk Capittel van Thorn als thiende-heffers ten eenre, ende de gemeente Stramproy ter andere seyde, questiën ende Processe te reyse stonde, over het punct van, de thiende der aertappelen, die tegenwoordigh in meerdere quantiteit, als van te vooren plagdden int velt geplant te worden, ende diensvolgens het Hooghgemelt Capittel hiervan de thiende is pretendeerende, daer nochtans deese gemeente Stramproye in de possessie en vrijdoem van de thiende der aertappelen meent bevestight te syn; soo is om alle kōsten voor te komen, en tot meerdere wederseytse vrindschap, tusschen den Hooghweerdigen Heere J. M. de Fabry, Proost der Archidiaconaele kercke van S. Severin tot Cölln ende Canonik van Een Hoogwerdigh Hooghgraeffe-

(1) Archief der gemeente.

lyk Capittel van Thorn, als geconstitueerden en gevolmatigten ten eenre, ende Hendrik Veltman, Borgemeester van Stramproye, als geconstitueerden en gevolmagtigten der gemeente ter andere seyde, geconvenieert ende over een gekoomen syn , in voegen als volgt.

Ten eersten, dat alle degeene , die in de gemeente van Stramproye thien ende meerdere boenders in besittinge, ofte in schattinge hebben , sullen, sonder daervan 't thiende te geven, op het velt moegen planten , seventig roeden met aertappelen.

Tweedens, dat alle degeene , die in de voors gemeente seven, acht en negen boender in besittingen ofte in schattingen hebben , sullen, sonder daervan thiende te geven, op het velt moegen planten, sestigh roeden met aertappelen.

Derdens, dat alle degeene, die in de voors gemeente , vier, vijf en ses boenders besitten , ofte in schattinge hebben , sullen, sonder daervan thiende te geven, op het velt moegen planten, vyftigh roeden met aertappelen.

Vierdens, dat alle degeene, die in de voors gemeente, dry boenders besitten, ofte in schattinge hebben, sullen, sonder daervan thiende te geven, op het velt moegen planten, viertigh roeden met aertappelen.

Vyffdens, dat alle degeene, die in de voors gemeente twee oft mindere boender besitten, ofte in schattinge hebben, sullen, sonder daervan thiende te geven, op het velt moegen planten, twintigh roeden met aertappelen.

Sedens, dat in val jemant meer als voors. staet, aertappelen op het velt soude komen te planten , dat denselven daervan sal geven de behoorelyke thiende aen Een Hooghemelt Capittel sonder contradictie ; en sal in deese val, Een Hooghgraeffelyk Capittel als thiende-heffer geauthoriseert syn , de meerdere als voors. getal , de aertappelen op den elfden voet ofte roede, de thiende laeten uytdoen.

Soo is deesen bovenstaenden accord, in de gemeente-vergaederinge binnen Stramproye, op heeden voorgeleesen en van saementlyke geërfders en naebuyre, in alle syne puncten en clause, geapprobeert ende geratificeert ; en word hiermede en krachte deeses den Borgemeester Hendrik Veltman geconstitueert, om bovenstaenden contract in onsen naemen te sluyten ende te onderteekenen ;

belovende denselven te houden voor goed , vast , bondig , en van waerde. Alsoo geschiedt binnen Stramroye den 28 Octobris 1782.

Inferius habebatur : Quod attestor etc. Erat signatum Joës Ab Rotscheidt, Ditionis Thorensis Secretarius juratus.

Volght de Constitutie van een Hooghweerdigh ende Hooghgraeffelyk Capittel van Thorn op den Hooghweerdigen Heere Proost ende Canonik de Fabry gestelt.

Wy Gabriëlle des H. Roomschen Rykx, Princesse tot Salm, Decanisse ende gesaementlyk Capittel des Keyserlyken vry wereltlyken Ryks Stifts Thorn.

Doen konde by dese opene brieven , dat wy machtig maeken en volmacht geven aen den Hooghweerdigen Heere de Fabry, Proost der Archidiaconale Kerk van S. Severyn tot Ceulen, Canonik ende mede Capitular, om in onsen naeme, volghens Capitulaire Resolutie, te sluyten eenen accord over de thienden der aertappelen, in de gemeentens van Stramroye, Baexem en de Elle, denselven hiermede ratificeerende, in onsen naeme te tekenen ende oprichten , met belofte voor bundig , van waerde ; ende den welgemelden Heere kost- ende schaedeloos te houden, so als naer styl ende usantie.

In oirkonde hebben wy dese eygenhandig ondergeteekent, ende met onsen capitulair-segel bevestigt, binnen Thorn, op heden den 20 Novembris 1782.

Erat signatum : Gabriëlle, princesse van Salm-Salm, Decanisse tot Thorn. L. S.

Op heden den 21sten Novembris 1782, hebben wy ondergeschreeven deesen alhier geinsereerden , op de gemeente Stramroye, op den 21sten laestleden Maents Octobris, aengenomenen en approbeerden contract, uit commissie als boven geteekent, geloofendè qq deselven voor vast , bondig , en van waerde te houden. Alsoo geschiet binnen Thorn, dato als boven.

JOANNES MAXIMILIANUS DE FABRY, Proost , etc. etc. qui deputatus.

HENDRIK VELTMANS borgemeester van Stramproy. PETER JACOBS borgemeester:

BIJLAGE VI.

Inventaire des pièces, remises au Secrétaire de Monsieur le Commissaire du Gouvernement du Département de la Meuse inférieure à Ruremonde (1).

- 1° Un ancien registre des naissances, depuis 1677 jusqu'à 1721.
- 2° Un idem des mariages et décès, depuis 1729 jusqu'à 1797.
- 3° Un idem des naissances, depuis 1727 jusqu'à 1782.
- 4° Un idem des naissances, depuis 1782 jusqu'à 1797.
- 5° Un idem des naissances de l'an 6, et un des décès.
- 6° Un des naissances et un des décès de l'an 8.
- 7° Un des mariages, un des naissances et un des décès de l'an 9.
- 8° un des mariages, un des naissances et un des décès de l'an 10.
- 9° Un contenant les mariages, naissances et décès de l'an 11.
- 10° Trois idem des mariages, naissances et décès de l'an 12.
- 11° Un idem de l'an 13.
- 12° Un idem de l'an 14.
- 13° Un idem de l'an 1807.
- 14° Un idem de l'an 1808.
- 15° Un idem de l'an 1809.
- 16° Un idem de l'an 1810, un idem de l'an 1811, un idem de l'an 1812, un idem de l'an 1813.

Fait double à Ruremonde, le vingt-deux mars 1814.

get. GUILLON.

Een ander inventaris, behelzende : les registres de l'état civil 1814, les budgets des maires, les listes de conscription, les registres de population et des pasports, les listes de répartition des soldes etc. etc. en door denzelfden oud-maire onzes dorps onder-teekend, den 26 Maart 1814, maakt ook nog gewag van het *zegeel* onzer gemeente, (le cachet de la mairie) dat tegelijk met voornoemde stukken aan den secretaris van den commissaire-general du gou-

(1) Archief der gemeente.

vernement du département de la Meuse inférieure te Roermond werd overgegeven. Deze laatste stukken keerden nagenoeg allen in 1814 weér naar ons dorp terug, het *gemeente-zegel* echter is achtergebleven.

BIJLAGE VII.

Reglement der Nagtwagt in gevolge Besluit van 4 November 1815 bestaande uit de volgende artykelen. (1)

Art. 1° Tot opziener der nagtwagt gelasten wij den Heere burgemeester, dewelke zich zal laten vergezellen door den veldwachter of andere bijzondere personen, dewelke dan vrij zullen zijn van den dienst der nagtwagt.

Art. 2° De gehuchten van Stamproy zullen gelijk verdeeld worden in ééne nagtwagt, bestaande uit één commandant en zes wagtmannen, dewelke zich zullen voegen volgens eene door ons te geven lijst, op welke de namen alsmede de toebeurten der commandanten en wagtmannen van elken dag zullen worden ingeschreven, terwijl een dubbeld dier lijst aan den brigadier der marechaussées zal worden toegezonden. De meester van het huis zal commandant van de wagt zijn; de commandanten van de wagthuizen zullen vuur en licht moeten fourneeren, welke slechts zooverre zal verbindend zijn, als de inwoners daarin zullen toestemmen.

Art. 3° Deze wagtten zullen alle nagten moeten patrouilleren: drie en drie mannen van negen ure 's avonds tot vijf ure 's morgens, en gehouden zijn door de geheele gemeenten te vigileeren; in val van diefstal, welke zij zouden ontdekken, en hun niet sterk genoegzaam kennende om te vangen, zullen zij zijn gehouden aan den commandant, sonder gerugt, kennis te geven, dewelke dan tevens de overige zal commandeeren en vergezellen; in val van brand, zullen zij gehouden zijn te roepen: *brand!* en één op den klokkeluider aangaan, dewelke dan verplicht zal zijn, door het klippen der klokken, hetzelfde aan het algemeen te doen toekomen.

(1) Archief der gemeente.

Art. 4° Een ieder inwoner, den ouderdom van 18 jaren bereikt hebbende tot de 60 jaren toe, sullen beurtelings tot voorschrevene dienst opgeroepen worden, uitgezonderd de leden of ambtenaars van de gemeente.

Art. 5° Het is aan ieder inwoner geoorlofd, ter waarneming der nagtwagt eenen plaatsvervanger te stellen; mits deze door den opziener der nagtwagt voor goed herkend of aangenomen wordt.

Art. 6. Alwie zich, zonder wettige reden, van den dienst der nagtwagt zoude verwijderen of zich, op het uur tot de zamenkomst bepaald, niet zoude laten bevinden of wel geen plaatsvervanger gesteld hebben, zal voor de eerste reis vervallen in eene boete bepaald op Artikel 8. van het besluit van den Heer Staats-Raad Gouverneur, van 4 November 1815, en in tweede en volgende reisen, in die vermeld bij Artikel 12 van hetzelfde Besluit.

Art. 7. De ouders zijn verantwoordelijk voor hunne kinders, gelijk de meesters voor hunne dienstboden.

Art. 8. De commandant der nagtwagt zal de aan hem ter hand gestelde lijst 's morgens, zijn wagthuis verrigt hebbende, aan den opvolgenden commandant overgeven, dewelke dan verplicht zal wezen de wagt te commanderen, smorgens van den nagt van de wagt.

Art. 9. De mannen tot de nagtwagt behorende, zullen voorzion moeten zijn van een goed geladen geweer of scherpe gaffel, alsmede zullen zij gedurende den nagttijd gene mannen, aan de wagt niet behorende, bij hun mogen binnennemen.

De nagtwagt zal aanvang nemen met eersten November 1829 en zal tot den eersten Maart 1830 zonder ophouden vervolgt worden.

Aldus gedaan en goedgevonden in onze vergadering te Stramproy, den 14 October 1829, om ten spoedigste aan den HoogWelgeboren Heer, Jonkheer Michiels van Verduijnen distrikts- en militie Commissaris, Ridder der Orde van den Nederlandschen Leeuw te Roermond, ter goedkeuring te worden ingezonden.

get. J. JACOBS. J. MOORS.

L. DECKERS,

J. M. LENAERTS. J. HAELDERMANS.

Burg.

J. M. DONDESS assessor. J. NIES.

A. LENAERTS assessor.

Op de keerzijde staat :

Gezien en goedgekeurd, door ons distriks en militie Commissaris in het distrikt Roermond, met uitzondering van Art. 8, voor zoverre de zamenroeping der wachtmannen betreft, waaromtrent men zich zal gedragen naar het Art. 10 van het provinciaal bestuur van 4 November 1815 N° 4 (1).

Roermond den 26 October 1829.

MICHIELS VAN VERDUYNEN.

BIJLAGE VIII.

Erectio Parochiæ in Stramproy 1583 (2).

Andreas, miseratione divina, sanctæ Mariæ novæ Diaconus Cardinalis de Austria nuncupatus, ad serenissimum principem et Dominum, Dominum Rudolphum Romanorum regem in Imperatorem electum, romanique imperii electores, ac cæteros Germaniæ principes, necnon universam Germaniam, ac omnes illius provincias, civitates et terras illis subjectas, ac quæcumque eorum loca, ad quæ has declinare contigerit, sanctissimi Domini nostri, Domini Gregorii, divinâ providentiâ, Papa decimus tertius, et sedis apostolicæ de latere legatus, ad perpétuam rei memoriam.

Quemadmodum prudens pater-familias, circa prosperum regimen domûs suæ, operosis studiis libenter invigilat, et cuncta, quæ ad id profutura sunt, attentæ considerationis indagine perscrutatur, ita et Nos legationis apostolicæ exercentes officium, quod pro statu Ecclesiarum quarumlibet, quæ domus Dei et orationis sunt, salubriter dirigendo, illarumque profectu et commodo expediat, sedulo cogitare, et in his ejusdem officii nostri partes propensius interponere convenit, ut provisionis nostræ ministerio Ecclesiæ ipsæ præsertim, quibus cura imminet animarum, pastorum idoneorum opera et auspicio fulcire, ad Dei laudem animarumque ipsarum salutem, tam

(1) Art. 10 van het provinciaal bestuur van den 4 November 1815 luidt als volgt: Indien er geene buitengewoone zamenroeping plaats heeft, zullen de burgers 48 uren voor dat den dienst begint, tot denzelven worden opgeroepen.

(2) Archief der kerk.

in spiritualibus quam temporalibus, continuum incrementum suscipiant, ac in suis ædificiis ac structuris sacroque supellectili valeant debite restaurari et manuteneri.

Cum itaque personatus sæcularis et collegiatæ Ecclesiæ beatæ Mariæ Virginis, oppidi seu loci de Thorn, Leodiensis diocesis, quæ et parochialis extiterit, in quâ præter dilectas in Christo illius abbatissam ordinem St. Benedicti forsitan profiteri solitam et canonissas, nonnulli canonici canonicatus et præbendas inibi obtinentes, et unum capitulum facientes fore noscuntur, per liberam resignationem dilecti nobis in Christo Walrami a Kessenich, canonici ecclesiæ et nuper personæ personatus hujusmodi de illo, quam tunc obtinebat, in manibus nostris ad effectum infrascriptum sponte et alias libere factum, et per Nos ad id et alia infrascripta per Litteras Sedis Apostolicæ, ad quarum insertionem non tenemur, sufficienti facultate munitos admissam vacaverit et vacet ad præsens; et sicut exhibita Nobis nuper pro parte Abbatissæ et Capituli prædictorum petitio continebat omnes fructus, redditus et proventus dicti personatus, qui per unum ex dictis canonicis et unâ cum canonicatu et præbenda ejusdem Ecclesiæ, absque dispensatione apostolicâ obtineri consuevit, cujusque dum pro tempore vacet collatio, provisio et omnimoda dispositio ad dictam Abbatissam, de antiquâ et probatâ hactenus observatâ consuetudine, pertinet in tertia dumtaxat parte decimarum grani frumenti et siliginis, et forsitan aliorum fructuum in locis de Baexem et Stramproede ac Ittervoort, dictæ diocesis, excrescentium consistant, dictumque personatum pro tempore obtinens quatuor vicarios ad ejus nutum amovibiles, unum ut prædictâ Beatæ Mariæ, alium in de Baexem, et alium in de Stramproede, nec non reliquum in de Ittervoort locorum prædictorum parochialibus, ipsius Ecclesiæ Beatæ Mariæ filialibus, seu ab eâ dependentibus ecclesiis, pro exercitio curæ animarum dilectorum Nobis in Christo illarum sustentare, ac ipsas filiales ecclesias in suis tectis, tabulatis, parietibus, fenestris, januis, valvis, ornamentis, paramentis, calicibus, cera, vino, oleo, aliisque ad divini cultûs usum necessariis, sartas tectas, ita quod parochiani ipsi tam in divini verbi auditione, quam Sacra-

mentorū ecclesiasticorū perceptione, nullū incommodū aut defectū patiantur, manūtenere, aliaque multa onera perferre teneantur, fructus vero redditus et proventus prædicti, abhinc pluribus annis, quibus Leodiensis et aliæ circumvicinæ ditiones, militum et prædonum incursionibus, deprædationibus aliisque bellicosis calamitatibus misere divexantur et expilantur, ac proinde colonis et agricolis exesis et profligatis, maxima pars terrarum inculta et infructuosa remanet, adeo imminente sint, ut ad vicariorum prædicatorum, qui olim feliciori sæculo, ex oblationibus funeralibus, matrimonialibus et aliis parochialibus juribus ac emolumentis vivere commode poterant congrua sustentatione, ecclesiarumque filialium prædictarum ad præsens ruinam minantium, et omni fere sacro suppellectilū destitutarum reparatione et restauratione dictæque sacræ suppellectilis fulcimentum aliorumque onerum præstatione nullatenus sufficiant; et inde fit, ut dictum personatum pro tempore obtinens eisdem filialibus ecclesiis de vicariis idoneis providere nequeant, et illorum defectu divinus cultus in eisdem filialibus ecclesiis intermittatur, ipsique parochiani huc et illuc, non sine magno salutis animarum suarum periculo, evagari cogantur, ac desuper frequentes querelæ ad Abbatissam et capitulum prædictos deferantur, si dictus personatus perpetuo supprimeretur et extingueretur, ac omnia et singula illius fructūs, redditūs, proventus decimæ jura, obventiones et emolumenta quæcumque mensæ capitularis dictæ ecclesiæ Beatæ Mariæ, applicarentur et appropriarentur, nec non quatuor vicariæ perpetuæ una et perpetua vicaria in singulis ecclesiis hujusmodi pro totidem perpetuis vicariis, qui curam animarum parochianorum eorundem ibidem exercerent, aliaque parochialia onera subirent, erigerentur et instituerentur; inde profecto Abbatissa et Capitulum prædicti, qui reliquas duas partes dictarum decimarum percipere consueverunt, singulis quatuor vicariis præactis, pro eorum congrua sustentatione redditum annuum: centum et quinquaginta florenorum monetæ brabantiæ, quadraginta ducatos auri de camera vel circiter constituentium ex decimis ac aliis fructibus, redditibus et proventibus mensæ capitularis hujusmodi constituere et assignare, ipsasque ecclesias filiales in suis structuris et ædificiis reparare et restaurare,

ac sacra suppellectili rebusque aliis ad divini cultûs usum necessariis fulcire et manutenere curarent, eisdemque ecclesiis de ministris idoneis optime prospici posset, et animarum cura hujusmodi qua decet diligentia exerceretur, ac parochianorum earumdem tam in divinis audiendis, [quam Sacramentis percipiendis commoditati et spirituali consolationi plurimorum consuleretur; quare pro parte Abbatissæ et Capituli prædictorum afferentium ipsius personatus et illi forsan annexi fructus, redditus et proventus ducentorum similium, secundum communem existimationem, valorem annum non excedere, Nobis humiliter supplicatis, quatenus præmissis annuere et alias desuper opportune providere benigne dignaremur. Nos igitur ad infrascripta per litteras Sedis apostolicæ, ad quarum insertionem minime tenemur, sufficienti facultate muniti, Abbatissam et singulares personas Capituli hujusmodi, a quibusvis excommunicationis, suspensionis et interdicti, aliisque Ecclesiæ sententiis a jure vel ab homine, quâvis occasione vel causâ, latis, si quibus quomodolibet innodati existant, dummodo in eis per annum non insorduerint, ad effectum præsentium dumtaxat consequendum, harum serie absolventes et absolutos fore censentes, necnon dictæ mensæ capitularis fructuum, reddituum ac proventuum, verum annum valorum præsentibus pro expresso habentur, hujusmodi supplicationibus inclinati, personatum præactum illiusque nomen, titulum et essentiam, sive ut præmittitur sive alias quovis modo, aut ex alterius cujuscumque persona extra romanam curiam, et intra limites nostræ legationis vacet, dummodo tempore datis præsentium non sit in eo alicui specialiter jus quæsitum, ac Abbatissæ et Capituli prædictorum ad id et alia infrascripta accedat assensus expressus, apostolica auctoritate, qua fungimur in hac parte, tenore præsentium perpetuo supprimimus et extinguimus, illiusque sic expressi et extincti fructus, redditus, proventus decimæ, jura, obventiones et emolumenta quaecumque dictæ mensæ capitularis, ita quod liceat Abbatissæ et Capitulo prædictis per se vel alium seu alias coram nominibus fructus, redditus, proventus, decimas, jura, obventiones et emolumenta hujusmodi propria auctoritate cum onere tam reparationis, restauratio-

nis et manutionis prædictorum percipere, erigere et levare ac in suos ipsarumque ecclesiarum ac alios præactos usus et utilitati convertere diæcesani loci, vel cujusvis alterius minime requisita auctoritate et tenore prædictis, et perpetuo applicamus et appropriamus; necnon in quatuor ecclesiis præactis quatuor perpetuos vicarios, quarum et a primæva eorum erectione hujusmodi et deinceps dum pro tempore vacabunt, collatio, provisio et quævis alia dispositio, cessantibus reservationibus seu affectionibus apostolicis, ad dictam Abbatissam pro tempore existentem, loco suppressi personatus hujusmodi spectare debeat, unam videlicet perpetuam vicariam in singulis ecclesiis prædictis pro quatuor vicariis, qui curam animarum hujusmodi ibidem exercere et alia parochialia onera subire debeant, ut præfertur, eisdem auctoritate et tenore, similiter perpetuo erigimus et institimus; ac cuilibet earumdem sic erectarum et institutarum pro earum dote dictorumque vicariorum, congrua portione redditum annuum, fructibus, redditibus et proventibus mensæ capitularis hujusmodi, eisdem vicariis vel eorum legitimis procuratoribus per Abbatissam pro tempore existentem et capitulum prædictos, annis singulis, pro una videlicet in Nativitate Domini nostri Jesu Christi, et altera medietatibus singularum portionum dictos vicarios tangentium, in Beati Joannis Baptistæ Nativitatis festivitibus, integre persolvendum, auctoritate et tenore similibus.

Itidem perpetuo constituimus et assignamus, non obstante felicitis recordationis Bonifacii Papæ quarti, et quatenus opus sit, prædicti Sanctissimi Domini nostri Papæ, de unionibus ad partes committendis vocatis interesse habentibus et exprimendo valore beneficii, cui aliud uniri petitur, necnon Lateranensis Concilii novissime celebrati, uniones per petitas, nisi in casibus a jure permissis fieri prohibentis, aliisque apostolicis constitutionibus ac dictæ ecclesiæ collegiatæ Beatæ Mariæ, et juramento infirmatione apostolica vel quavis firmitate alia roborantis, statutis et consuetudinibus contrariis quibuscumque, aut si aliqui super provisionibus sibi faciendis de hujusmodi vel aliis beneficiis ecclesiasticis in illis partibus speciales vel generales dictæ Sedis vel legatorum ejus litteras impetrarunt, et si per eas adhibitionem, reservationem et decretum vel aliquo-

modolibet sit processum; quas quidem litteras et processus habitos per easdem ad dictam ecclesiam Beatæ Mariæ volumus non extendi, sed inviolabiliter hoc eis quoad assecutionem seu eorum aliorum præjudicium generari, et quibuslibet aliis privilegiis et litteris apostolicis, quarumcumque tenorum existant, per quæ præsentibus, non expressa vel totaliter non inserta effectus earum impediri vel deferri, et de quibus quorumcumque totis tenoribus habenda sit de verbo ad verbum in nostris litteris mentio specialis, Nos enim ex nunc irritum decernimus et inane, si secus super his a quoque, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter contigerit attentari.

Datum in oppido Xenoponti Briximensi diœcesi, anno Incarnationis Dominicæ Millesimo-quinquagesimo-octuagesimo-tertio; octavo kalendarum Octobris. — Pontificatûs ejusdem sanctissimi Domini nostri anno duodecimo.

Signatum ANDREAS ab AUSTRIA. Leg. FRANCISCUS OVANUS, auditor Rotæ. REGIUS CONRARDUS.

In medio pendebat sigillum in rubra cera firmatum in capsula, pendens e filis sericis rubris in caudis duplicibus. Signatum LAMBERTUS URSINUS de Vivariis, abbreviator: L. S.

Concordat cum suo originali copia autentica, quod attestor

PETRUS PRINZEN, pastor Thoræ et in Iltervoort et notarius apostolicus in fidem subscripsit.

BIJLAGE IX.

Oprichting der Kapellanij 1651 (1).

Maximilianus Henricus, van Godes en Pauzerlycke stoels genaede, gecoeren en geconfirmeerden Aertsbisschop van Cöllen, der H. Roomschen Rickx, door Itaeliën Ertz-Cancelier en Cheurvorst des H. Apostolycken Stoels gesanten, geboerene Bisschop en Prince van Luyck en Hildesheim, administrateur van Berghtesgaden, paltzgraef van beyde Beyeren, van Westphaelen, Angariën en Bullion, marckgraef van Franchimont, graeve van Loon, Horne enz.

(1) Archief der kerk.

Alle die jenige die dese onse teghenwoordighe Letteren sullen sien , lesen ofte hooren leesen saluyt.

In den heere onse Bisschoppelycke sorgvuldigheyt vereyscht van ons , dat alle de kercken onser Bisdoms van Luyck , principael die parochiën ende priesters in deselve , den godtsdienst bedienende , met eenighe hulpe van subventie versien worden , soo ist voorgangen aan ons geexhibeert van wegen de Eedele vrouwe Anna Salomone , gravinne van Manderscheidt en Blanckenheim , abdisse , en Capittel der collegiale kercken van Onse Lieve Vrouwe van Thorn , van deselve onses Luyckx Bisdoms den inhalt der supplicke vermeldt , hoe dat sy in haer Capittel van Thorn , door die gemeynte van Stramproye dickwils versoecht waeren geweest , opdat sy de voorschreve gemeynte , welke so uyt ende populous is , dat bynaer onmogelyck is , dat alle de naebuere en onderdaenen alle sondaeghen en Heylighe daeghen , op dyen een ende eygentlycken tydt , in de godtsdiensten syn kunnen , van eenen priester souden voorsien , denwelcke alle Sondaeghen en Heylighdaeghen de eerste misse , in de parochiekercke der voorschreve plaetsen celebreerde , en de jonckheyt in het leesen en de goede manieren onderwees , aen welke recht en rechtmaysiges begeerens , opdat in eenighe manieren voldaan moght worden , en der voorschreve gemeynte onderdaenen commodityt , noodsaeckelyckheyt en tot saeligheyt der sielen gebueren voorsien worden , by soo verre dat de custerie der voors. kercke en de dry : (gelyck sy genoemt worden) broederschappen ofte officiën , het eene van de Heylighe Maghet Maria , het ander van sinte Jacob, Apostel , en het derde ter eeren van sint Antonius , in de voorschreve kercke van Stramproy gelegen en gefondeert , gehoorende de collatie haerlieder vrouwe abdisse , tegenwoordigh vacerende , met alle haere vruchten , renten en incompsten , tot dinste van eenen vroeghmisheër , denwelcke alle sondaegen en heylighdaeghen (gelyck vorseydt is) misse in de voorschreve kercke , des morgens op bequaeme ure celebreerde , en de jonckheydt onderweysen , in der eeuwigheid

deese toekomende tyden mede moghten gebineert en geincorporeert worden.

En daerom soo ist van wegen die voors. capellanie ons oodtmoedelyck gesuppliceert, dat wy desgelycke custerye aan der voorseyden Broederschappen ofte officiën, tegenwoordigh, gelyck voorseydt is, vacerende, tot den voorseyden effect souden unieren ende incorporeren, ende andersints ons ordinarisse Bisschoppelycke auctorityt daerover soude gelieven interponeren.

Hierom is, dat wy tot sulcke supplicatie geneyght en tot der voors. gemeyntenaeren gemack en noodtsaeckelyckheydt, so veel wy met Godt vermogen te helpen, geneyght hebben de voors. custerye en de Broederschappen ofte officiën met alle haere vrugh-ten ende renten tegenwoordigh, gelyck voors. vacerenden, aen en tot behoef van eenen vroeghmisheer, alle toekomende tyden geunieert ende geincorporeert, gelyck wij door onse ordinarisse authorityt, ofte dan van andere ons verleent, unieeren ende incorporeren; mits desen vroeghmisheer de eerste mis in de voorseyde kercke, alle sondaeghen ende Heylighedaeghen celeb- breerden ende aldaer catechyseerde ende de jonckheynt leerden, de custers ampts bediende, ende de onderdaenen derselve kercke (uitgenoemen in pest en besmettelycke sieckten tyden) in absensie des eygen pastoor, de Heylighe sacramenten admin-istreren moet en gehouden wesen sal; so nochtans, dat het Broederschap van Sint Willibrordus derselve kercke van Stramprode patroon, met alle syne renthen, in der eeuwigheyt sal bliven desen tegenwoordighe Pastoor en alle syne naecoemelinghen.

Tot verminderinghe van syne competentie willen oock, dat door deese unie, den goddelycken dienst niet vermindert en wort; maar dat de Broederschappen in de goddelycke, naer desselfs fondatiën, door den voorschreven vroeghmisheer en desselfs naekomelinghen, loffelyck bedient sal worden, en de voorschreven Broederschappen van de Heylighe Maghet Maria, den eersten sondagh of dan eenen anderen bequamen van ieder maent, met schuldighe Eere ende Reverentie, oock des toekomende tyden sal geobserveert worden; welckers Vroeghmisheere deputatie

reserveren wy, door selver vroeghmisheer ende desselfs naecoemelinghen, onser Bisschoppelycke en archidiaconale reghten altyt voorbehalden.

In welckers gethuigenisse, hebben deese door onsen vicarium generalem in den geestelycken doen onderschreven, en met onsen segel doen besegelen.

Gegeven in onse stadt Luyck in den jaeren ons Heeren één duysent ses hondert een en vijftigh, den sesden dach des maents July.

J. A. CHOCKIER, vicarius generalis
Leodiensis.

N. Bene, aldus getranslateert uyt den latinisse in onse moederlycke taele, salvo meliori, door my

J. BACHUYS illustris ac reverendi
Capituli Thorensis secretarius juratus.

BIJLAGE X.

Verdrag van de gemeente met den Heer Petrus Brandts, pastoor. 1610—1633 (1).

Wir Heyen Souts en Matthys Stevens schepenen, Jan Geerkens, Thys Wilmers en Lem van Hoeff broedermeesters, met oock Jan Verdonck, altemael praesenterende het gans corpus der gemeene naebueren des dorps Stramprode voorsz. doen kondt allen en eynen iederen, die dese tegenwoordighe letteren sullen sien of te hooren lesen :

Dat wir ter instantie des eerw. en volgeleerden Heeren Peeter Brandts, gecoemen syn tot Thoer, ten eynde dat onse hooghe volgeboren Vrouwe, sambt het eerwerd. Capittel des keyserlycken fryen weltlycken Stifts Thoren, genedelyck betiven woude, den opgenamden heer Peeter, te provideren met de pastorye van Rode voorschreven; hetwelk Haere Hooghw. Genaede, sambt ende eerwerd. Capittel voornoemd, ten versoek goeder vrenden,

(1) Archief der kerk.

geerne ende goetwilligh gedaen te hebben; daer wyr overmits den voors. heer ons sonderlyck, wel geefelyck, ons hooghlyck daer van syn bedanckende. Ende is der genamte heer Peeter tot een pastoor ofte vicarius des voors. dorps aengenoemen, mits conditiën, ende voorwaerden als volght:

Eerstelyck dat heer Peeter Brandts boven genoemt, de voors. kercken van Stramproye wel loffelyck en getrouwelyck sal bedienen, so met gesunde leeringhe, als oock met goede exempelen, wie dan eenen goeden herder en sielbesorger behoort en toestaat te doen. Ende dat eenen termyn van acht jaeren naest malkanderen volgende, ten halven af te staen, wan er niet langer en gelieft; met ten voorbehalt: datter een den anderen sulckx een halff jaer voor sinte Joannes in den somer sal op condigen, of doen op condigen. En sal het eerste jaer aengaen en beginnen toekoemenden Joannis, als men schryfft 1611.

Is oock daer beneffens geconditionneert, dat den voorgenoemden heer alle ende ieder jaer, van Paesschen af, tot Alderheylighen toe, des sondaeghs 's morgens, voor het jonckvolck sal catechiseren ofte predicken.

Sal oock den voors. pastoor alle dingen by den alder gebruyck laten blyven.

Des hebben wir gedeputeerde voors. in qualityt als voors. staet, gelooft, den opgenoemte heer vicarius ofte pastoor, jaerelyckx wel ende promptlyck te doen hebben, boven de vyff en twintigh malder roggen, van haer hooghwerdighe ende den eerw. Capittel hem uit de tienden geassigneert ende toegelacht, noch tien malder roggen in granis; maeckende saemen des jaers vyf en dertig malder; samb oock die accidentalia ende den gantsen offer op het hooghtydt van Paesschen vallen; dewelck den pastoor gelyck toecomen sullen. Noch aen gelde de somma van hondert daelders, den daelder aen dertigh stuyvers Maeseycker paye gerekent; wel verstaende, dat wyr alsulcke tien malder roggen en geldt, soo wir den heer pastoor opgenoemt geloeft hebben te geven, jaerlyckx (boven die geassigneerde gagie) sullen mogen soecken uyter pastoryen en broederschap. Des sal die geregtigheyt, so wir gemeyne

naebuereu aen die broederschap tot Stramproye syn hebbende, onverlet en onvercort blyven.

Is oock voorwaert en merckelyck ondersproecken , dat wyr onser hooghw. en gen. Vrouwen secretaris syn gerechtigheyt sullen behouden , sonder hinder of scaede onses pastoors ; want den eerw. capittels secretaris ten respect van heer Peeter voorschreven , ons syn contingent ofte gerechtigheyt geremitteert of quytgetogen hadt.

Ende voor deese thien voors. maelder roggen , ende hondert daelders in gelde , hebben wyr schepenen , kerckmeesters , broedermeesters ende naebuerman voors. saementlyck en ieder besonder, geloeft als principalen ende borger. En dat wir eenighe naebuermannen daertoe te stellen nomineeren en deputeeren sullen , om alsulcke tien malder roggen in granis en hondert daelder aen gelde , alle en ieder jaer , den voorschreven termyn duerende , in te heffen ende op te bueren ende dieselve getrouwelyck over te meten , ende aen te tellen , aen dien heer pastoor meermaels genoemt ; onder verbintnisse onser persoonen , haere goederen roerende en onroerende , hebbende en verkrygende ; alle arglist on loose vonden hier in ganselyck uitgesloeten.

In oirconde der waerheyt wes voorschreven staet, hebben wy, tot meerder gewichheyt ende verseekere, dit tegenwoordigh openbaer instrument derhalven doen maeken , en ieder met syn eigenhandt subseribeeren.

Onderteekent ter praesentie Meister v. Coernelle , custos des Munsters tot Thorn , ende Hendrik van Brembt , beyde eerbaere en geloofweerdighe getuigen, tot der voors. puncten ende saecken geroepen ende sonderlinghe gebieden.

Aldus geschiet ende gedaen binnen Thoren in den jaeren der saelighe geboorte onses Heere Jesus Christus , als men scryfft 1610 den sesthienden dach des maendts Decembris.

Onder stond : De mandato.... J. Haelermans secret., Heyn Souts, Lem van Hooff , Jan Geerkens , Thys Steevens , Matthys Willmers , Jan Verdonck.

Ter syde Frans Lomans , Reverendi ac generosi Capituli Thorensis secretarius , attestor ut supra.

Is daermede bevonden te accordeeren by my onderschreven gezworen secretarius der justitie ende landts Thoren.

A. MEYSTERS , pro copia concordante attestor.

J. MOERS , ditiois Thorensis secretarius.

BIJLAGE XI.

Overeenkomst der gemeente met den Heer Franciscus de Berckven, pastoor. 1637—1647 (1).

Int jaer ons Heeren sestien hondert seven en dertig den vyffden julius so hebben , Marten Verdonck ende Johan in den Reym beyde schepenen , en Goert Aryts en Thomas Achten , als régeerende Borgemeisters en voorts saementlycke naebuieren der gantscher gemeynnten van Stramproy , hebbende een goedt en minnelyck accord opgericht , tusschen den welgeleerden Heer pastoor Francis de Berckven en die voors. naebuieren , en dat in voegen ende manieren als volgt :

In den eersten is veraccordeert , dat die gemeente offte haer gecommiteerde alle geldtrenten ende hoeven-pachten der pastorye , en noch die renten der fraternityten van onser Liever Vrouwen , van sinte Wilbert en van sinte Antonis , dewelcke ouck den pastoor tot onderhoud , van onse gen. Vrouwe en seer eerwerdych Capittel syn toegelacht , dat sullen die gecommiteerden der naebuieren in alles moegen ontfangen tot haren schoensten gebruicken ; mietsdien dat sy , saementlycke naebuieren , alle jaers den heer pastoor voors. beloeven te betaelen : aen geldt die somme van één hondert en vyftigh guldens , den gulden twintigh stuivers ganckbaer geldt , en noch tien malder roggen , goet suyver geveecht coren ; dat alletydts op onser Liever vrouwen Licht-dach , so geldt als coeron te volle betaelt sal wesen ,

(1) Archief der kerk.

Ofte die gecommiteerde versuymich vielen soo aen het geldt ofte coeren , soo beloven wy schepen en Borgemeesters , op saeck ende borghe , den voorseyden Heer pastoor te betaelen , ende dat tot laste ende schaele der gemeynde. En off die nabueren versuymicht vielen , het waer aen een deel ofte alle te saemen , soo sal den Heer pastoor de regeerende borgemeesters aenverden en doen te betaelen. Maer offer eenighe miswas , haegelslach , heyreracht (daer Godt voor gehoeden wil) viel , so beloven wy nabueren gelycker val , dat voorseyde koeren en hondert vyftigh gulden te betaelen als boven.

En noch alle andere byval in der kercken , sal den pastoor behalden , naer alder costumen te weeten : van een bruyt ende bruydegom één ort rixdalers , ende begraeffnisse 24 stuyvers.

En voerts die naebueren te laeten naer inhalt der voorgaende conditiën , die sy met heer Peeter Brandts saliger opgericht hadde.

Noch is geconditionneert , dat den heer pastoor sal gebruycken den pastoirs Bongaert , en het veerdel landts aen *Gottes landt* , en het bende en het houbaer holt te genieten tot pastors profit in de *Wel* , dat jaerlix voor negentigh gulden, den gulden twintigh stuyvers ; dewelke negentigh gulden sullen den heer pastoor afgekort worden van de voorseyde hondert en vyftigh gulden.

Desen voorseyden accoort beloest den pastoor te halden , vier jaeren steedych achter een volgende , ende dat by syne priester-schap, en die naebueren het selfste te halden auch vier jaren. Want den heer pastoor en die naebueren als dan die vier jaeren gepasseerd synde , soo sal den eenen of den anderen aenseggen , twee maent voor den aenfang-dach , waarvan den eersten aenfang-dach is geschiet voorleden sinte Jans dach.

Ter oirconde hebben wy schepenen en borger , int prässentie meer naebueren , Peeter in den Reym en Hein Bruns en Lenaert Linckes voorts. met advise saementlycke naebueren , wier schepenen en borgemeesters onderteyckent.

Noch is saementlyck verdragen , dat die schepenen , met advyse der borgemeesters ende gedeputeerde , sullen broermeesters alle jaers ordyneeren , en die als sy geordyneert woorden , die broer-

meesters sullen gehalden syn ter executiën van alle rechten , die renthen op te maenen en niet wegerych ; en geen lenderyen te verpachten, sonder advyse der Heeren schepenen en borgemeesters en saementlyck ovërstaen.

Erat signatum. — Id ipsum attestor Franciscus de Berckven, pastor in Stramproy.

Maerten Verdonck , schepen. Jan in den Reym als schepen bekenne als boven. Goert Aryts. Thomas Achten. Hendrik Bruns als getuyge. Peter in den Reym getuyge. Lenaert Linckes getuige. Jacob Halermans geschreven.

Accordeert met het original bevonden in de nabuer compta Stramproy.

Quod attestor. H. MOERS des Landts Thorn secretaris.

BIJLAGE XII.

Overeenkomst der gemeente met den Heer Melchior de Laure, pastoor. 1647—1676 (1).

In nomine Domini. Amen.

Int jaer ons heeren Jesu Christi 1647 , der maendt augusti den 24^{en} dach , so hebben Marten Verdonck en Johan in den Rem beyde schepenen , en Matthys Moonen en Jan Stevarts , Borge-meesters , en voorts sammelichen nabuyren der gantscher gemeynthe van Stramproy , een goet , minnelyck accordt opgericht tusschen den wel geleerden heer pastoir Melchior de Laure , en dat in voegen en manieren als volgt.

In den 1° is veraccordeert , dat die gemeynthe , ofte haere gecommiteerde , alle geldt-renten der fraternityten van Onser Liever Vrouwe en St Wilbert en St Anthonis , pastoryen so'geldt-renten als coren-pachten , dewelcke den Heer Pastoir syn tot onderhoudt geloeft van onse genedighe Vrouwe & het Eerw. Capittel , die renten en coren-pachten sullen die gecommiteerde der nabuyren in alles ontfangen , ende die lenderyen van der voorsz. pastorye en

(1) Archief der kerk.

fraternityten haren 's hochsten verpachten ende gebruicken ; mitsdyen dat samenlicke nabuyren alle jaers den Pastoir belooven te betaelen aan gelde : die somme van één hondert en vyftich guld, den guld. twintich stuvers, Maseyker ganckbaer geldt; en noch thien malr roggen , goedt suyver gevecht coren.

Dat alle tydt op onser Liever vrouwen Lichtdag , so geldt als coren te volle betaelt sal wesen. Oft die Regeerders versuymich vielen , so sal den heer Pastoir , cracht deses , den regeerenden Borgemeester aanveerden en doen betaelen die voorige somme en kooren , en dat tot last der gemeynten. Dat beloven wy schepenen en Borgemeesteren op saeck ende borghe.

Ofte miswas , hagelslach , heyr cracht viel , daer Godt voer behoeden wille , belooven wy gelycke wel te betaelen.

Des sal den Heer Pastoir den dienst in der kercken doen , en die nabuyren met gode examplen leeren , voorts te catechyseren voor die jongheyt , van Heiligen Paesschen toe Allerheilighendach 's morgens.

Noch is ondersproken , dat den Heer Pastoir sal hebben alle byvall in der kercken, te Paesschen den offer, van eenen bruydegom en bruydt drye schillingen , de custer eenen schillingh ; van begraeffenisse vier en twintich stuvers, den custer twelff. Een voorts belooft den heer alles te laeten, gelyck die voorgaende conditiën syn geweest.

Oft saecke waer , dat den Heer Pastoir eenige erffven gebruyckden ofte van noyt hadde , sal hy gebruicken , mits dyen , dat hy daervoor sal betaelen als andere pachters , in afcortinghe van dye voorige één honderdt vyftich guld.

Was ondersch. Ick onderschreven beloove die nabuyren in haer gerechticheyt te laten, daer sy toe gerechtight syn, en in het minste niet af te wycken.

Was onderteekent : Melchior de Laüre , Pastor indignus de Stramproy als boven.

Collatione facta cum suo originali subsignato ut praefertur concordare de verbo ad verbum attestor. — Anton Winckens notarius publicus et immatriculatus.

In dorso habebatur. Accordt tusschen den Heere Pastoir van Stramproye ende die gemeynthe over syne competentie. 1647.

P. VAN DE CRUYS commis. per copiam
in fidem subscr.

BIJLAGE XIII.

*Verdrag van de gemeente met den Heer Cornelius Jeghers,
pastoor. 1676—1720 (1).*

Ick onderschreven beloove hiermede , dat ick my sal reguleren ende conform draegen , aengaende de punten in het accordt tusschen heer Melchior de Laure , gewesen pastoir tot Stramproy, ende de nabuyren aldaer opgericht , in datd den 24sten Augusti 1647 ; te weten :

Dat ick van iederen bruydigom ende bruydt alleen sal preten-deren : dry schellinghen ; van begraeffenissen ieder vier en twintigh stuivers. Ende voorts die gemeynthe by hunne alde gerechticheyt laeten , waer in sy recht hebben , gelyck voor desen geweest is.

Oirkonde myne eygene handt. Actum Thorn den 9^{den} Octobris 1676.

Erat signatum : CORNELIS JEGHERS pastor
in Stramproy indignus.

BIJLAGE XIV.

*Verdrag der gemeente met den Heer Petrus Josephus Boonen,
pastoor. 1837—1867 (1).*

De ondergeteekende leden van den raed der gemeente Stramproy , Canton Weert, arrondissement Roermond , provincie Limburg, om voor te komen en uit te sluiten alle onaengenaemheden , dewelke de priesters hedendaegs , tot het bekomen van hun noodzakelijkheid of onderhoud , jammerlijk moeten ondergaen , heeft

(1) Archief der kerk.

op zich genomen de voormelde raad met deszelfs Burgemeester en Schepenen eene overeenkomst als volgt :

1° Zij zullen zich verplichten van jaerlijks te betaalen tot onderhoud van onzen eerwaarden heer pastoor P. J. Boonen, genommeerd door zijne hoogwaerdigheid den bisschop van Luik, binnen deze gemeente aengekomen, den tienden Januarij, achttien honderd zeven en dertig, te weten :

De somme van duyzend franks ; en dat het appointement, hetgeen het gouvernement nu betaald of betalen zal aen den heer bedienaar der succursale kerk van Stramproy zal komen tot cortinge in vermindering van de bovengemelde somme van duizend franken ; zóó nothans dat alle gebruikelikheden, hetzij voor een deel, hetzij 't geheel, die aen de betaeling van het appointement onverhoopt zoude kunnen toekomen, zullen de ondergeteekenden zich verplichten tot de voldoening van bovengemelde somme van duyzend franken, te stellen in handen van den heer P. J. Boonen, pastoor onzer gemeente.

Gedaen te Stramproy in vergadering, den negenden februarij achttien honderd zeven en dertig.

Welke overeenkomst is na voorlezing geteekend ; en bij geval van eenige omstandigheid of misverstaen zich wederzijdsch aen de resolutie van onsen hoogwaardige heer den bisschop van Luik over te geven.

Volgen de handteekeningen, van den Pastoor, Burgemeester, Wethouders en Raedsleden.

P. S. Alsook zal zich verplichten den mede ondergeteekenden heer pastoor P. J. Boonen te Stramproij te bedienen en daerin geene reserve makende, als alles te doen op het oud gebruik, gelijk het den eerwaarden heer P. van Buël, gewezen pastoor, getrokken heeft : van trouwen, begraven, lijken afhaken, juist zijnen voorsaat getrokken heeft, welk gesteld is op vier gulden, te weten : den gulden aan drie en veertig centen, met één woord alles te laten, gelijk hij het vind.

Integendeel zullen de ondergeteekenden, in eenige omstandigheid of verschil, zich wederzijdsch aen de resolutie van onzen hoog

Eerwaarden heer bisschop van Luyk onderwerpen of overgeven ,
zooals hiervorens noch is aengehaeld geworden.

Gedaen op dag , maend , jaer als voren.

Volgen de handtoekeningen.

Latere overeenkomst.

Op heden den achtsten Februarij 1800 drie en vijftig , zijn
mits deze overeengekomen , het gemeentebestuur van Stramproy
met den Eerwaarden Heer Pastoor Boonen , aengaende de door
de gemeente verpligte toelaag tot zijn onderhoud , luidende als
volgt :

De gemeente zal jaerlijks aen den Eerwaarden Heer pastoor
betalen eene som van twee honderd franken , terwijl de Heer pastoor
zal genieten voor trouwen- en begraven , doopen enz. zooals hij,
tot dato dezer , genoten heeft.

Zijnde deze in duplo opgemaekt op dato als boven , terwijl het
accoord , door het gemeentebestuur alhier gemaekt , den 9 Februarij
1837 mits deze komt te vervallen.

Volgen de handteekeningen van Burgemeester en Wethouders.

INDEX

Ab Austria	144
Ab Rotscheidt	135
Achel	25, 26, 116
Achten	150, 152
Aechten	111
Aengevaren	101
Alberts	44
Albertus	44
Allemagne	112
Altena	87
Amsterdam	89
Angariën	144
Ansfried	26
Antwerpen	25
Arits	18, 111
Armée de Sambre et Meuse	97
Aryts	150, 152
Asch	81
Asdonck	9
Austria	139
Bachuys	147
Baex	42, 119
Baexem	19, 25, 27, 30, 41-44, 47, 59, 63, 65, 100, 133, 135, 140
Balekost	90, 91
Beck	14
Beckers	111
Beeck	66
Beeckstraet	75
Beek	8, 10, 12, 13, 15, 17, 18, 20, 21, 66, 100
Beelen	23
Beerlingen	25, 82
Beersel	21, 69, 71, 118
Beersele	41
Belfeld	25
België	5, 21, 74
Belgique	67
Berckvens	45
Berg	113
Bergerrot	23

Bergerrott	22
Berghtesgaden	144
Berlijn	112
Blanckenheim	145
Blankenheim	11
Blazerenkeutje	91
Bloeten	9
Bocholt	8-10, 12, 21, 25, 26, 34, 53, 81, 90, 94, 110
Bocholtergraven	12
Bockholt	79
Boelen	58
Bonen	111
Bongaert	151
Bonten	111
Boonen	34, 55, 101, 154-156
Boskelant	42, 119
Boxadore	50
Brabant	82, 95, 130, 131
Brandenburg	113
Brandts	44, 147, 148, 151
Branters	84, 85
Bree	8, 10, 12, 15-18, 20, 21, 40, 53, 66, 100
Breivensrot	26
Breivinsrot	23
Brey	12-15
Breyvensrot	23
Breyvin	23
Breyvinsrott	23
Brixen	43
Broekbeek	12, 16
Bruins	71, 111
Bruns	151, 152
Brussel	89
Buckeleer	58
Budel	25, 53
Bullion	144
Calvinisten	43
Campen	111
Capellken	75
Castert	8
Caulille	116
Ceulen : Archidiaconale Kerk van S. Severyn	135
Chapeauville	81, 82
Chokier	147
Claessen kamp	76
Cleyn	14

Collemans	111
Cölln	144
Cölln : Archidiaconale Kerke van S. Severin	133
Conrardus	144
Coopmans	53
Cornet	90
Coumans	111
Creemers	62, 101, 111, 112, 117
Cremers	85
Crijns	94
Crix veltiën	76
Crops	111
Cuenen	111
Cuent	74
Cueter	66
Cuijpers	112
Cuipers	74
Cumpers	112
Cuyps	112
De Awan	121
De Berckven	150, 152
De Borgrave	112
De Borman	40, 133
De Bourbon	103
De Brice	95
De Broeck	45
De Camp de Condé de Castelmendez	89
De Cuevoerde	119
De Ducque	90
De Eycken	75
De Fabry	133, 135
De Hers	121
De Horion	62
De Horne	103
De Laure	45, 152-154
De Palude	119
De Romero	89
De Tranjecto	42
De Vivariis	144
Deckers	34, 74, 112, 133, 138
Del Ree	65
Den Bossche	130
Den Dam	25
Den Eycken	75
Denemarcken	91
Département de la Meuse inférieure	136, 137

Die Croone	90
Dielen	112
Dohmen	59
Donders	19
Dondess	138
Donnerzell	86
Doussenbergh	9
Drie Eigene	16, 17
Drie Eigenen	12, 16
Drie Heuvelen	16, 17
Drij Drynken	9
Duitschland	104, 112, 113, 116
Dürre	95
D'Isengin	90
D'Olne	94
Echt	104
Ecrevisse	112
Eekers	93
Eelsveut	17
Eerens	101, 112
Eggelen	96, 112
Eindhoven	82
Elicom	59
Ell	7, 8, 27, 30, 44
Elle	135
Eltenbosch	25
Emans	132
Engels	28, 112
Essen-graaf	16
Exel	116
Eyck	66
Eycken	9, 34, 61, 74, 101
Eycker Streutien	76
Eyckholt	46, 48, 49, 58
Eyndhoven	130
Fasse	101
Feersers	75
Franchimont	144
Frankrijk	19, 98
Franssen	8
Frederik	95
Frische	40, 65
Gansheuvel	8
Gaterstraat	53
Gebelen	111
Geerkens	147, 149

Gelder	17
Gelderland	110
Geldern	27
Gelders	20, 99
Geleen	59, 104
Gentsche bevrediging	81
Geraerds	111
Gerberga	111
Gerdingen	12, 20
Gerdyngge	15
Gerits	111
Gielissen	101
Godoux	95
Godttens	111
Goerts	111
Gommers	58
Gottes landt	151
Goulard	61
Grathem	19, 26, 27, 30, 100, 113
Groenen	111
Groenkens	74, 111
Grooten-Brogel	25
Grutroy	40
Gruytrode	6
Guillon	33, 54, 111, 136
Gysen	16
Habets	6, 9, 10, 27, 62, 66, 71, 80
Haeldermans	71, 75, 138
Haelen	58
Haelermans	111, 149
Haerle	41, 119
Hage	121
Haldermans	90, 130
Haler	8, 25, 27, 30, 44
Halermans	28, 41, 152
Hallermans	132
Hamont	25, 82, 116
Hanover	113
Harens	66
Hasselt	10, 11, 81, 103
Heel	40, 62
Heermans	111
Heinsberg	11
Helden	59
Hemelrijk	12
Heppenert	53

Heulsebosch	76
Hey	23
Heyerrot	23, 89
Heythuizen	81, 94, 95, 114
Hildesheim	144
Hoei	26
Hofman	17, 33, 72
Holland	21, 53, 74, 110, 116, 117
Hondsheuvelen-heide	16
Hoogstraten	82
Horn	103
Horne	26-28, 31, 32, 81, 87, 89, 144
Hornickx	40
Horniks	101
Horterveldt	70
Houbroeck	70
Houtbroeck	26, 54, 87
Houtbroekerstraet	75
Houwbrugge	9
Hulsberg	59
Hulsebos	76
Hunsel	7-9, 21, 26, 59, 91, 100, 101, 113
Hunsel-Ell	19, 20
Icelles	89
In den Marck	124
In den Mersch	119
In den Reem	111
In den Rem	152
In den Reym	150-152
In den Ryeem	124
In der O	118
Itaeliën	144
Ittervoort	8, 19-21, 27, 30, 42-44, 47, 55, 63, 100, 140, 144
Jacobs	133
Jacops	135, 138
Jannissen	53
Janssen	59, 111
Janssens	59
Jeghers	45, 46, 48, 58, 154
Kapel van O.L.V. aan de Linden	27
Karel V	103
Karis	22
Keijarts	22
Keijers	101
Kempen	5, 113, 116
Kempenland	44, 47, 62, 67, 69, 112

Kempisch Hout	12
Kempische heide	10
Kerbosch	59
Kercker velt	76
Kerckevelt	70
Kerkelant	42, 118, 119
Kerkervelt	75
Kessenich	8, 10, 12-14, 16, 19-21, 26, 86, 95, 100, 101, 140
Keulen	25, 62
Kinders	88
Kinroy	6, 8, 21, 88
Kleine-Brogel	116
Klingen	22, 111
Kluzenaar	53
Klysters	16
Koestraatje	8
Koijart	119
Kollenberg	104
Koppen	84
Koppen-huis	8
Kwispel	12, 16-18
Laakkuil	12, 16, 17
Lahee	95
Lamberts	112
Lamboij	86
Langen	86, 112
Langvin	8
Laure	67
Leenaerts	19, 101
Leens	57
Leeuwensteyn-Rochefort	40
Leijenberg	58
Lemmen	73, 85, 112
Lenaerts	138
Leveroy	6, 113
Lhoon	13
Liège	6
Limbourg	27
Limburg	5, 6, 18, 107, 110, 111, 154
Linckens	74, 112
Linckes	151, 152
Lomans	150
Lommel	116
Londen	21
Loon	8, 10-12, 17, 18, 89, 144
Loonsche Kempen	11

Lotharingen	113
Louette	53, 59
Luijsmans	101
Luik	10, 11, 44-50, 57, 58, 62, 67, 68, 80, 81, 96, 98, 99, 103, 121, 155
Luismans	112
Luttich	50
Luyck	9, 13, 14, 144, 145
Luyk	155, 156
Maas	25, 26, 81
Maasbree	59
Maastricht	6, 7, 11, 42, 53, 54, 81, 83, 99, 100, 118
Maes	95
Maeseyck	20, 25, 44, 54, 79, 81, 86, 92, 96, 97, 99
Manderscheidt	145
Manenstraat	8
Manigart	69
Meijel	55
Meikens	112
Mertens	112
Meulen	87, 111
Meulen-wegh	75
Meulenbroek	22
Meulenbroeksrott	22
Meulenhof	87, 88
Meyel	40, 114
Meysters	150
Michiels van Verduijnen	138
Michiels van Verduynen	20, 139
Moers	65, 150, 152
Molenbeersel	8, 9, 21, 59, 74, 80, 91, 101
Molenbroeck	89
Molenbroecksrot	23
Monforts	36, 50, 51, 53, 54, 70
Moonen	152
Moons	111, 112
Moors	138
Munsterland	113
Nassau	86, 91
Nederitter	9
Nederland	5
Nederlanden	80, 81, 89
Nederlandsch Limburg	5
Nederweert	114
Nederytter	13, 14
Neederoeteren	124

Neer	81, 95
Neerbroek	15
Neeritter	8-10, 12, 16, 19-21, 40, 62, 66, 71, 80, 81, 100, 101
Neeroeteren	71, 104
Neerpelt	116
Neerytter	14, 15
Nels	111
Nessels	111
Niess	138
Nieuwstad	59
Nijmegen	25
Noordbrabant	110
Nouwen	101, 111
Nuijens	53
Nunemer	8
Nys	111
Nyssen	111
Oirbeek	104
Oirsbeek	59
Oler	8, 25
Onse Lieve Vrouwen lant	75
Ool	17, 33, 72
Oostenrijk	89
Op den Pasch	111
Opoeteren	13
Opstals	111
Oranje	81
Ospel	59
Otto	26, 27
Oude Goort	8
Ovanus	144
Overpelt	116
Overweert	87
Paredis	55
Parijs	19, 53
Parren	22, 23, 48-50, 58, 62, 63, 65, 94
Passerstracet	75
Pelsers	44
Pepelsbeemden	12, 16, 17
Peters	53
Petit	61
Philipken	102
Polen	39
Pommeren	99
Pouillé	67
Pouls	111

Predikheeren	50
Priemen	111
Princen	59
Prinzen	144
Pruissen	113, 115
Quaeckmeer	9
Questieus-Broek	16
Questieuse-Broek	17, 18, 20
Questieuse broek	16
Raamstraat	23
Ravanelle	90
Ravenelle	90
Remers	33
Reppel	12, 20
Reutsengat	8
Reyeren	144
Rhijn	97
Ritbroeck	74
Rode	147
Roermond	20, 27, 33, 44, 52, 53, 55, 67, 81, 90, 91, 100, 111, 137-139, 154
Roggel	55, 81, 114
Roije	125
Rome	50, 56
Romeiner	72
Roye	126
Rozenstruikje	16
Ruckeleer	68
Ruiterstraat	87
Ruremonde	136
Rutten	73, 101
Salm	135
Salm-Salm	135
Salomone	145
Saltzwedel	113
Savel	76
Savelstraat	76
Savelvelt	69-71, 76
Saxen	39
's Bosch	82
Scheidstraat	9, 103
Scherers	111
Schinkels	58
Schmeitz	59
Schmitz	58
Schoor	25

Segmans	112
's Hage	18
Sieveryns	112
Sieverys	75
Simon	60
Simons	59, 112
Sittard	104
Sivré	27
Slaterbeck	119
Smeets	33, 53, 112
Smeijers	34
Smiets	5
Sonnemans	15
Souts	112, 147, 149
Spanje	80
Spapen	59
Spilstok	12, 16, 17
Spinola	82
Spranckenis	111
St. Hubertus-Lille	116
St. Truiden	80
St. Willibrordus-pad	104, 110
Stals	53, 71, 72, 75, 101, 112
Stamprode	6
Stamproden	67
Stamproy	5, 6, 67, 137
Stamrode	6
Stamroye	128
Stapers	88, 112
Stapershof	88
Steenenstraatje	12
Steenvens	149
Stendal	115
Stevarts	152
Stevens	112, 147
Stevensweert	86
Stockhem	17
Stockmans	59
Stoecks	44
Straatbeemden	93, 94
Strabo	6
Stramprai	7
Stramprode	7, 41, 42, 119, 146, 147
Stramproede	45, 140
Stramproey	65
Stramproij	155

Stramproische Broek	20
Stramproy	5, 7-10, 12-30, 34, 36, 40-45, 48, 51-53, 55-58, 60, 62-67, 69, 74, 80, 83, 87-97, 100, 101, 104, 110, 111, 113, 121, 124, 130, 133, 138, 139, 145, 150, 152-156
Stramproye	40, 90, 133-135, 145, 148, 149, 154
Stramproysche broek	16
Stramrode	131
Stramroede	7
Stramroy	35, 124, 125, 129
Stramroyde	130-132
Stramroye	126, 135
Stramtroy	40
Stultjens	33, 52
Stuyker	81
Styns	111
Sultzbach	49
Swalmen	59
Sweels	33
Syben	23, 53, 62
Syen	111
Teeuwen	73
Teysterbant	26
Theunen	83, 84
Thoer	13, 147
Thoorrevelde	119
Thoor	22
Thoorder wijers	8
Thooren	124
Thoren	28, 31, 41, 42, 118-120, 147, 149, 150
Thorense	50
Thorn	5, 7-12, 16-19, 22, 24, 26-28, 30, 32, 33, 40-43, 45, 47-50, 57, 58, 62, 63, 65-67, 69, 70, 81-84, 87, 89-95, 100, 111, 118, 130-135, 140, 145, 149, 152, 154
Thorne	67
Tielens	58, 71
Tijssen	73
Tillenhof	74
Tochters	74, 111
Tonen	111
Tongeren	18
Tongerloo	8, 10, 21, 53, 81, 93
Tongres	61
Torenmoesserkamp	8
Torenrot	22, 23
True	74
Tungelroy	6, 69, 87

Tungelroysche heide	7
Turnhout	25
Ubach	124
Ubach und Nederooteren	130
Ubolz	81
Utrecht	27, 103
Vaessen	75, 111
Vaillant	97
Van Amstel	59
Van Baden	103
Van Baexem	41
Van Beijeren	58
Van Borne	41
Van Brembt	149
Van Buël	36, 55, 155
Van Bulow	99
Van Coernelle	149
Van de Cruys	154
Van de Schoor	73
Van de Ven	111
Van den Broek	95
Van den Mortel	87
Van den Pas	84
Van der Broek	59
Van der Chys	110, 111
Van der Marck	24, 124
Van der Wijst	59
Van Deventer	71
Van Diepholt	103
Van Doorn	74
Van Doren	111
Van Egmond	103
Van Gelder	110
Van Hoeff	147
Van Hoof	149
Van Hooff	111
Van Itter	66
Van Keverberg	13
Van Keverberg	13, 14
Van Manderscheidt	92
Van Meulenhof	80
Van Oostenrijk	43
Van Stavelot	10
Van Stryen	27
Van Sweikhuizen	59
Van Teysterbant	27

Vangestel	53
Veltman	133, 134
Veltmans	34, 111-113, 135
Venlo	25, 99
Verdonck	40, 111, 147, 149, 150, 152
Verheyden	111
Vermeulen	112
Verwylen	112
Vincken	112
Vlancken	84, 85
Vloedmolen	87
Vondel	89
Vreyssen	112
Vullers	59
Vyverbroek	95
Waelbers	59
Warcollier	70
Weelen	58
Weerd	125
Weerdt	75
Weert	8, 19, 25, 44, 46, 51-53, 55, 56, 71, 86-88, 90, 110, 113, 154
Weertersyde	122
Wel	151
Well	75
Wessem	66, 73
Westfaalschen Kreits	27
Westphaelen	144
Wevers	58
Wezel	99
Wiermans	76, 112
Wijermans	22
Wilberts	76
Willemsen	59
Willmers	149
Wilmen	112
Wilmers	147
Winckel	9
Winckens	153
Windelen	22
Winkel	9, 101
Wolders	59
Wolfscuyle	9
Wolfskuilen	8
Wolters	111
Wouters	112
Yttervoert	119

Yttervoirt	41, 42, 118, 119
Zeerden	112
Zu der Marck	130
Zuid-Willemsvaart	25
Zweden	80, 89
Zwolle	103

